

خَانِحَانِي بِنَامَار

ليکوال

پوهاند دوکتو سيد بهاء الدين مجروح

Ketabton.com

۱۳۹۹

خانخاني بنامار

ليکوال: پوهاند دوکتور سيد بهاء الدين مجروح

خپروندی: مجروح فلسفي اکاډمي

د خپرېدو کال: ۱۳۹۹هـ / ۲۰۲۱م

د خپرېدو ډول: ډيجيټال

ډيزاين: هارون صافي

ملاټر او همکاري: انسان خپرنيزه موسسه

يادښت:

د پوهاند مجروح د کتابونو دا مجموعه د انسان خپرنيزې موسسې په همکاري چې د مجروح د فلسفي اکاډمي اصلي ملاټري بنسټ دی، بياځلي خپرېږي.

www.majrooh.org

info@majrooh.org

يادښت

په ۲۰۰۱م کال کې په افغانستان کې د نوي نظام د پيل راهيسې تر ننه پورې د هېواد د روشنفکري د ډگر يوه مهمه ستونزه د نږدې ۴۰ کلنې انقطاع په پايله کې رامنځته شوې تشه ده چې په پايله کې يې زموږ د اوسني ځوان روشنفکر نسل معرفتي اړيکه د خپلو اسلافو سره شلولې ده. په بل عبارت د افغانستان نوي نسل ته چې په تېرو ۲۰ کلونو کې روزل شوی دی، تاريخ تر ۲۰۰۱ وروسته پيلېږي. دا نسل تر جگړې وړاندې افغانستان کې د توليد شوي معرفت سره ډېره لږه بلدتيا لري او له همدې امله په معرفتي ډگر کې د هېواد د د يوې معلومې او مشهودې جزيرې د بياځلي پلټنې او کشف په هلو ځلو کې سرگردانه دی. دې ستونزې ته په کتلو سره زموږ يو رسالت دا هم دی چې د يو ارتباطي پله په توگه نن له پرون سره وصل کړو.

د افغانستان نوميالی فيلسوف، شاعر او ليکوال پوهاند ډاکټر سيد بهاؤالدين مجروح د ۱۹۲۸م ميلادي کال د فبرورۍ په ۱۲مه د کونړ ولايت د اسمار په ولسوالۍ کې وزېږېدلو او د ۱۹۸۸م ميلادي کال د فبرورۍ په ۱۱مه نېټه په پېښور کې په مرموز ډول شهيد شو.

پوهاند مجروح په فرانسه او جرمني کې د ادبياتو او فلسفې په ډگر کې د دوکتورا تر کچې زده کړې وکړې او بيا په کابل پوهنتون کې د فلسفې استاد پاتې شو او تر څنگ يې يو شمېر اداري دندې هم ترسره کړې.

د پوهاند مجروح د زده کړو منځپانگه او د ژوند اصلي رسالت د غربي فلسفې مکتبونو او د شرقي - اسلامي فلسفې څخه د يو په زړه پوري سنتيز رامنځته کول وو. مجروح د افغانستان په معاصر تاريخ کې ممکن لومړنی فيلسوف وي چې د

غرب فلسفه يې د شرق د عرفان سره په ګډه مطالعه کړه او په پايله کې يې د ځايي معرفت بې ساری متن توليد کړ. په بل ساده عبارت هغه فلسفي مباحث چې نوموړي د فرانسې او جرمني په پوهنتونونو کې لوستلي وو، د افغان انسان لپاره د ځايي معرفت سره پخلا او د عيني واقعيتونو په نظر کې نيولو سره يې په ساده ژبه بيان کړل.

د پوهاند مجروح نږدې ټولو آثارو په مرکز کې د نفس، ژوند او آزادۍ د اصطلاحاتو د معنا او مفهوم پلټنه ده. د بېلګې په ډول «د جبر او اختيار په ډيالکتیک» کې د بېلابېلو فلسفي بحثونو په محور کې د ځان پېژندې او انسان پېژندې تر څنګ د فلسفي مکتوبونو اړوند مباحث شامل دي چې په ساده پښتو ليکل شوی دی. د پوهاند مجروح تر ټولو مهم اثر بيا «خانخاني ښامار» دی چې په ۶ دفترونو کې ليکل شوی دی او په فلسفي او سمبولیکه ژبه يې د انسان، ټولني او سياست په اړه بحث کړی دی. د نوموړي په وينا خانخاني ښامار د هر هغه بنيادګر کيسه ده چې په خپل ځان کې بتان جوړوي او بيا يې عبادت کوي. په حقيقت کې همدا ښامار دی چې هر انسان يې په خپل ځان کې روزي او بلاخره يې همدا په خپل لاس روزل شوی ښامار تر ستوني تېروي.

د مجروح فلسفي اکاډيمی په پام کې لري چې د ۲۰مې پېړۍ ددې نوميالي فيلسوف (۱۹۲۸-۱۹۸۸) د ۹۳مې کليزې او د ۳۳م تلين په مناسبت د نوموړي يو شمېر آثار په وړيا ډول خپاره کړي. په دې آثارو کې (د جبر او اختيار ډيالکتیک)، (د خانخاني ښامار- اژدهای خودی ۶ دفترونه)، (ناآشنا سندرې) او (سيد جمال الدين و برخورد شرق و غرب) کتابونه شامل دي.

خانځاني بنامار

ددې آثارو د خپرولو اصلي موخه نوي ځوانانو ته د پوهاند مجروح د معرفي سربېره په روشنفکري ډگر کې د جگړې وړاندې افغانستان له روشنفکرانو سره د نوي روشنفکر نسل نښلول دي. سربېره پر دې د هېواد په اوسنيو حساسو شرايطو کې پر ټولو فرض ده چې ددې پړاو ځانځاني بناماران وپېژني. اوسمهال زموږ ټولنه د پوهاند ډاکټر سيد بهاؤالدين مجروح آثارو ته تر بل هر وخت ډېره اړتيا لري.

په درنښت

مجروح فلسفي اکاډمي

لړليک

- 6..... لړليک
- 9..... پيغامونه پټ پراته په افسانو کې
- 15..... لاروي:
- 21..... د محبت الهه
- 27..... ايگو:
- 30..... الف، اېگو د دنيا مرکز دی:
- 31..... ب: اېگو په ځان ټينگ باور لري:
- 32..... ج: د نارسيسيزم موضوع:
- 33..... دال: اېگو د نورو په خپلو کې لويي ويني:
- 34..... ه، اېگو يوازې د ځان په اړه فکر کوي:
- 35..... و، اېگو له نورو سرخه د کشمکش احساس کوي:
- 36..... ز، د بنامار ستاينځای:
- 37..... ح: د اېگو ولې له ماشومانو سره وړانه ده؟
- 39..... ط: اېگو ځان غلطوي:
- 40..... ی، اېگو يوازې پاتيري:
- 41..... ل، هر چرته، هر وخت:
- 42..... م: اېگو په وهمونو کې لاهو کيږي
- 42..... کوم وهمونه:
- 43..... ن، د اېگو خپلې ټولنې ځينې ځانگړنې:
- 45..... س، مړينه:
- 46..... د اساطيرو ژبه:
- 55..... د دغه اثر ځينې نورې سبکي ځانگړنې:

خانخاني ښامار

58	يو څو لومړۍ خبرې
60	د ښامار سندره:
62	د ښامار (پيغام):
64	د حڪيم سنابي غزنوي په درناوي
66	خانخاني ښامار
68	پرولوگ
68	د ورك سمندر غاړې
78	لومړۍ څرخ
78	تور ښامار د مرگ په لور ځي
80	لومړۍ پړاو
80	هغه ښار چې ټول ښاريان يې رنځوران وو
83	لوی فاتح د ټول جهان
89	سراعظم
98	دويم پړاو
98	دمه ځای، چې پکې ځای د دمې نه و
116	درېم پړاو
116	د دوزخ له درشل دېخوا
117	رب النوعه الهه د عشق او مينې
119	اژدها ته هر کلی:
123	د اوهامو جهنم ۲
136	څلورم پړاو
136	د دوزخ له درشل هاخوا
139	دوزخيان ياغي ياغي ۱
148	پربسته د ترورمو:

156 خانخاني بنامار
156 دويم خرخ
156 يو ځل بيا راستون بنامار شو
158 پنځم پړاو
158 د ژوندون د چينې غاړه په تورتم کې
166 نابلد ملگری
172 د بېلتون شپه تورتم نه وه
178 زېرنځای د بنامارانو:
184 سر الاسرار
188 شپږم پړاو
188 هغه ښار چې تور بنامار ور باندې ناست و
189 شاه لیلی په تمه ناسته گريوان څیرې
193 ښار د زړه په سترگو وړند و
197 په ړندو کې يو بينا نوم يې مجنون شو
218 د مرگي سيوری روان و ژوندي سري ور پسې تلل
251 ابدي خرخ

پيغامونه پټ پراته په افسانو کې

اسدالله غضنفر

خانخاني بنامار د ازاد شعر په قالب کې سيمبوليک روايت دی. روايت په ادبي اصطلاحاتو کې د هغو خيالي يا واقعي پېښو بيان ته وايي چې ارتباط سره لري. له سيمبوليک روايته منظور دا دی چې په دې اثر کې تر ډېره حده له پېښو، ځايونو، کرکټرونو او مفاهيمو هم لومړۍ مستقيمه معنا اخلو، هم د پردې شاته معناوې پکې موندلې شو. د خانخاني بنامار ليکوال پوهاند ډاکټر بهاولدين محروح له سيمبوله همدا معنا اخلي او د خپل کتاب په سريزه کې ليکي: «په سيمبول کې ظاهري معنا باطني معنا له ځان سره راکاږي او باطني معنا په ظاهري معنا کې تجسم کوي، د مثال په ډول د کتاب په متن کې چې د (بنار) يا د (دښت) او (صحرا) مفاهيم راغلي دي، په بشپړه سيمبولي معنا راخيستل شوي دي. د (بنار) څخه مراد په خپله بنار يعنې د خلکو متراکمه ټولنه ده او هم ټولنيز ژوند او اجتماعي روابط او هم د دې ژوند او روابطو تاثير او شورماشور د انسان په ذهن او نفس کې ترې مراد دی. همدا شان دشت او صحرا په خپله دغه محسوس واقعيت دی او هم د يو وچ بې حاصله فکر او د يو بې درده ذهن معنا ترې راولاړيږي.»

سيمبول د هغه مطلب د بيان له پاره چې چندان واضح نه دی او زموږ پوهه ورباندې پوره برلاسي نه ده، ښه ذريعه بلل کيږي. څرنگه چې په دغه کتاب کې د بنيادم د ذهن د سپړلو هڅه کيږي او د ذهن لويه برخه د لا شعور په تياره کې پټه ده نو سيمبول د داسې موضوع د بيان له پاره مناسبه ذريعه ده. مور خوبونه په سيمبوليکه ژبه وينو، مثلاً په نورو باندې د برلاسي ارزو په خوب کې

ممکن د ښار له پاسه د الوت په وسیله ځان ښکاره کړي. داسې ځکه کيږي چې په خوب کې شعور ویده او لا شعور وینس وي. لاشعور د خپل مبهم او ناڅرگند ماهیت په وجه د خپل ځان د څرگندولو له پاره په سیمبولونو غږیږي. پوهاند مجروح د خانخاني ښامار د موضوع په اړه لیکي: «خانخاني ښامار د انساني ژور طبیعت د تمرد او عصیان بیان دی او دا واقعیت درې جلا اړخونه لري، یو یې نفسي انفرادي اړخ دی، یو بل یې اجتماعي او سیاسي اړخ دی او درېم یې د دې دواړو اړخونو ترکیب دی او هغه د انساني موجودیت فلسفې معنا ده؛ نو اوس دا پوښتنه کيږي چې د داسې انساني درې اړخیز واقعیت د بیان د پاره به کومه ژبه او کوم راز کلام مناسب وي؟ د دې پوښتنې ځواب به دا وي چې د دې بیان د پاره دوه لارې شته. یوه هغه لاره ده چې دا درې اړخه جلا، جلا وڅېړل شي او د یو عملي تحلیلي کلام په کومک او د علمي دقیقو مفاهیمو په وسیله بیان شي. بل به یو داسې ترکیبي کلام وي چې عین مضمون او عین بیان دغه درې معناگانې په ځان کې ځای کړای شي او درې واړه معناگانې په یو آن بیان کړی شي. دا کلام شعري ترکیبي کلام دی چې د سیمبولونو او رمزونو څخه کار اخلي. د رښتیني شعري کلام ارزښت او عمق په سیمبولیزم کې دی.»

دلته وینو چې لیکوال غواړي له یوې کلمې څو معناوې واخلي او دا کار یوازې د سیمبول په وس کې دی، ځکه په عادي ژبه کې خو له هرې کلمې ایکنې یوه مستقیمه معنا اخلو. کله چې وایو اوبه نو منظور مو همدا اوبه وي. په استعاره کې مو که څه هم د کلمې مستقیمه معنا منظور نه وي مگر هغه پټه معنا یې ایکنې یوه وي. په دې جمله کې چې وایو «په مخ یې ملغلرې بهېدلې» له ملغلرو منظور یوازې اوبنکې دي، مگر سیمبول داسې دال دی چې څو مدلوله لري، لکه په خانخاني ښامار کې چې ښار هم ښار دی او هم نور، نور څه. خانخاني ښامار د بل هر روایت غوندې راوي لري. د دې روایت د اولې برخې

راوي يو لاروی دی. دی د خپل سفر پیل داسې بیانوي:

یوه ورځ د ورځ ماښام خره تیاره وه

زه راووتم د ښار له شور ماشوره

دروازې د ښار شوې پورې

شوم روان د دښت په لوري

حال ویجاړې

لټولې مې د ورک سمندرغاړې.

دغه لاروی ولې ماښام راووت؟ ځکه ماښام تیاره خپريري او لږ وروسته بیا سترگې چندان څه نه ویني. راوي نیت کړی دی چې له برسپرن او ظاهري ژونده د ژوند پټې معنا او اصلي بڼې ته ورسیري، یعنې هغه څه ته چې د ورځني ژوند او ظاهري پوهې له رڼا ورهاخوا زموږ د ناخبرۍ په تیاره کې پټ دي. ماښام د یو وخت د پای او د یو بل وخت د پیل معنا هم لري. لاروی غواړي ژوند ته په یوه نوي نظر وگوري. ده د سفر په پیل کولو سره د ژوند یو پړاو ختم کړی او یو بل پړاو یې شروع کړی دی. دلته ماښام د دې معنا په رسولو کې هم برخه اخلي.

لاروی ولې د ورک سمندر غاړې لټوي؟ ځکه په سمندر کې اوبه وي، اوبه د ژوند نښه ده. په قرآنکریم کې لولو چې: «وجعلنا من الماء كل شيء حي». اسکندر هم د تلپاتې ژوند په تیاره کې ورکه چینه پسې گرځېده. خضر چې د دې چینې اوبه څښلې وې په کیسو او افسانو کې یې همېشني ژوند موندلی دی. زیگمنډ فروید وايي چې په خوبونو کې ولادت د اوبو په ذریعه بیانیري او همدا وجه ده چې څوک اوبه په خوب وويني تعبير یې دا دی چې د اولاد څښتن به شي.

لاروی د ژوند د حقیقت د موندلو له پاره ولې له ښاره راوځي؟ له ښاره منظور

خه دی؟ ښکاره منظور خو په خپله ښار دی چې د امن په دېوالونو کې یې اوسو او ځان خوندي احساسوو. ښار زموږ د ټولني ځای دی. زموږ فکرونه له هغې اجتماع را اخیستل شوي چې پکې ژوند کوو. زموږ ټولني زموږ مشرانو او زموږ دودونو چې کوم شی ښه بللي موږ هم بې له څه فکره ښه گڼلي او چې هغوی بد گڼلي موږ هم په پټو سترگو بد بللي دي. لاروی غواړي په ښار يعني اجتماع کې د منل شوي فکر او تعبیر له تاثیره را ووځي، د ژوند حقیقت او د انسان په حیث د خپل ځان حقیقت ته ورسیري، نو ښار په خپلو بندو دروازو او بندو فکرونو کې پرېږدي او د خپل ذهن په بیابان کې سفر پیلوي. دی هڅه کوي چې د یو انسان په توگه د خپل وجود هغه تل ته لاره وکړي چې هېر کړی غوندې یې دی او پردی ورته ښکاري. ښار دلته د بنیاد د شعور معنا هم لري. هغه څه چې زموږ په ذهن کې دي او ترې خبر نه یو موږ لاشعور دی.

نامتو ارواپوه زیگمنډ فروید وایي چې د انسان ذهن د یخ داسې ټوټې ته ورته دی چې نېه برخې تر اوبو لاندې او یوازې یوه برخه یې راوتلې وي. معنا دا چې د ذهن صرف ډېره وړه برخه بیداره او هوښیاره ده. ارواپوهنې ثابته کړې ده چې زموږ خوی او شخصیت د ناهوښیار ذهن او ضمیر یعنی لاشعور تر اثر لاندې دی. زموږ اصلي څېره تر ډېره حده په لاشعور کې پټه ده، هغه څېره چې زموږ نه خوښیري او هېره کړې مو ده. د خانخاني بنامار له اقتباس شوي متنه څو پاڼې وروسته [د ۱۳۸۵ کال چاپ په اتلسم مخ کې] لاروی وایي چې زموږ ښار په بیابان کې د کوچیني ځای مثال لري چې که له رېگستانه توپان راشي، لاندې به یې کړي، یعنی لاشعور کولای شي چې شعور (بنامار) تباه کړي.

په دې ډول وینو چې د خانخاني بنامار د متن لږ تر لږه اصلي کلمې او اصلي پېښې سیمبولیکې او څو اړخیزې معنای لري. دا یوازې د فرد د حقیقت د موندلو سفر نه دی بلکې دلته د ټولني د حقیقت او د انسان د فلسفي مفهوم

لتون هم روان دی.

لکه څنگه چې مو وویل په لا شعور کې زموږ اصلي څېره پټه ده. زموږ اصلي څېره چې په ټولنه کې د ظلمونو، دروغو او ریاکاریو په وجه او زموږ د برلاسي غوښتونکي او ځان ماري خودپست خوی په وجه له عقدو ډکه ده، موږ د خپل شعور له ساحې اېستلې او د لا شعور تورې سمخې ته مو تمبولې ده. پوهاند مجروح د لا شعور سمخه چې د بنیاد د خپل شویو غوښتنو بنامار پکې زیږي، د نکلونو د انداز په مرسته دا رنگه انځوروي:

« وایي، وایي

یو لوی غار دی چېرته پټ پروت

توره خوله یې هیبتناکه، ننوتې ځمکې تل ته

رسېدلې د دوزخ ناشنا درشل ته

نیمه شپه ترې ډاروونکې ارواگانې وځي ځینه

غرو غونډو کې ننوځي

ژوندي کېږي لوی کونډونه، گړنگونه

تور دېوان ترې نه جوړېږي

د وچ رود کوږ وږ بستر هم

راژوندی شي اژدها شي

بیا روان د دشت پر لور شي

کله، کله هم نژدې ځي د ښار پورې دروازو ته.»

دلته ظالم ټولنیز نظام ته هم چې خپلو وگړیو ته حق او ازادي نه ورکوي یو خبرداری شته، یعنی د عقدو او کینو ښاماران ممکن د ټولنیز نظام د بربادۍ په نیت د ښار په لور حرکت وکړي.

په دغه روایت کې وینو چې د انسان سیاسي، اجتماعي او نفساني حقایق یو

ځايي بيانيري؛ البته نفساني عامل مهم گڼل کيږي او راوي د روايت په ابتدا کې دا وايي چې:

**جهنم نه چرته لري دی نه پټ په بل جهان کې
جهنم د هر انسان دی هر انسان ته په خپل ځان کې**

نو د هغه روايت د پېژندلو له پاره چې د ستونزې سرچينه د بنيادم په نفس کې گڼي، بهتره ده ارواپوهنيزه کره کتنه هېره نه کړو.

ارواپوهنيزه کره کتنه معمولاً د زيگمنډ فرويد نظرياتو ته په پام سره کيږي. فرويد په ۱۹۳۹ ميلادي کال په درې اتيا کلنۍ کې ومړ. د ده په مړينه که څه هم ډېره موده تيريري خو لا تر اوسه د ارواپوهنې د ډگر تر ټولو مهم او اغېزمن کس دی. نوې ارواپوهنې ته د فرويد تر ټولو لوی خدمت د وگړي د ذهن په لاشعوري اړخ باندې ټينگار بلل شوی دی. ده ثابته کړه چې د وگړي عملونه، فکرونه، عادتونه او غوښتنې يې له دې چې په ځان پوی شي د لاشعور تر اغېز لاندې دي. بنيادم خپله هره غوښتنه چې ورباندې ځوريري د خپل ياد او شعور له ساحې باسي لاشعور ته يې ټپل وهي او هلته يې بندي کوي. بنيادم خپلې گڼې غوښتنې او خاطرې ځکه له خپل شعوره شري چې د ده له وجدان، کورنۍ روزنې، دودونو، عقيدو او اقدارو سره په ټکر کې وي. د فرويد په نظر کله چې د لاشعور په سمخه کې ايسارې غوښتنې ډېرې زورورې او د شعور ساحې ته د راتلو له پاره يې فشار ډېر شي نو وگړي ته روحي ناروغي پيدا کيږي. خانخاني ښامار د همدې ناروغي داستان دی. مور به د فرويد د ارواپوهنې په رڼا کې په دې اثر نورې خبرې هم وکړو خو اوس به دا وگورو چې د دې روايت جوړښت په څه شکل دی؟

په دغه روايت کې پېښې تکراريري او دغه شی څو تعبيره لرلای شي. يو خو دا چې پېښې که څه هم په ظاهره په ښار او بيابان او سمخه کې واقع کيږي مگر

خانخاني بنامار

په اصل کې ټولې ذهني تجربې دي. هغه څه چې پرون په ذهن کې وو نن ممکن بيا په ذهن کې راتېر شي. بله دا چې د پېښو په تکرار سره مو دې ټکي ته لا ښه پام کېږي چې دغه کيسه په هر وخت کې د هر انسان کيسه ده. کتاب له لويه سره په دوو برخو وېشل شوی دی. ليکوال اوله برخه اول څرخ او دوهمه دوهم څرخ بللې ده.

په دې اثر کې درې کرکټره اصلي رول لوبوي: لاروی، ايگو او د محبت الهه. دوی هم بېل کسان او هم د يو کس د ذهن بېلو- بېلو ځانگړنو استازي بللای شو؛ لکه په گڼو تمثيلي کيسو کې چې مختلف ژوي د انسان د مختلفو خويونو استازيتوب کوي، مثلاً په ځنگل کې زمري ممکن د انسان د زړورتوب، گيدړه يي د چل او مکر او لېوه يي د بې رحمې ښووندي وي.

د محبت الهه له نورو سره د بنيادم د مينې جذبه ده او ايگو د ځان ماري او ځان ولي تمايل دی چې انسان له نورو انسانانو پردي کوي او خودخواه، بې لحاظه، په ځان مين کس ورنه جوړوي. لاروی د انسان هغه هڅه ده چې د ځان د پېژندلو له پاره يي کوي.

کله چې د ځانخاني بنامار له متنه سياسي او اجتماعي معنا اخلو، بيا کولای شو هر کرکټر ځانته کس وېولو. مثلاً ايگو په ټولنه کې د هغو کسانو استازی دی چې ځان ويني بل نه ويني او لاروی د ټولني د هغو کسانو نمايندگي کوي چې د حقايقو د موندلو او د خلکو د خبرولو فکر ورسره وي.

لاروي:

ځانخاني بنامار د ده په روايت پيليري. دی راته د خپل سفر کيسه کوي وايي ماښام له ښاره راووتم بيا بان مې کچ کړ، د يوې سمخې خولې ته راوړسېدم... لاروی د سمخې خولې ته نژدې ودان شوي ښار کنډوالې ويني، له ځان سره وايي چې کاشکې څوک راپيدا شي د دې ښار د ژوند کيسه راته وکړي. دغه

وخت د يو جنت خاورين خاورين تر عنوان لاندې د ښار سرگذشت بيانيري،

د پيل جمله يې دا ده: **وايي دلته پخوا ښکلی ښايسته ښار و.**

څوک وايي؟ لوستوکي خو څوک ونه ليدل چې لاروي ته راغلی او دا بيان يې تېر کړی وي. دا په حقيقت کې پخپله لاروی دی چې د خپل ذهن ژورو ته کوز شوی او د ژوند يو پټ حقيقت يې موندلی دی؛ لکه څوک چې سپرې خاورې پلتيې او خزانه پکې مومي، دغسې د انسان په ذهن کې ډېر څه شته چې د غور او دقت په مټ يې موندلی شي او څرنگه چې دغه څه د ده په حاضر ذهن کې نه وي نو گومان کوي چې د ده نه بلکې د بل ځای او بل چا خبرې دي.

ارواښاد حمزه شينواری فرمايي:

چې خپل غزل د چا نه واورم حمزه

وايمه چا هسې وينا کړې ده

په دوهم څرخ کې لاروی د متکلم په حيث يو ځل بيا پيدا کيږي خو له څو جملو وروسته خپل ځای غايب (درېيم گړي) راوي ته ورکوي. په اول څرخ کې راوي د ځان او نورو په باره کې خبرې کولې خو په دوهم څرخ کې يو بل غايب څوک د لاروي په اړه غږيږي چې سمخې ته ننوځي، هلته مهم حقايق مومي او له هغو څخه د خلکو د خبرولو له پاره ښار ته ستنيري.

د لاروي په ژوند او سرگذشت کې ځينې مهم ټکي دا دي:

الف، اراده: لاروی هغه څوک دی چې د ژوند، ټولنې او دنيا په باره کې حقايق مومي، وصال ته رسيري او لوی کارونه کوي. د ده د برياوو اصلي وجه دا ده چې دی هوډمن سپری دی، د نورو غوندې د ښار په دېوالونو کې ځان نه ايساروي بلکې د سختو سفرونو عزم کوي. لکه څنگه چې ارواپوهان وايي که ښادام کلکه اراده ولري د خپل روحي زوال مخه نيولی شي.

ب، د خاطر و ډېوه: خو هغه کسان چې په روحي لحاظ بالکل تباہ شوي وي (لکه لېوني، يا د هیتلر او ستالین به څېر کسان چې ډېر خونونه يې کړي دي، يا د وطن لوی خونکاران چې د قتل و قتل له پاره همېشه په پلمو پسې گرځي.) د هغو رغېدل ناشوني دي. هغوی د ژغورنې سفر نه شي کولای. د لاروي په وجود کې د پاکي، سپېڅلتيا او انساني عواطفو ډېوه لا بله وه چې د ژغورنې سفر يې پيل کړ. دی چې له ښاره راوځي راته وايي:

بيابان و، ترورمې وه، توره شپه وه

خو له ما سره د ننه يوه ډېوه وه بلبېله

دا ډېوه د تېر وختونو خاطره وه.

انسانان مې لا ليدل د خيال په سترگو

د غمجنو فريادونه، ډک له قهره اوازونه

غر د مينې محبت مې لا تر غوږ و... ۱۳ مخ

کله چې د غسې ډېوه مړه شي بيا نو نور بنيادمان، بنيادمان نه بلکې وسايل ښکاري. مور له خاورو خښتې جوړوو، خښتې په بتې کې پخوو، بيا يې يو د بل د پاسه ږدو چې دېوال ودروو، خو په روحي لحاظ تباہ شوي بنيادمان ممکن د ارزو د ماڼۍ د جوړولو له پاره د بنيادمانو غوښې، وينې او عزت په بې غمه زړه مصرف کړي.

ج) د نورو غم لرل: د انساني عواطفو د لرلو په نتيجه کې ممکنه ده چې د نورو په ستونزو کې ځان شريک وگڼو او د حل له پاره يې فکر وکړو. لاروی همداسې څوک دی. له ده سره د ټولني د تباہۍ وېره ده:

زما بېره وه له دې بې خبرۍ نه

له دې هسې بې غمۍ نه

ډارېدمه

چې يوه شپه د شپو به مړه وي خراغونه
انسانان به ډوب پراته په خوب ويده وي
د دې غار له ژور تل نه به راووځي
د تورتمو ارواگانې
په دښتو باندې لښکري
او ترڅو چې سباکيري
بنار به نه وي
ترې به پاتې، کنډوالي وي، ويرانې وي. (۱۹ مخ)

ډال) الهامونه: بنيادم په ارادي يا غير ارادي ډول د هغې موضوع په باره کې
فکر کوي چې د لچسپي ورسره لري. په يوې موضوع باندې پرلپسې فکر او
غور د کشف او الهام سبب کيږي. لاروی چې له ټولني سره مينه لري د ټولني
په اړه ډېر حقايق ورته الهاميري؛ مثال:
ناڅاپي مې شوه له سترگو پرده پورته
د بناريانو د ژوند رمز شو رابرسېره
انسانان ولې استوگنه په بنارو کړي؟
په برجونو، ماڼۍ گانو، پخو پلنو دېوالو کې؟
ادمزاتي جوړوي لوی، لوی بنارونه
له بنارونو تاووي لوی دېوالونه
بيا د ننه په کورو کې اقامت کړي
بيا يو بل سره په شخړو په جنگونو
په نېکمرغه ژوندون شپې سبا کوينه
له دې ژوند څخه مراد د انسان څه دی؟
هغه دا دی

له دې دښت څخه ډېر لري اوسېدل دي
له دې تورو غرونو سترگې پټول دي
د تيارې ترورمې سمخې هېرول دي. (۱۶ مخ)

که موږ د لاروي سفر له دې اړخه وگورو چې د ځان پېژندنې په نيت په ذهن کې د ننه سفر دی، بيا ويلى شو چې له ځان پېژندنې سره مينه د مکاشفو سبب گرځي.

ه) زړورتوب: تاريخ شاهدي راکوي چې لوی کارونه بې ريسکه نه کيږي. که کولمبس زړور نه وای، د نا اشنا لارو کچ کولو ته به يې زړه ښه کړی و؟ امريکا به يې کشف کړې وای؟ لاروی چې په تورو شپه کې په بيابان کې مزل کوي، چې تورې سمخې ته ورننځي او چې ښار ته راځي او د واکمن بنامار په خلاف خبرې کوي، دا ټول کارونه جرات غواړي؛ چې سرساتي خاورې به وکړې دیدنونه! موږ په خپل چاپيريال کې گڼ لايق او مستعد کسان موندلی شو چې مهم کار يې نه دی کړی، ځکه دوی د يو کار تر بېلېدو دمخه اول دا ډاډ غواړي چې خامخا به ورکې بريالي کيږي.

و) له پخواني دوست سره خدای پاماني:

لاروی اخر جدا شو

د خپل ځان له ځانځانې نه

له خپل (زه) نه (۱۲۳ مخ)

د کتاب په دوهم څرخ کې چې لاروی سمخې ته ننوځي تر هغه دمخه له خپل پخواني ملگري (زه) جلا کيږي. دلته له زه د بېلېدو يوه معنا دا ده چې کله خپل لاشعور (سمخه) ته ځو، طبعاً له شعوره به لرې کيږو. بله دا چې زموږ شخصي گټې، زموږ موجود باورونه او زموږ اوسني قضاوتونه، دا ټول زموږ او

حقيقت ترمنځ حجاب گرځېدلی شي.

انگرېز مفکر فرانسيس بېکن، چې د شپاړسمې پېړۍ په دوهمه او د دولسمې پېړۍ په اوله برخه کې يې ژوند کاوه، ويلي و چې انسانان اول يو شی ومني، بيا د هغه شي له پاره چې منلی يې دی او په طبعه يې برابر دی دليلونه او ثبوتونه پيدا کوي او دا د حقيقت د موندلو لار نه ده. بېکن چې اوسني علم او پرمختگ ته يې د بشر په رسېدلو کې لويه ونډه لرلې ده، وايي چې کومه خبره دې ذهن په رضا او خوشحالي مني او ټينگار ورباندې کوي، هغې ته د شک په نظر وگوره.

مور ويلای شو چې لاروي هغه وخت د حقيقت په لور لوی گام واخيست چې د ځان او حقيقت ترمنځ يې د شخصي غرضونو حجاب لرې کړ.

(ز) جنون: لاروی چې له اوږدو سفرونو وروسته ښار ته ورسېد، ږيره وېښته يې بېر او ځان يې لوڅ لغړ و.

لاروی ښار ته راغلی لوڅ لغړ و

هم په دې اوږده سفر کې

لاروي نه هېرې شوې وې خبرې ډېرې، ډېرې

د ده هېر و د لوڅتوب او بربنډتوب معنا مفهوم ټول

دی حيران و چې څه پټ کړي؟

او دا څه له چانه پټ کړي؟

هغه څه چې ده موندلي وو له ځان سره راوړي

له هغو نه مقصد دا وه چې ښکاره شي بې پرده شي

نو دا ځکه:

لاروی په هغه ښار کې هرې خوا لارومشهور په لېونتوب شو

د ښار خلکو به ويلي دی مجنون دی. (۱۵۱ مخ)

خانخاني بنامار

په پخواني شوروي اتحاد کې به يې ځينې هغه کسان چې د نظام مخالفت به يې کاوه د روحي ناروغيو روغتونونو ته استول چې گویا ليوني دي. د خانخاني بنامار لاروي چې د خپل ځان غوښتونکي شعور او په استبدادي ټولنه کې د واکمن شعور په خلاف بغاوت کړی دی او دا لا څه کوي چې د انسان او جهان په تعريف کې هم له نورو سره شريک نه دی، طبعاً به مجنون بلل کيږي. د ده لوڅوالي د حقيقت د لوڅوالي استعاره ده.

د محبت الهه

د خانخاني بنامار په اول څرخ کې (بناپېری د عشق او مينې) د کتاب يو عنوان دی. پوهاند مجروح د کتاب په لمنليک کې دا بناپېری داسې راته معنا کوي.

«د ژوند رښتيني منبع يعنې مينه؛ د ځان او خانخاني مينې پر ضد»

کله چې کارونه سم روان وو، ښار ښېرازه و او خلک خوشال وو نو همدې بناپېری پر خلکو حکومت کاوه. د بنامار د واکمني په وخت په ښار کې ژوند مړاوی کيږي. دی په خپله هم په روحي ناروغۍ مبتلا شي او يو ځل چې د پخوا وختونو او تېرو هېرو خاطرو په اړه فکر کوي نو:

« حيرانتيا وه

چې ده څرنگ هېره کړې خاطره د هغې شپې وه

چې توپان عظيم راکوز له لويو غرو شو

سيندند په قار و، نا قلاړ و، غرېدلو

په دې وخت کې راپيدا شولو له ورايه

د څپو منځ کې روانه يوه گوردمه لويه، لويه

ناڅاپي د خلکو پام شو

چې د پاسه په گوردمه

يوه مرموزه سره رڼا وه، ځلېدله

که انگار و سور سوزانه په اوبو کې؟
مخلوقات وو تماشي ته راوتلي
ډارېدلي هک حيران وو
دې رڼا ته يې کتل په ترږمۍ کې
په دې وخت کې بربښنا پړق کړو
په دې لنډه روښنايي کې
خلکو وليده يوه گرگه وه روانه په اوبو کې
يو شين مار کړی، کړی وړباندې پروت و
رنگارنگه، ټکی، ټکی سر تر پايه
غارې هسکه هره خوا يې تماشه کړه
پاس په سر يې يو سور ستوری ځلېدلو.
گونگوسې د خلکو منځ کې شوې روانې، دوی ويلې:
ټولواکمنه د مارانو، بناپېری د سرسبزی وه
پاس په سر يې د سرو تاج و
پکې لال د بدخشان و، ځلېدلو
لاړه، لاړه موږ نه لاړه
زموږ سيمې نه بهر شوه
د هغه درياب په غاړه مېشته خلک
د مارانو ستر واکمنې په هجرت ټول ډېر خپه وو
او د ملک په ابادۍ په نېکمرغۍ کې
دا هجرت ورته ښکاره شو بد شگومه
دا هجرت و په رښتيا يوه لويه پېښه
بيا ورستي نسلو ترې جوړه د تاريخ لويه مبدا کړه
ځکه، ځکه په دې پېښې ختمېدلو

د انسان طلايي عصر

او يوه نوې تاريخي دوره شروع شوه. ۵۵ او ۵۶ مخونه

واکمن ته لږ وروسته ورياديږي چې د عشق او مينې بناپېرې (چې په اقتباس شوي متن کې د سر سبزی بناپېرې په نوم ياده شوې) ورته وويل که زه نه يم سندونه به وچ شي، سره سيلی به راشي، د مرغانو اوازونه به ورک شي او يو وخت به دې ځان ته پام شي چې بېخي يوازې يې او بيا لولو:

«ور په ياد شو چې د عشق الهي دا بيان کولو

او اواز يې ورو په ورو محوه کېدلو

نو دی پوه شو چې دا ځل يو دوهم ځل و اخرينه

چې ترې لاره تل د پاره

ستر واکمنه د مارانو، شين کميسي بناپېرې د نوبهار بيا» ۵۹ مخ

په کتاب کې خو د واکمن له ژونده د عشق د الهي (د عشق او مينې بناپېرې) د لومړي ځل وتلو په اړه هېڅ اشاره نه شته نو دغه د (دوهم ځل) عبارت په پاسني اقتباس شوي متن کې څه معنا لري؟ دې پوښتنې ته د فرويد د ارواپوهنې په رڼا کې ځواب موندلی شو.

د فرويد له نظريې سره سم ماشوم چې دنيا ته راشي په ځان کې لاهو وي. دی د ځان او جهان ترمنځ توپير نه شي کولی. د ده له پاره د ده بدن يوازینی دنيا وي. ماشوم ته د مور تې هم له ځانه بېل نه ښکاري، خو د وخت په تېرېدو سره مور او نور له ځانه بېل کسان احساس کړي، مگر بيا هم گومان کوي چې دی د دنيا مرکز دی او مور وپلار يې د اساطيري موجوداتو غوندې تر هرچا زورور او په هرڅه واکمن دي. ماشوم په ځان مين وي، دغه د ځان د مرکز گټلو او په ځان مين حالت ته په ارواپوهنه کې نارسيسيم Narcissism وايي. وروسته

بيا ورو ورو له مور سره مينه او نورو سره مينه نارسيسيم (په ځان مين حالت) کمزوری کړي خو په لويښې کې غالباً بنيادم دوباره په خود خواهي کې غرق شي. دغه دوهم ځلې نارسيسيم که ډېر پياوړی وي، روحي ناروغي پيدا کوي او ممکن تر مرگه پورې له بنيادم سره وي. نارسيسيم د مينې او محبت ضد حالت دی.

له دوهم ځل تلو څخه د محبت د الهې منظور دا دی چې زه يو ځل د مخه د ماشومتوب په ابتدا کې د لومړي نارسيسيم Primary Narcissism په وخت درنه تللي وم او دا دی يو ځل بيا د ثانوي نارسيسيم په وخت درنه لاپم چې نه راستنېږم.

د محبت الهه ولې د مارانو واکمنه بلل شوې ده؟

مار د پخوانيو يونانيانو په عقيدو کې د شفا او روغتيا سيمبول و (اوس هم په طب کې د روغتيا سيمبول دی) او د ژوند د قدرت مظهر بلل شوی دی. له بلې خوا مار د جنسي غريزې سيمبول ياد شوی دی او څرنگه چې جنسي غريزه د فرويد په ارواپوهنه کې د بنيادم پر کرکټر او روحيې باندې تر بل هرڅه ژور اثر بڼدي نو مار د ژوند د قوت او لذت بڼووندوی هم بللی شو، يعنې کله چې د مارانو ټولواکمني حکومت کاوه، ژوند غوړېدلی او ښار ښېرازه و.

د محبت د الهې له تلوسره ولې د انسان طلايي عصر ختمیږي او نوې تاريخي دوره شروع کېږي؟ د وگړي په ژوند کې طلايي وخت هماغه دی چې له نورو سره د محبت کولو استعداد ورکې وي خو د انسان طلايي عصر او نوې تاريخي دوره داسې عبارتونه دي چې د وگړي له ژونده ورهاخوا د ټولې انساني ټولنې ژوند ته اشارې کوي. دغه عبارتونه په لوی لاس انتخاب شوي دي چې د لوستونکي پام د بشر تاريخ ته واوړي.

زمور له ديني عقايدو سره سم ادم وحواء په جنت کې اوسېدل خو شيطان څه چل وکړ جنت ته پسې ورغی، دوی يې د غنم دانو خوړولو ته چې خدای ترې

منع کړي وو، ولمسول. دغو لومړنيو انسانانو چې د غنم دانې و خوړې خدای له جنته واېستل.

له بلې خوا تاريخ راته وايي چې خلکو په اوله کې گډ ژوند کاوه؛ لکه د کور د غړيو چې جايداد شريک وي، دغسې د ټولني د غړيو شتمني شريکه وه. وروسته بيا طبقې پيدا شوې، گټه او تاوان د هر کور او هر چا خپل شول او نتيجه دا راووته چې په نفسونو کې خانخاني او ځان ماري وغورېده.

که د داروينيزم له عينکو وگورو نو بشر په ابتدا کې دومره عاقل نه و چې مرگ وپېژني او چې مرگ يې نه پېژانده نو ابدیت يې احساساوه، لکه څوک چې په جنت کې اوسي، خو د عقل ودې ورته غمونه وکرل او پوه يې کړ چې ژوندون د ژمي مازديگر دی تېر به شينه.

دغه راز ځان پالونکې پوهې له مينې لرې کړ. علامه اقبال خو ځکه وايي چې د زړه د درد يوه بخرکې د اپلاتون تر ټول علم غوره دی.

د سيمبوليک او هنري بيان کمال دا وي چې هر لوستونکی ورته د خپل ذوق او تجربې مطابق بېله معنا اخيستی شي. په خانخاني بنامار کې د لرغونو يونانيانو تمدن ته گڼې اشارې شته. له همدې کبله زه د طلايي عصر د ختمېدو او د نوې دورې د پيلېدو په عبارتونو کې د يوناني تمدن تباهي ته هم اشاره وينم.

د دنيا د نورو لرغونو تمدنونو په نسبت په يوناني تمدن کې د انسان قدر ډېر و. د هغوی د ژوند طرز، فلسفې او عقيدې د انسان له ودې او غوړېدو سره مرسته کوله خو لکه څرنگه چې مورخانو ليکلي دي د مقدوني سکندر نظامي فتوحاتو په ظاهره يونانيان په اسيايي ټولنو لاسبري کړل خو په عمل کې د اسياوالو د فکري او سياسي استبداد سېلاب د يونان په لور ورمات شو، چې په نتيجه کې د بشر په تاريخ کې د ازادي يوه طلايي دوره ورو ورو ختمه شوه. د کتاب په دوهم څرخ کې د محبت الهه له بناړه بهر چېرته د لارې په غاړه

وينو چې شني جامې يې په ځان کې وي، منگي ورسره وي، مساپرو ته اوبه ورکوي، يعنې هغو کسانو ته چې د واقعي ژوند په لټون بوخت دي. لاروی چې د سمخې له سفره راستنيري بنارته نژدې د لارې پر سر شين کميسې نجلۍ ويني او د خپل ورک سمندر غاړې د هغې په لمبو کې ورنشکاري. لاروی بناريانو ته وايي چې دلته يو وخت د نوبهار الهې (د محبت الهې) حکومت کاوه. بناريان شين کميسې نجلۍ ليلا بولي، د بنار تر سيندگار شويو نجونو يې ښکلې نه گڼي او واکدار خو د هغې له وجوده خبر هم نه دی مگر د مجنون ډېرو يادولو مشهوره کړه. واکمن دوی دواړه دربار ته ور وغوښتل. مجنون د واکمن مخې ته وويل:

« زه چې تلمه له دې ځايه

هغه ښکلې نيمه خدايه په بستر د شنبلو لا گرځېدله

غرځنو يې شنه لمنه بوبوله، ښکلوله

اوس چې بېرته يم راغلی

له سفره راستون شوی

هرې خواته رېگستان دی، وچې وچې صحراگانې» (۱۹۷ مخ)

واکمن مجنون ته وايي، د دې بنار په ښکلو نجونو کې تا څنگه دا خيرنه، سوالگره، بې کماله، بې جماله غوره کړه او زما رعيت يې عبادت ته وربولي؟ مجنون ورته وايي: اوس خلک ځکه د بنامار عبادت کوي، چې زړونه يې وېرې تسخير کړي دي، که وېره نه وي ليلا به ونمانځي. واکمن ليلا ته په قهر وايي: ته څوک يې؟

ليلا چې په خبرو راغله اواز يې د ماني په دهليزونو کې نا اشنا انگازې کولې (يعنې په لاشعور کې يو څه راوبښېدل، د ژوند هېرې شوې خاطرې تخنېدلې). دې وويل، زه ليلا يم، د نوبهار الهه، د مينې رب النوعه د ازادۍ د مينانو زړونه

زما قدم ځای دی.

خو واکدار ونه توانېد چې دا وپېژني (يعنې محبت وپېژني) دوی يې له درباره وشرل. ليلا له ښاره ووته او يو وخت چې واکدار ومړ او ژوند بيا غزونې وکړې نو:

« او بيا هغه نا اشنا پېغله

زور کميس، څېرې گربوانه

گرځېدله، مسته مسته خرامانه

شين کميس، نری، شفاف يې وه په تن کې نوی نوی

د وحشي گلونو تاج يې پاس په سر پروت

د بهار وږمې په شاني الوتله

د دښتونو غرخنۍ ورته راتللي

ښه لمن يې بويوله، ښکلوله» ۲۱۱ (او ۲۱۲ مخونه)

ايگو:

ايگو چې د اتل، بادار، ښامار، واکدار او نورو نومونو يادېږي، د ځانخاني ښامار اصلي کرکټر او موضوع ده. د کتاب په دوهم څرخ کې لاروی وايي چې زه سمخې ته ورکوز شوم، هلته مې کوچني چينجي وليدل چې يو بل يې خوړل. په دوی کې يو غټ شو، ډېر غټ شو، په ښامار بدل شو او د ښار په لور و خوځېد چې حکومت ورباندې وکړي. د کتاب په اول څرخ کې لاروی وايي:

« ډارېدم زه

د خپل زړه په ژور تل کې

له ښاماره

له هغه عظيم ښاماره

چې له دې سمخې راوځي

او بيا خي د دښت په لوري
بيا نژدې شي كلي بنار ته
بنكار كوي د انسانانو» (۱۹ مخ)

پوهاند مجروح د كتاب په لمنليك كې د بنامار معنا داسې كړې ده: خانخاني،
په ځان مين خودپرسته شعور
دغه شعور چې د يو كس په توگه معرفي كيږي، د بنار له نيولو وروسته ځان
بناريانو ته دارنگه ورپېژني:
«تاسې وايست زه به څوك يم؟
زه خو (زه) يم، زه (ايگو) يم
درست نړۍ كې پهلوان يم
لوی فاتح د ټول جنگونو د جهان يم.» (۳۰ مخ)

ليكوال د ايگو په شرحه كې ليكلي دي چې: (په خپل ځان متمرکز او ځان مين
شعور) ايگو EGO د فرويد د ارواپوهنې يوه اصطلاح هم ده. ايا دا دواړه يوه
معنا لري؟

فرويد د انسان د شخصيت هغه اړخ چې يوازې په خوند پسې گرځي او هېڅ
ډول اجتماعي اصول نه مني، ايد ID بولي. ID چې ټول د ذهن په لاشعوري
برخه كې دی، د لېبدو Libido يعنې د شهوت د انرژۍ مخزن او گودام دی. د
فرويد د نظريې په اساس د ماشوم شخصيت د زېږېدلو په وخت يوازې ايد
لري. دغه ماشوم يوازې ږنده غوښتنه وي او بس، خو د وخت په تېرېدو سره
پوه شي چې د هوس د پوره كولو له پاره د چاپيريال غوښتنو ته پام پكار دی.
د اور لمبه به ښكلې وي مگر لاس بايد ورنه وړي چې سوځوي يې؛ د پيالې په
ماتولو كې به خوند وي خو په دې كار كې خطر دی، ځكه مور به يې ووهي.

خانخاني بنامار

د چاپيريال د غوښتنو په چوکاټ کې د خپلو غريزو او غوښتنو ايسارول د بنيادم د شخصيت بل اړخ دی چې فرويد ورته ايگو وايي. ايگو د ايد د ږندو غوښتنو مخالف نه دی خو څرنگه چې په چاپيريال خبر دی نو د هوس د پوره کولو له پاره شرايطو ته هم پام کوي.

زمور عقلاڼي فعاليتونه او حافظه له ايگو سره تعلق لري. ايگو يو څه په شعور او يو څه په لاشعور کې واقع ده.

په څلور- پينځه کلنۍ کې د ماشوم د شخصيت د يو بل اړخ وده پيليري چې فرويد يې سوپر ايگو Super Ego بولي. کله چې ماشوم د مور و پلار او نورو لارښوونې له وېرې نه، بلکې د زړه له تله ومني، معنایې دا ده چې په شخصيت کې يې د سوپر ايگو اړخ پيدا شوی دی. سوپر ايگو تر ډېره حده د ټولني له اقدارو، باورنو او ارزښتونو سره سمون خوري. د سوپر ايگو لويه برخه په لاشعور کې وي.

د فرويد په نظر په روحي لحاظ روغ بنيادم پياوړې ايگو لري. پياوړې ايگو هم ايد کنټرولوي، هم سوپر ايگو دې ته نه پرېږدي چې بنيادم د وچو اخلاقو پيرو او له خلکو سره په روابطو کې متعصب قاضي کړي. ايگو له يوې خوا له خارجي واقعيت سره د ارتباط ذريعه ده او له بلې خوا د اېد او سوپر ايگو په شخړه کې د تعادل هڅه کوي. که يو څه په غير فني ژبه وغږېږو ويلاى شو چې سوپر ايگو وجدان، اېد اماره نفس او ايگو عقل دی.

پوهاند مجروح ايگو (يا بنامار) په ځان مين شعور بللی، يعنې هغه عقل چې په خود پرستۍ او ځانولۍ مبتلا دی او يا په بله ژبه هغه عقل چې د نارسيسيم مرض ورباندې لگېدلی دی. لکه څنگه چې مو د مخه وويل هر بنيادم د ژوند په ابتدا کې په ځان مين دی او يو څه نارسيسيم ته بنيادم ټول عمر اړتيا لري، ځکه يو څوک که ځانته اهميت ورنه کړي، نه پرمختگ کولای شي نه حتی ځان ساتلی شي، خو غير نارمل نارسيسيم له نورو سره په روابطو کې د خندا او

د روحي ناروغۍ سبب گرځي. د فرويد په نظر که د ماشوم روحي وده سمه وي، په هغه کې له نورو سره د مينې استعداد پيدا کيږي او ليدو يې له ځانه بهر ته مخ اړوي. خو که دا وده سمه نه وي، مثلاً مور له ماشوم سره سم چلند ونه کړي، ليدو دوباره ځانته متوجه کيږي. دغسې بنيادم بيا نورو ته نه بلکې صرف ځانته اهميت ورکوي.

د خانخاني بنامار د اتل (اېگو) ځانگړنې هماغه دي چې ارواپوهانو په نارسيست بنيادم کې ليدلې دي.

دلته به د اېگو د شخصيت او د هغه د ژوند د مهمو پېښو په اړه څو خبرې وکړو. دا مطالعه له دې اړخه هم جالبه ده چې کابو هر بنيادم دا رنگه کمزورۍ لرلای شي. د خانخاني بنامار د اېگو د ژوند او شخصيت په اړه غور له هر لوستونکي سره مرسته کوي چې خپلو روحي کمزوريو ته يې لاسنه پام شي او ځان لاهتره وپېژني.

الف، اېگو د دنيا مرکز دی:

لېونی د ځان او جهان توپير نه کوي. د ليوني په نزد دی په خپله جهان دی. دغه حال د گېډې د ماشوم او نوزيري کوچني هم دی. په ځان مين کس که د ځان او جهان په توپير هم قايل وي خو دا لازمه گڼي چې نوره دنيا دې لکه ستوري تر لمر، داسې تر ده راتاويري. ده ته نور انسانان وسايل ښکاري. دا مهمه نه ده چې نور خلک مري که پايي، مهمه دا ده چې دی مقصد ته ورسيري.

توکه ده وايي يو ماشوم ويل چې کاشکې د فرانسې او انگلستان جنگ شي، انگرېزان فرانسو ونيسي او پاریس پایتخت کړي. چا ورنه تپوس وکړ، داسې ولې غواړې؟

ماشوم وويل، د امتحان په پاڼه کې مې ليکلي چې پاریس د انگلستان پایتخت

دی.

اکثره په ځان مبین کسان دې ته ورته هیلې لري. که د دوی د گټې، مقصد یا نظریې په خاطر د وینو سېلابونه هم وبهیري پروا نه کوي. اېگو د بناړ د نیولو په ورځ بناړیانو ته په وینا کې وویل:

«زه خو (زه) یم، زه اېگو یم»

درست نړۍ کې پهلوان یم

لوی فاتح د ټول جنگونو د جهان یم

له دې وروسته ستاسو بناړ زما تابع دی

تاسې ټول د قهرمان تر فرمان لاندې

که هرڅوک زما فرمان ته غاړه نه ږدي

نو سزا به یې په دې دم او په هر دم

هم په دې نېزه وژل وي، څیړول وي» (۳۰ مخ)

اېگو په وژلو کې مشکل نه ویني، ځکه ځان تر نورو بر احساسوي، لکه دی چې انسان وي او نور خلک مچان.

ب: اېگو په ځان ټینگ باور لري:

د اېگو په خبرو کې پرېکنده والی او په ځان باور څپې وهي. د ارواپوهانو په اند، په ځان مینو ته په خپلو فیصلو، نظریو او عملونو کې عیب نه ښکاري؛ لکه عاشق چې د معشوقې عیب نه ویني، د نارسیسست له خبرو ډاډ اوري او د ټولني په خپل شویو خلکو چې په ډاډ پسې گرځي د دوی خبرې کوډې کوي. همدا وجه ده چې خپل شوي ولسونه ممکن په ځان مبین کسان خپل مشران کړي.

د اېگو په حکومت چې څه موده تېره شوه او هرڅه یې وځپل نو یو ځل د ده

د ماني د تل بنديانو پر ده داسې اواز وکړ:

« تا به ويلې

زه مرکز د ټول جهان يم

موږ باور کړ

تا به ويلې

زه واکداره هم د ځمکې د اسمان يم

موږ منله» (۹۱ مخ)

ج: د نارسيسيزم موضوع:

په کابل کې يو ځوان پېژنم چې تر بل هرڅه زيات له خپلو وېښتو سره دلچسپي لري. کله چې سر خوځوي او څنې غورځوي، خدايزده څومره وياړپه احساسوي! د ارواپوهانو په ژبه د ده د نارسيسيزم موضوع د ده د وجود يو کوچنی اړخ يعنې د ده وېښته دي.

په پېښور کې مې يو ملگری د واپړا انجنير و. دی چې به مې کله وليد، ويل به يې، څنگه درته ښکارم؟ صحت مې څنگه دی؟ د خپل بدن صحت د ده د نارسيسيزم موضوع وه. له ځان سره دغسې مينه لږ تر لږه ټولني ته ضرر نه لري خو که د يو چا د نارسيسيزم موضوع قدرت وي، بيا ممکن لوی جنجال جوړ کړي. قدرت د اېگو د نارسيسيزم اصلي موضوع ده، يعنې دی خپل وجود او شخصيت له قدرت سره تړلی وي. د يوه ليکوال د نارسيسيزم موضوع هم غالباً د ده ليکنې دي چې له ټولني سره يې تعلق ډېر دی خو خطر يې ځکه نشته چې ليکوال بايد لا ډېر زحمت وباسي چې ليکنې يې په ټولنه کې ومنل شي مگر د قدرت لېونې د خپل زور د لاسه احساسولو له پاره د نورو خپلو ته اړ دی. د ليکوال نارسيسيزم غالباً ټولني او ده دواړو ته په گټه دی خو په قدرت مين بنیاد ځان او ټولنه دواړه ممکن تبا کړي. زيگمنډ فرويد وايي د نارمل

بنیادم نارسیسزم د ټولني د منلو وړ وي.

دال: اېگو د نورو په خپلو کې لويي ويني:

چېرته مې لوستي وو چې د شلمې پېړۍ نامتو انگرېز ليکوال برناردشا ته چا د گلونو گېډۍ وروپه، شا ورته وويل ولې دې داسې کړي؟ هغه ځواب ورکړ، ما اورېدلي چې له ماشومانو او گلونو سره دې جوړه ده. شا وويل جوړه مې ده خو گلونه په گلدان کې او د ماشومانو سره د هغوی په ځان کې غواړم.

دا د ژوند تقاضا ده چې که مينه ورسره کوو او مينه ورنه غواړو تېری به نه ورباندې کوو، په کراره به يې پرېږدو. له گلاتو سره مينه دا نه ده چې پل ورباندې کېږدو، مينه دا ده چې لاس ورنه وړو، غوړېدو ته يې پرېږدو.

ژوند د ځان مريي کول د قدرت د مینانو تر ټولو لويه ارزو ده؛ لکه ترکان چې لرگي را اخلي، اړه کوي يې، توږي يې او ښويه کوي يې چې مېز ورنه جوړ کړي، دوی د خدای له مخلوق سره دغسې چلند غواړي.

د ښار د نيولو په ورځ اېگو دا هم وويل او داسې يې هم وکړل:

« هغه څوک چې مې فرمان وړي په سر سترگو

هغه ټول به په امان وي

زه د دوی د سرو سيوری

زه د دوی د ژوند ساتونکی

په دې وخت کې نژدې هلته

غرځنی وه گرځېدله، مسته مسته

ساده زړې وه، معصومه پاکه پاکه

قهرمان ژر په لينده کې غشی کېښود

په يو کش غشی روان شو

غرځنی زړگی شو خېرې» (۳۱ مخ)

پوهاند مجروح د غرخنۍ په اړه ليکي چې: «ازاده او بې گناه مينه او محبت. د استبداد لوی دښمن ازادي بې گناهي او مينه ده.»

دغرخنۍ په قتل کې دوې نورې معناوې هم شته. مستبد واکمن د خپلې واکمنۍ لومړۍ ورځ ځکه په قتل پيل کړه چې نور ووېروي. د لرغوني چين يوه حکيم ويلي دي: يو کس ووژنه، لس زره کسه ووېروه!

بله دا چې د غرخنۍ وژل د ژوند د وژلو هڅه ده، اېگو ولې ژوند وژني؟ ولې د ژوند له وژلو خوند اخلي؟ ځکه د قدرت د احساسولو اوج هغه وخت دی چې واکمن په ژوند هم واکمن شي. په دې بې روحه جهان کې ژوند يوازينی شی دی چې د ودې، د مستی، د غوړېدو او د سرغړاوي خاصیت لري، نو لوی قدرت خو هغه دی چې دغه لوی باغي اېل کړي، وبې څپي او تس نس يې کړي. اېگو که د ژوند د ساتلو خبره هم کوي منظور يې دا دی چې په ژوند باندې کنترول بايد د ده په لاس کې وي.

ه، اېگو يوازې د ځان په اړه فکر کوي:

يو وخت راته وويل شول د يوه متوفي ليکوال په باره کې راډيويي پروگرام جوړ کړم. هغه مرحوم لوی ليکوال و؛ په اثارو او کارونو يې ډېر څه ويل کېدای شوی. د هغه يوه دوست ته مې بلنه ورکړه چې په دې اړه وغږېږي. مرکې ته د رابلل شوي کس د خبرو مفهوم داسې و: هغه له ادبياتو سره ډېر بلد انسان و؛ زما شعرونه يې ډېر خوښېدل يو ځل مې ياد شي په کانتینينټيل کې غونډه وه، زه يې انانوسروم، زما انانوسري يې هم بې حده خوښه شوه. د... لقب يې راکړ. ده يوازې د ځان په باره کې فکر کاوه. مور کابو ټول ممکن لږ و ډېر دغه ستونزه ولرو خو د محبت الهه مساپرو ته اوبه ورکوي او له لاروي سره د ښار د ژغورلو غم دی. دوی له نورو سره هم خواخوږي لري، مگر اېگو يوازې د ځان

په فکر کې دی، دی په ټول کتاب کې د ځان په اړه غږیږي او د ځان په اړه فکر کوي. د اېگو دا ځانگړنه د هر هغه کس ځانگړنه ده چې په ځان ډېر مین وي.

و، اېگو له نورو سرخه د کشمکش احساس کوي:

د کتاب په اول څرخ کې چې اېگو بناړ نیسي لولو:

«نارینه د قهرمان تر فرمان لاندې

په کار بوخت شول

جوړاوه یې د بناړ گرد چاپېر دېوال لوړ

هم برجونه مستحکمه حصارونه

هم یو لوی ژور خندق کېندل کېدلو» (۳۲ مخ)

او د کتاب په دوهم څرخ کې چې لاروی د سمخې له سفره بناړ ته ستیږي:

«نو کتل یې

گرد چاپېر له هغه بناړه

یو خندک ژور خندک و کېندل شوی

هم تاو شوی ترې دېوال و

یو بې شانه لوړ دېوال پلن

ځای په ځای پکې برجونه تیر کېدونه» (۱۴۷ مخ)

دا ټول د دفاعي حالت منظرې دي. د اېگو حکومت د پخواني شوروي اتحاد د حکومت غوندې همپشه فکر کوي چې دنیا یې له غلیمانو ډکه ده. دغه حالت د هغو کسانو هم وي چې له ځان سره افراطي مینه لري. دوی ته ژوند له نورو سره کشمکش ښکاري؛ گومان کوي له توطیو او دسیسو سره مخامخ دي. د صدام حسین د ژوند په اړه یوه رپورټ کې مې ولوستل چې تر زوکړې دمخه

يې پلار ومړ. دوه کلن و چې مور يې مېړه وکړ، دی يې له ځانه بېل کړ. په راوروسته موده کې به صدام له ځان سره يوه اوسپنه گرځوله؛ ويل به يې د کوڅې سپي ورباندې وهم.

د فرويد له ارواپوهنې سره سم که له ماشوم سره مناسب چلند ونه شي، د شخصيت د ودې بهير يې گډوډيري او د دې په ځای چې له نورو سره مينه پيدا کړي له ځان سره يې مينه زياتيږي. په ځان کې لاهو کېدل له نورو د بېلېدو او د بدگومانو د زياتېدو سبب گرځي.

ز، د بنامار ستاينځای:

د ښار له نيولو وروسته د اېگو مهم کار د بنامار د معبد جوړول وو. لکه څنگه چې پوهېږو بنامار په خپله دی دی. دی غواړي خلک د خدای په سترگه ورته وگوري او مجسمې ته يې عبادت وکړي. په ځان مينو کسانو چې وس رسېدلی دی، همېشه يې دې ته ورته کارونه کړي دي. لرې به نه څو په گاوندې ترکمنستان کې به د صفر مراد نیازوف هڅو ته پام وکړو. ده د روحنامې په نوم کتاب وليکه، کتاب يې په جوماتونو کې کېښود او امر يې وکاوه، چې خلک دې يې د ثواب گټلو له پاره تلاوت کړي. روحنامه په دې جمله پيليري:

«دغه کتاب مې چې روحنامه نومېږي، د خدای له خوا د الهام په مرسته کېښلې، هغه خدای چې دا سترکاینات يې پيدا کړي دي او چې څه وغواړي د هغه په کولو قادر دی.»

که چېرې دا وگڼو چې صفر مراد نیازوف يا زمور د کتاب اتل، اېگو، چل ول نه کاوه، بلکې د زړه له تله يې منله چې مقدس کسان دي هم ناسمه خبره نه ده. په ځان مين کسان د ځان د پرسولو او غټولو له پاره اړ دي چې پخپلو تصوراتو د رښتيا گومان وکړي. دوی تقدس او سپېڅلتيا ته په دې خاطر هم ضرورت لري چې له مړينې وروسته زمانه په کنټرول کې راولي او هلته هم

ح: د اېگو ولي له ماشومانو سره وړانه ده؟

د اېگو يو فرمان دا و چې پېغلې او زلمي دې له يو بل سره مينه نه کوي او بل دې ماشومان په کوڅو کې مست او خندان نه گرځي. څرنگه چې ژوند له مينې زيري، مور په اسانه پوهيرو چې اېگو ولي له مينې سره مخالفت کوي، خو دا خبره لږ توضیح غواړي چې د اېگو له ماشومانو سره په څه وړانه ده؟ د فرويد له نظريې سره سم ماشوم له لومړي نارسيسمه وروسته خپلې ليدو ته په خارج (له ځانه بهر) کې موضوعات پيدا کوي، يعنې د زړه په تخت باندې د محبت الهه کښنوي چې دغه حالت د اېگو له پاره د منلو نه دی. له بلې خوا اېگو غواړي په ټولنه کې نظم او ډسپلين وي، خو ماشوم په نظم او ډسپلين کې نه ايساريري، ځکه نو امر کوي چې ماشومان دې کورونو ته د ننه شي.

په خانخاني ښامار کې ماشومتوب د بشر د ماشومتوب استعاره هم ده، د هغه وخت چې انسان طبيعت نه نژدې و او د ماشيني ژوند په زولنو کې نه و ايسار. اېگو د فرد په توگه په دغه تجربه کې شريک دی:

«تر څه وخته کله کله به يې ستورو ته نظر شو

خو وړپاتې نوره نه وه صفائي د تېر وختونو

ټول پټ کړي، محوه کړي، رڼاگانو ماشيني وو

رڼاگانې زنداني په فانوسو کې

مشعلونه په زنجير تړلي ځورند» (۵۳ مخ)

او په دا لاندې جملو کې ماشوم، هم ماشوم دی، هم هغه څوک چې سپېڅلتيا او طبيعت ته نژدې وي، هم لومړی انسان:

«انسانانو لا موندلی چېرې نه و

غلامی د باداری چل

په دې ښار کې نه هېڅوک د چا مریي و نه بادار و
وینځه نه وه، بي بي نه وه، فرماندار نه
فرمانداره حقيقي په هغه ملک کې
یک یوازي ماشومان وو
حکه، حکه خلکو داشانې باور و
چې کوچنيان له طبيعت سره نژدې دي
د عالم پټ، پټ رمزونو نه خبر دي
رښتيا هم چې ماشومان به پوهېدل ښه
په خبرو د مرغانو ځناورو
د دښتو، غرونو رغونو
دریابونو، ځنگلونو
ارواگانو سره اشنا وو
دوی خبر وو چې پرته ده چېرته پټه
توره سمځه هییتناکه ناپایانه
رمز اسرار د مغارې ورته معلوم وو
نو دا حکه په مهم، مهم کارو کې
د کوچنیانو نظریې ته درناوی و" (۴۸ مخ)

کله چې شاعر د طبقاتو د نشتوالي خبره کوي نو لومړنی انسان رایادیري چې
تر ځانپالي عقل یې له فطرت او چاپېریال سره اشنا احساس ته ډېر اهمیت
ورکاو. بې وینځې، بې باداره دنیا په خپله د ماشوم دنیا هم بللی شو چې عقل
یې د پاک احساس مشري مني او نظریې ته یې درناوی کوي.
د عیسی علیه السلام دا جمله مشهوره ده چې د اسمان ملکوت ته د رسېدو له

پاره پکار ده يو ځل بيا ماشومان شی.

مجنون د چين او جاپان د عارفانو په څېر د طبيعت او روحانيت فرق نه کوي او خپل مقصود ورته په ونو او په غڼو کې ښکاري. مجنون د ښار خلکو ته وايي:

“دغه پاڼه چې ښورپړي، د سبا باد ته رپړي

که اواز ته يې غوږ کېږدي

دا لمنه شين بخنه د ليلا ده شرهاړ کا” (۱۵۸ مخ)

ط: اېگو ځان غلطوي:

په ځان مين کسان نه يوازې نورو ته په خپله ماته اعراف نه کوي، بلکې ځان هم تېرباسي.

کله چې ليلا او مجنون د واکمن اېگو دربار ته ځي او هلته مجنون ورته سپيني سپيني کوي، نو واکمن په قهر شي، په چوت کې لار شي، ځانته وايي:

“پروا مه کړه

دا سړی خو لېونی دی، بې قدرته، ناتوانه” (۱۹۸ مخ)

واکمن ته ليلا هم سپينې خبرې وکړې ورته ويې ويل چې د دنياوالو رابطه درسره غوڅه شوې ده، پخپله ماني کې به ايکې يوازې پاتې شې.

واکمن دې خبرو ته په فکر کې شومگر واهمې اجازه ورنه کړه چې د خبرو په اصلي معنا ځان پوی کړي، ځان يې غلط کړ، ويې ويل، دوی ليوني دي، هسې نه د لېونتوب په مرض نور خلک اخته کړي، نو ويې شړل. د واکمن واهمه د خپلې ماتې او ناکامۍ له احساسولو وه. په استبداد خپلې ټولنه کې خلک له واکمنه وپريږي خو د گڼو کسانو نفس دا نه مني چې وېره احساس کړي، نو څه کوي؟ د زړه له تله مني چې د واکمن کارونه سم دي او په دې ډول د خپلې

وېرې او حقارت احساس ته چادري ور اغوندي. دا د نارسيسيم يوه بله جلوه ده.

ی، اېگو يوازي پاتيري:

د خانخاني بنامار يو اصلي پيغام دا دی چې په ځان مين بنیادم وار په وار يوازي کيږي. په دې کتاب کې په دغه پيغام باندې بيايا تاکيد شوی دی. هغه ښار ته د تلو راتلو لارې وېجاړي چې اېگو ورباندې حکومت کوي. يوه زړور اخباروالا پېژنم. د ده اخبار په بېلو بېلو نظامونو او حالاتو کې داسې ليکنې خپرې کړې چې نورو يې د خپرولو جرات نه دی کړی خو زه چې اوس وينم ټولنه يې د خدمتونو چندان قدردانه نه ده. په يوه ټولنه کې چې د سواد کچه ټيټه او بېوزلي ډېره وي، هلته هسې هم د قلمي هڅو قدردان کم وي، مگر د ده په برخه کې يو بل علت هم شته. ده د خپلې اوږدې مودې اخبارداري په زمانه کې د هغو مطالبو له چاپولو سره دلچسپي لرلې چې د ده ستاينه پکې شوې ده. په دغه خاصه برخه کې نارسيسيم دی له ټولني څه ناڅه بېل او ټولني ته بدبين کړی دی.

ک، اېگو د بل خبره نه اوري:

“ده پوښتنې نه کولې

سوال ځواب يې عادت نه و

بس فرمان به يې صادر کړ

هي امرونه به يې کول” (۳۷ مخ)

هغه څوک چې برلاسی وي او په ځان مين وي، هغه د خانخاني بنامار د اتل غوندي د سوال ځواب عادت نه لري، يعنې د بل نظر ته اهميت نه ورکوي، خو هغه څوک چې په بياوړي دريځ کې نه وي او نارسيسيم څپلی وي، هغه

بيا ممکن د بل خبره واورې، مگر په مينه نه، بلکې له مجبورېته. ځينې په ځان مين، خو ځيرک سياستوال له نورو نظرغواري، د نورو خبرو ته سر خوځوي، ورته موسکې موسکې کيږي. کله کله به سترگې راوباسي، وروځې به پاس کش کړي، لکه ډېره با ارزښته خبره چې يې اورېدلې وي، مگر دا ټول تمثيل وي. دوی يوازې له خپلو خبرو، خپلو نظرونو او خپلو مقصدونو سره دلچسپي لرلای شي.

ل، هر چپرتنه، هر وخت:

د اېگو عکسونه په دېوالونو ځوړند شول. په لرگيو، تيږو، پردو، ظرفونو او فرشونو د سترقه‌رمان نوم وليکل شو. په ماني کې گنې هيندارې ولگېدې چې اېگو ورکې همپشه ځان وگوري. اېگو چې په تياره کې يې ځان نه لیده، څراغونه بل ساتل. تياره يې نه خوښېده ځکه گومان يې کاوه د عدم په لور روانيږي. اېگو غوښتل چې هره خوا په ده ډکه وي. دی هر چپرتنه وي، دی هروخت وي، دی د ټولو په ذهن کې وي. اېگو چې زور لري او د دې هيلو د پوره کولو په لور څو گامه اخيستلی شي، خلکو ته ممکن ترڅه وخته پورې احمق ښکاره نه شي.

نمروود چې د ځمکې واکمن و، د اسمان د واکمنۍ هوس وکړ، څلور غټ کجيران يې د قفس په څلورو کونجونو پورې وتړل، بيا يې د هر يوه مخې ته په څلورو لرگيو پورې د غوښې څلور ټوټې وځړولې. نمروود قفس ته ننوت او د کجيرانو وزير يې ازادکړل چې والوځي.

کجيران غوښې ته د رسېدو په هيله مخ په بره والوتل، ډېر بر وختل، اسمان ته ورسېدل. نمروود يو غشی خطا کړ چې د ابراهيم خدای ورباندې وولي. خدای تعالی ملکوت ته امر وکاوه چې غشی په وينو سور کړي. نمروود گومان وکړ چې خدای يې وژلی دی خو تيارې په زړه کې وهم ور واچاوه، ووېرېده، د غوښو

د لرگو سرورنه يې لاندې کړل چې کجيران ځمکې ته ستانه شي.
نمرو د که زورور نه وای، دغه هوس به يې د بې شمېرو نور خلکو غوندې په
زړه کې پټ پاتې و. په ځان ميين کسان هغه وخت ښه پېژنو چې قدرت په
گوتو ورشي.
خوشال بابا فرمايلي دی:

چې د اور بخري باد سره رفيق شي
نور هاله کا په ملکونو لمبې بلې

م: اېگو په وهمونو کې لاهو کيږي.

دی به له آيينې څخه نه لرې کېده، ځکه وېرېده چې ورک نه شي. آيينه د ځان
او نفس سيمبول دی او هغه څوک چې يوازې ځان گوري، جهان نه گوري، د
وهمونو جهنم ته خطا کيږي.

کوم وهمونه:

ملايان وايي په مريو تل مازديگر وي، معنا د مريو زمانه ولاړه او په شېبه کې
ايساره وي، يا په بله ژبه د مريو په حال کې تغير نه راځي. قهرمان اېگو هم
وغوښتل په يوه حال پاتې شي، تل برلاسی اووسي، ځان په شېبه کې ايسار
کړي. څرنگه چې زمان په بدلون کې معنا مومي او ده په ځان کې د بدلون
راوستلو تصور لانه خوښېده نو د واقعي زمان احساسول ورته ډېر مشکل شول،
وېره ورولوبده چې سهارونه، ماښامونه او غرمې به بيا رانه شي.

دغه راز هغه څوک چې ځان ډېر بر او په نورو حقداره گڼي، په نورو باندې
همېشه بدگومانه وي، له نورو واهمه لري، د اېگو غوندې د خپل نفس په مانې،
کې يوازې اوسي.

له بلې خوا څرنگه چې زموږ اتل د ژوند نورې ټولې غوښتنې د لاشعور

بنديخانې ته استولې او له ايکې يوې هيلې (برلاسي) يې قربان کړې دي نو د لا شعور له اړخه فشار احساسوي، دا يې د وهمونو بل دليل دی.

ن، د اېگو خپلې ټولنې ځينې ځانگړنې:

د اېگو له واکمنۍ وروسته خلک د وېرې، قهر او خپگان په ناروغۍ اخته شول. دا درې سره منفي عواطف دي. د ظلم، استبداد او تشدد نتيجه دا وي چې په ټولنه کې د مينې، خواخوږي او خوشالي د مثبتو عواطفو ځای منفي عواطف ونيسي. په کومو ټولنو کې چې وحشت او تشدد ډېره موده جاري وي، خلکو ته د غم او خپگان په څېر منفي عاطفه امتياز او ثواب ښکاره شي، د کولتور او عقيدې برخه يې وگرځوي.

يوه شپه لاروي (مجنون) د اېگو خپلې ښار په يوه تنگه کوڅه کې د ټنگ ټکور اواز واورېد، ورتاو شو. پېغلو او زلمو په شپو کنډوالو کې د مستۍ پټ محفل جوړ و، شمعې يې بلې وې. مجنون وويل:

“زه حيران يم چې دا ولې

هغه څه چې په رښتيا بايد ښکاره وي

په دې ښار کې تل پټيږي؟” (۱۶۲ مخ)

د دوی شراب بې مزې او د ټنگ ټکور وسايل مات گوډ وو، ځکه د ساز آلې لوی راهب ماتې کړې وې او د زړو شرابو خمونه د واکمن په امر چپه شوي او درې وړې شوي وو. يوه مست پوښتنه وکړه چې واکمنان ولې له مستانو وېره کوي، لاروي ځواب ورکړ:

“له مستانو نه ډار ځکه

چې مستۍ کې تل خطر پروت د راستۍ وي.” (۱۶۴ مخ)

يوه بل مست وويل چې راهبان ولې له مستۍ او ساز سرود سره مخالفت كوي؟
د لاروي (مجنون) ځواب دا و:

“هغه څوك چې هڅه كاندي

چې ژوندي د مرگ له خوند سره اشنا كړي

نو دا هسې څوك هېڅ وخت زغملای نه شي

چې يې ننوځي زړه ته

شور لذت د ژوندانه هم” (۱۶۵ مخ)

لاروي د دوی نشې بې ځايه وبللې، ورته ويې ويل:

“ای دوستانو

راته وياست

له نېشو نه، له مستۍ نه مو مراد او مقصد څه دی؟

هېرول د واقعيت دي، نه موندل د حقيقت كوم

شرابونه پيماني ډكې تشيري

هدف څه دی؟

فقط يو څه

چې دردونه د خودۍ د خانخاني لږ څه ارام شي، لږ قرار شي” (۱۶۷ مخ)

مجنون دوی ته وويل چې ستاسې د زړه په کنډوالو کې توره اژدها ناسته ده. د

ازادۍ له پاره له هغې ځان خلاص كړئ. په هغه شپه مستانو معنا دارې نا

اشناخبرې واوړېدې:

“دغه شپه عجيبه شپه وه

د لومړي كرت د پاره د دلبرو مهرويانو شهلاسترگي

ځلېدې لكه چيني رنې، رنې د غرو رغوونو” (۱۷۱ مخ)

او يوه ورځ مجنون له جنازې سره هديرې ته لاړ، د راهب له خبرو وروسته يې
بناريانو ته وويل:

“ستاسو پام گرځول شوی دی نېستی. ته
دا خو ځکه چې هستي شي درنه هېره
ستاسو زړونه هدېرې دي
پکې بڼخې د امواتو خاطرې دي
دا خو ځکه
چې په زړه کې مو هېڅکله پيدا نه شي
د حیات سره تړون کوم” (۱۷۷ مخ)

مجنون د جنازې د مراسمو برخه والو ته دا هم وويل:
“د مرگي فکرونه څه دي؟
بس مرگونه د فکرونو.”

په اېگو خپلې ټولنه کې د فکرونو د وژلو هڅه روانه وي. د زور، ظلم او جهل
په ستنو ولاړه ټولنه، فکرونه نه بلکې چوکاټونه مني، ځکه په واقعي فکر کې
نوبت وي، خو استبداد کليشو ته اړتيا لري.

س، مړينه:

په خانخاني بنامار کې اصلي ټکو ته څو ځله اشاره کيږي. په دغو مهمو ټکو
کې د اېگو مړينه هم شامله ده چې د اول څرخ په پای کې يې په تفصيل سره
بيان راغلی دی. د اېگو د مړينې رپورټ په دې خاطر هم اهميت لري چې د
دغسې کسانو په خټه کې د خدای کېدلو هوس اخښلی وي او يوازې مرگ

دی چې دوی له خپل مقصده راگرځوي. که مرگ په منځ کې نه وای ډېرو دیکتاتورانو او د ازادې غلیمانو به ان په اوسنۍ زمانه کې د خدایي دعوه کړې وای.

د قهرمان او د مرگ د استازې ملاقات د کتاب یوه ډېره اثرناکه برخه ده چې دلته یې خلاصه لولئ:

د مرگ استازې یې ترلاس نیسي ورنه غواړي چې راڅه څو، خو اېگو وېرې ورته وایي زه دلته د ښار په څراغونو او دېوالونو کې خوبس یم.

استازې: اوس په ښار کې نه څراغونه شته نه اوسېدونکي.

اېگو (په زارۍ): ما خو لا د ژوند خوند نه دی ځکلی یو ځل فرصت راکړه چې تېرو پړاوونو ته ورشم.

استازې: ته به همدا گناهونه یو ځل بیا وکړې، په شاتگ درته گټه نه کوي.

اېگو (په زارۍ): له لرې یو اواز اورم، یقین وکړه څوک مې وربولي څوک راته څه پیغام لري!

استازې: دا اواز د مني د بې رحمه باد دی، نورڅوک نشته چې و دې بولي، زه دې بولم.

اېگو: اخر دومره فرصت خو راکړه چې یو ځل د سیند غاړې ته لار شم، د شنه اسمان څنډې وگورم!

استازې: تا پلونه ړنگ کړي او بېړۍ دې سېڅلې دي، تاته صرف یوه لاره پاتې ده چې زه یې در بنیم، زه به دې د ځان له جهنمه بچ کړم!

د اساطيرو ژبه:

مور له کومه راغلي یو؟ چېرته روان یو؟ دا لمر، چې هره ورځ راخپري دا څوک دی؟ څه شی دی؟ سپورمۍ چې کله گرده شي، کله نرۍ شي، بیا نه وي، بیا راپیدا شي، دا څه کیسه ده؟ پسرلی د بارانونو موسم دی، د باران په موسم کې

تنا وي، برېښنا وي، وپروونکی اواز وي، حيرانونکې رڼا وي، دا به څه وي؟
باران چې دنيا زرغونوي، نعمتونه راوړي، اختيار خو به يې د برېښنا په لاس کې
نه وي؟ مور څه وکړو چې برېښنا خوشاله شي، چې باران راکړي او تاوان را ونه
رسوي؟

دا د ځان او جهان په اړه د ډېرو پخوانو خلکو پوښتنې وې چې د تخيل په زور
يې ځوابونه ورته موندل. مور د هغو ځوابونو ته، چې معمولاً د کيسو په بڼه وو،
اوس اساطير MYTHS وايو. مور د اساطيرو له زمانې ډېر لرې شوي يو. اوس
ډېر خلک په اسطورو يقين نه لري خو چې اسطوره واورې، ممکن ژور اثر
ورباندې وکړي، لکه د ماشومتوب د وخت يوه نخښه يا خاطره چې اثرناکه
وي. داسې ځکه کيږي چې بشرپخې ډېره موده، په زرگونو کلونو، له اساطيري
باورونو سره ژوند کړی دی او اساطير يې احساس کړي دي.

د اسطوره پېژندونکيو په نظر زموږ اوسنی فکر او تمدن هم د اسطورو او اديانو
تر ژور اثر لاندې دی، مثلاً د شلمې پېړۍ نامتو اسطوره پېژندونکي مير
چالباډي وايي چې د خير او شر ترمنځ د جگړې اسطوره د پرولتاريا او
ښکېلاکگرې طبقې د جگړې په ماکسيستي مفکوره کې وينو او يا په اوسنيو
ټولنو کې يوه ژغورونکي لېږ ته انتظار کول او د ټولو چارو د سمون تمه ترې
لرل، په اخره زمانه کې د موعود او منجي راتلو ته د انتظار کولو يوه بله بڼه ده.
مور وايو: د غره سر ته وختم، د درياب غاړې ته لارم، لمر راوخوت. گويا دغه
درې واړه مو ژوندي گڼلي چې سر او غاړه لري، او د راختلو فعل ترسره کوي.
ژبپوهان وايي په ژبه باندې د اساطيرو ژور اغېز پروت دی. د ابتدايي عقيدو او
اساطيرو يوه ځانگړنه دا ده چې په گڼو بې روحه شيانو کې روح او انساني
حالت ويني.

د اساطيرو دغه خصوصيت په ادبياتو کې ژوندي دی. شاعر له هر بې روحه
شي سره خبرې کوي.

يو هغه کس چې پر ادبياتو يې اسطورو د اغېزې په اړه څېړنه وکړه، کاناډايي عالم نور تروپ فراي (۱۹۹۱ - ۱۹۱۲) و. د ده په نظر اساطير د ادبياتو بنياد او سرچينه بللی شو. دا هم د فراي وينا ده چې د يوه ښه، خواږه، پخواني وخت له گوتو وتل هغه اسطوره ده چې د ادبي اثارو اصلي مضمون جوړوي. (تېرې شولې ورځې د خندا- يوه سندره) دغه مضمون په ځانځاني ښامار کې هم ډېر وینو. يو وخت ښار اباد، وطن ښېراز او خلک خوشحال وو. دغه راز د اېگو د ژوند په داستان کې لولو:

“نو زموږه قهرمان هم

د ژوندون د سيند له غاړې نه جدا شو

لکه هغه سيند چې نه راگرځېدای شي، نه په شا

دوباره تلای شي

قهرمان هم بيا ونه کړی شول چې ستون شي

د ژوندون د چينې لور ته” (۵۶ مخ)

لکه څنگه چې موسمونه راخرخي، ژوند هم وروسته له مرگه بيا راستنيري. دغه اساطيري مضمون د پوهاند مجروح په دې اثر کې بيا بيا وینو. ښامار مري او دوباره زيږي، مخکې شاپې کړيري او بيا زرغونيري. پوهاند مجروح شايد همدې مضمون ته په پام سره د اول څرخ او دوهم څرخ عنوانونه غوره کړي وي.

د ځانځاني ښامار د اول چاپ په پښتۍ باندې مارډوله (ښامار) ځناور وینو چې کړی کړی پروت دی، خپله لکۍ يې په خوله کې ده، يعنې خپل ځان خوري. هغه مار چې په خپله لکۍ باندې خوله لگوي او د ځان له خوړلو دوباره زيږي، اساطيري تصور دی. د پوهاند مجروح د کتاب ښامار د وگړي په زړه کې پيدا کيري او وگړي خوري يا په بله ژبه ځان خوري او دوباره زيږي.

خانخاني بنامار

د بنامار په اړه ويل كيري چې لومړي غير متمدن، ځناور خويه انسان، يو څه له خطرناكو ځناورو د وېرې په خاطر او يو څه د خپل وحشي او قاتل خوي په وجه په خيال كې بنامار جوړ كړ او د هغه عبادت يې وكاوه خو كله چې انسان يو څه مهذب او متمدن شو بيا يې په خپلو گڼو كيسو او نكلونو كې د بنامار په خلاف د مقابلي ميدان ته غيرتي ځوانان او زړور پهلوانان واستول.

په ملي هينداره كې لولو چې مومن خان په هندوستان كې يوه ورځ د زرگر په دوكان ناست و، كه گوري يو اوبن تيريري، په اوبن باندي يوه ښځه ناسته ده، ښځه په لوړ اواز وايي:

ځوانانو ننگ راباندي وکړئ

پلار مې مغول دی ما بنامار لره لېرینه

مومن خان چې پوښتنه کوي، پوهيري چې له ښاره بهر په غره كې يو بنامار دی چې باچا هره ورځ يوه ښځه او په ډوډۍ بار اوبن ور استوي. بنامار كه دا ونه خوري، په ښار گډيري، ټول تباه كوي.

مومن خان په اوبن پسې روانيري بنامار وژني، ښځه له مرگه بچوي. بنامار د بشر په تصور او ادب كې د ځمكې د مخ تر گردو خطرناك موجود دی. اشرف خان هجري وايي:

په دکن کې پارو نشته چې مې دم کړي

زه خوړلی اژدها توري بلايم

لوی راهب (په خانخاني بنامار كې) د بنامار انځور داسې باسي:

“دی مار نه و ځکه ده لرل ځانگونه

مرغه نه و ځکه ده لرله خوله اوږده غاښونه

ابوالهول ته ورته نه و

ابوالهول خو کړي پوښتنې له انسانه

چې هرڅوک به لاجواب شو نو خوراک به د بلا شو

ده پوښتني نه کولې
سوال ځواب يې عادت نه و" (۳۷ مخ)

البته دغه بلا د يوه انسان په بڼه هم انځور شوې ده، خو داسې:
"دبو مزاجی دبوپيکری، دبو انسان و"

په عرفان او تصوف کې چې صوفي د نفس له بلا سره په جگړه بوخت وي،
نفس ډېر ځله بنامار بلل شوی دی، ملا ارزاني خوېشکی وايي:

دا نوسک يو لوی اژدر دی

په اووه سو زره سره

هر سر يې پاس ترعرشه

کښته تېر تر تحت الثره

په پښتو ادب کې نفس ته نفسک، نوس او نوسک هم ويل شوي دي. لوی
راهب د بنامار په باره کې وايي: "که يو سر به ترې جدا شو
نو لس لس سرونه نور راشنه کېدل تل" (۳۷ مخ)

دلته بده نه ده چې د بنامار په اړه د فرويد نظریې ته هم اشاره وکړو. د
فرويد پدېزم له نظره بنامار هغه خيالي ستونزه ده چې نوبالغه کسان له جنسي
ژونده وپروي او د هغوی لېدو سختې مقابلي ته اړباسي. دغه تعبير د پوهاند
مجروح د اثر د بنامار او د مومن خان د نکل د بنامار په برخه کې سم خپړي،
ځکه اېگو د بنيادم د طبيعي او غريزي غوښتنو خنډ او د مينې دشمن دی. دغه
راز د مومن خان د وصال اصلي خنډ ولور و چې د بنامار له وژلو سره ختم
شو.

خانخاني بنامار

د اساطيرو په بحث کې يو ډېر مهم کس انگرېز عالم سرجهېمز فریزر (sir James Frazer 1941-1945) دی چې په دې برخه کې ډېر مشهور کتاب (زرينه خانگه، The Golden Bough) یی اول ځل په ۱۸۹۰ کې خپور شو. په دغه کتاب کې د ابتدايي خلکو په عقیدو بحث شوی دی. فریزر د انسان د ابتدايي باورونو او اسطورو له ژورې څېړنې دا نتیجه واخیسته چې د اساطيرو موضوع تر ډېره حده د ځمکې له ښېرازی سره اړونده ده. د بېلو، بېلو قومونو په اسطورو کې گڼ خدایان د حاصلاتو له ډېرېدو، له کروندو، له باران، له درمندونو، له سیندونو، له لو و لور او نورو زراعتي موضوعاتو سره تعلق لري. د محبت الهې د حکومت په وخت سیندونه له اوبو ډک وي، ځمکه ښېرازه وي، دنیا شنه و ښایسته وي. د محبت الهه د پسرلي او سرسبزي الهه هم بلل شوې ده. شین کمیسې لیلاد طبیعت د ځوانېدو، د پسرلي د راتلو، د بوټو د زرغونېدو او د حاصلاتو د زیاتېدو سیمبول ده.

“اوومه گنډه” د دروېش راني (په ناورین پسې ناورین) کتاب کې د یو منظوم داستان نوم دی. د داستان اصلي موضوع دا ده چې خلکو عقیده لرله چې پاچا زور او کمزوری شي، ختمول یې په کار دي، ځکه کله چې پاچا په صورت روغ او ځوان وي:

بيا نو مخکه زیاتي وجه نه پاتیري

بلاږه کیري په بیا بیا او ځنې زیري

تاندي ونې، زرغونه وابنه او بوټي

او کله چې د دغو خلکو پاچا ځوان شو، نو:

خوشالي شوه او هر چا داسې گڼله

لکه گړخ چې د زړتیا وي لري شوی

پر هر شي باندي وي بیا ځواني راغلي

تر پخوا هر ژوندی سری زیات ژوندی وي

دغه موضوع چې په ادب کې يې ډېر مثالونه موندلی شو، له اساطيرو سرچينه اخلي. که پاچا او واکمن بد وي، د قام حال به خراب وي. د شکسپير په ډرامه کې د هاملت د زمانې د ډنمارک حال ځکه خراب دی چې پاچا يې ښه سپری نه دی. د لرغوني يونان د اډيپوس په تراژيدي کې په تبس (Thebes) ښار کې ځکه وبا لگېدلې ده چې واکمن يې، اډيپوس، يوه لويه گناه کړې ده. په خانخاني بنامار کې هم د اېگو له واکمنۍ سره په ښار کې مرضونه خپرېږي. لاروي په ميخانه کې مستانو ته وويل چې د زړه په کنډوالو کې پروت بنامار بهر راوباسئ او بيا:

“ بيا حلال دغه بنامار کړئ

د بنامار وينې بيا توی کړئ

په دې سيمه په دې خاورو

ځکه، ځکه

طبيعت ستاسو نه غواړي قرباني اوس

لويه سخته قرباني هم

قرباني د تور بنامار مار

دا دښتونه، وچ ډاگونه، جل وهلي ځنگلونه

خزان شوي چمنونه

واړه تندې دي خپلي، سختې تندې

بس يوه تنده

د بنامار د وينو تنده

نو به هله د دې دښت ځمکه لمده شي

ناشابتوي به له دې نمناکو خاورو کړي سر پورته

شين کميس به يې په تن وي" (۱۷۰ مخ)

د قرباني په مرسته د خير او برکت راستنېدل او ځان ژغورل د اساطيرو او اديانو همېشني موضوع ده.

د اساطيرو يوه بله اصلي موضوع دا ده چې اتل د ژغورنې او نجات له پاره خطرناک سفر کوي. د اتل خطرناک سفر د ادبي اثارو او نکلونو مشهور موتيډي (لکه پتي خان او مومن خان چې هندوستان ته ځي) د خانخاني بنامار لاروی هم د بيابان او سمځي له سخت سفره وروسته شين کميسي ليلا ويني او بناريانو ته د ژغورنې پيغام راوړي.

په اساطيرو کې د متضادو جوړو مضمون ډېر عام دی، لکه رنا او تياره، اهريمن او يزدان، اور او اوبه، ځمکه او اسمان، مرگ و ژوند، روغتيا و ناروغي. خانخاني بنامار له دې درکه هم د مطالعې وړ دی.

د کتاب اول څرخ د سارتر په ذکر او دوهم څرخ د اپلاتون په ذکر پيليري. اپلاتون ايډيالست او سارتر ماتريالست دی. دوی د فلسفې په مخالفو قطبونو کې ولاړ دي (لاروی له دواړو سره مخالفت کوي، له اپلاتون سره د هغه د اېډيالېزم په خاطر او له سارتر سره په دې خاطر چې فلسفه يې له فرويدېزم سره اړخ نه لگوي. د سارتر په نظر هر بشري فاعل له ځانه خبر دی او د خپلو کړو مسووليت په غاړه لري خو د فرويد په نظر مور د خپل ذهن له لويې برخې نه خبر نه يو.)

په لرغوني يونان کې د اتن (Athens) او سپارټ (Sparta) سيال بنارونه په متضادو ځانگړنو مشهور وو.

د اتن ديموکراسي مشهوره وه او د سپارټ استبدادي نظام. په خانخاني بنامار کې اتن ياد شوی او سپارټ ته غير مستقيم اشاره شوې ده (په ۱۴۸ مخ کې). په خانخاني بنامار کې د محبت الهه او اېگو، وچوبه او بنبرازي، هديره او

میخانه، مرگ و ژوند او گنې نورې متضادې جوړې موندلی شو.
د سکندر خټک په لیل او مجنون کې (چې ارواښاد دوست شینواري تصحیح
کړی دی) یوه بدرنگه بودی مجنون ته خبر ورکوي چې لیلایې واده کړه:

بنځې ووي هېڅ خبر یې لېونیه

د لیلایې په غم کې سویه سپلنیه

چې لیلایې پرون واده لارې سوره شوه

په تا شپه شوه دا ډېوه د بل کره شوه

بل ځل بله یو سلو پنځه کلنه بودی مجنون ته د لیلایې د مرگ خبر ورکوي:

لیلایې ستا له غمه لارې شوه ترگوره

که دې نه شي باور دا دی گور یې گوره

مجنون د دې خبر له اورېدو وروسته مري.

په گڼو پخوانو نکلونو او اساطیرو کې بدرنگه زړه بودی د مرگ او بدمرغی
سبب گرځي. دغسې بودی د اېگو د مرگ استازې هم ده چې "تور کمیس،
تور یې پرتوگ، تور یې زړوکی د لوگي و" ځینې لیکوال د جزییاتو
انځورولو ته اهمیت ورکوي، روښانه غبریري، ځینې نور ابهام خوښوي او
رازناکه حالت وړاندې کوي. دا وروستی طرز د غیبی خبرونو، پېش گوینو او
وېروونکیو پیغامونو د بیان له پاره مناسب دي. خانخاني بنامار په همدې سبک
لیکل شوی دی او د اساطیرو متونو غوندې یې د بشر د ژوند ډېر اصلي
مضامین د راز او ابهام په پرده کې په سمولیک او غیرمستقیم انداز بیان کړي
دي.

د ځینو کسانو په اند، اساطیر د پخوانو خلکو گډې وډې خبرې او د هغوی د
وېرو، وهمونو، خیالونو بېوزلی، نهیلی او ناخبرې زېږنده دي، مگر ځینې نور
کسان په اساطیرو کې د زرگونو کلونو ژوره انساني تجربه او په سیمبولیکه ژبه

ڊېره بنيادي معنا ويني.

لاروی وايي:

“زه حيران یم

بناريان ولي نه بورنېري، نه وينېري؟

ولي نه اوري د وينی زړه په غورونو

پيغامونه پټ پراته په افسانو کې” (۱۹ مخ)

کله چې پيغام پټ يعنې سبک مرموز او مبهم وي، هر لوستونکی د خپل ذوق، پوهې او تجربې مطابق له پيغامه بېله معنا اخلي. د اساطيرو په اړه يوه نظريه دا ده چې د موسيقي په څېر د معنا د معلومولو کار پکې د اورېدونکي (اخيستونکي) په غاړه دی، حال دا چې په ځينو نورو ليکنو، مثلاً مقاله کې، دا ليکونکی (لېرډوونکی) دی چې معنا ټاکي. هغه متن چې لوستونکی يې د معنا په ټاکلو کې نسبتاً ډېره برخه اخلي، د پېش گويي قدرت يې ډېر وي. دغسې متن بيا (گډې وډې خبرې) نه شو بللی. پوهاند مجروح اسطورو ته په همدې سترگه گوري او په خپل اثر کې ورنه بڼه ډېره استفاده کوي.

د ځانخاني بنامار کابو ټول تصويرونه يوه پخوانی زمانه را احساسوي، هغه زمانه چې خلکو يې په اساطيرو کلک باور درلود.

د دغه اثر ځينې نورې سبکي ځانگړنې:

الف / د تنسيق الصفات بديعي صنعت يعنې د پرلپسې قيدونو يا د موصوف لپاره د پرلپسې صفتونو راوړل پکې ډېر وينو، مثالونه:

بنکاربدله کومه لويه حادثه وه را روانه

وحشتناکه، لړزونکې، ناخبره، نابيره، نا انسانه

او:

تړی وړی، شونډې وچې، پټ په دوړو
اخر ورسېد خپل ښار ته

ب/د صفت او موصوف د ځای بدلولو ځانگړنه پکې زیاته ده:
مثلاً، هغې ښکلې په هغې خړه تیاره کې د ماښام تور.
یا: جوړاوه یې د ښار گردچاپېر دېوال لوړ.

ج/د تکریر له بدیعي صنعته ډېره استفاده شوې ده، یعنې په جمله کې د کلمې
تکرار وینو: مثالونه:

رنگ یې تور و لکه زړه د تورې شپې تور

یا:

په بې لارو خطا لارو یم راغلی.

دال / کله کله د اضافت دال حذف شوی دی، لکه دلته د جملې د سر دال:
قهرمان د ازادۍ معنا هم دا وه.

ه/په دې اثر کې ځینې داسې سیمه ییز لغتونه استعمال شوي چې په عامه پښتو
کې نشته او په دې ډول د لیکنې ژبې زېرمه ورسره بېلابېله شوې ده، مثالونه:
منډوگي، گوردمه

و/کله، کله نوي ترکیبونه هم وینو لکه: دېو انسان.

ز/د (سره) دوه سېلابي کلمه یوه سېلابي راغلې ده چې دا هم د لهجې اثر دی.

ځانځاني بڼامار

دغه راز که د کتاب په عنوان کې د (ځانځاني) په ځای د زه ولي، ځانولي، انانيت يا ځان ماري غوندي کلمه وای، مفهوم به لا بڼه رسېدلی و. که له ادبياتو مقصد دا وي چې ژوند لا بڼه وپېژنو، ځانځاني بڼامار همدې مقصد ته د رسېدو په نيت ليکل شوی دی. ما دغه اثر څو ځله لوستی دی او هر ځل مې احساس کړی چې له ژوند سره لا ډېر بلد شوی يم. پوهاند ډاکټر مجروح د علم النفس عالم او په نوې او زړې فلسفې خبر اديب دی. د ده ذوق او پوهې پر لوستونکي ډېر څه لورولي دي.

د ليکونکي له خوا

يو خو لومړی خبرې

دا کوچنی مجموعه د لومړي ځل د پاره د "ازدهای خودي" تر عنوان لاندې په دري ژبه په کال ۱۳۵۲ کې خپره شوه.

دوستانو او د نظر خاوندانو ډېره خوښه کړه، مگر ځينو دوستانو افسوس وکړ، چې کاش دا مضمون په پښتو ژبه کې هم بيان شوی وای. زما سره پخپله د "ازدها" له خپریدو پخوا دا فکر او د انیت و چې یو وخت به خپل مطالب په پښتو هم را اړوم، تر څو آخر لږ څه فرصت او فراغت پیدا شو او "بنامار" پښتو بڼه پیدا کړه او څه زیاته برخه یې د "ورمې" مجلې په څو شمارو کې چاپ شوه.

اوس لیکونکی ویاړي چې دا مجموعه د کتاب په بڼه د حکیم سنایي غزنوي د تلین په مناسبت، د سیمینار د علمي کمیټې په سفارش دادبیاتو او بشري علومو د پوهنځي له خوا نشرېږي. په رښتیا هم چې د دې کوچني اثر دخپریدو دپاره، دیو داسې علمي او ادبي مجلس له مناسبت څخه پرته بله بهتره مناسبه موقع نشي پیدا کیدای، ځکه چې دا اثر د حکیم سنایي له ستر انساني پیغام سره ټینګ او ژور پیوندونه لري. په دې مهم ټکي به دخبرو په اخر کې څه رڼا واچوو. اوس پکار ده چې پخپله په کتاب څه لنډې خبرې وشي.

د بنامار سبک:

شک نشته چې د اوسنی مجموعې عمده او اساسي فکرونه او مضمونونه هماغه دي، چې په "ازدهای خودي" کې راغلي دي، مگر د ازدهای خودي او

خانځاني ښامار

"خانځاني ښامار" په منځ کې ځينې مهم تربيرونه هم شته. د محتواو له پلوه په "اژدها" کې ځينې مطالب شته چې په "خانځاني ښامار" کې حذف شوي دي، يا په ډېر اختصار بيان شوي دي او ځينې نوي مطالب په پښتو کې راغلي دي چې په دري کې نشته.

د شکلياتو له پلوه، "اژدهاي خودي" په دري کلاسيک ساده نثر ليکل شوی دی او په پښتو کې د "ښامار" د مطالبو د بيان د پاره، د پښتو ژبې د اصلي روحې سره سم يو خاص قالب او نوی چوکاټ جوړ شوی دی. د "خانځاني ښامار" ژبه نه نثر دی، ځکه چې وزن لري، او نه نظم دی، ځکه چې د قافيو او رد يفونو مراعات پکې نه دی شوی او نوی شعر ورته ويلاى شو، مگر دا چوکاټ د اوسنيو نويو شعرونو تقليد نه دی، بلکې د دې چوکاټ په جوړښت کې د پښتو د شفاهي ادب د ځينې اشکالو څخه او د پښتو د ليکلي ادب د ځينې زړو نثرونو څخه الهام اخيستل شوی دی، په دې شان د "ښامار" سبک داسې يو سبک دی چې هم د اوسنۍ نړۍ د نوي شعر بڼه لري او هم د پښتو ژبې په شفاهي او ليکلي ادب کې پخې ريښې لري او که څوک د ټکو خج او د عباراتو صحيح تلفظ ته دقت وکړي، نو دا مجموعه به سر تر پايه د يوه ساده روان او ازاد شعر په شان ولوستلاى شي، ځکه هڅه شوې ده چې په عبارتونو کې هيڅ سکتگي نه وي او هره جمله يا په (۴) يا په (۸) يا په (۱۲) او يا په (۱۶) سېلابونو درېږي. د ښامار د سندرې اصلي او بنيادي وزن، څلور سيلابي موزونه جمله ده چې بيا څلور څلور سيلابه پرې اچول کېږي چې کله ترې اته سيلابي کله دوولس سيلابي او کله هم شپاړس سيلابي جمله جوړېږي.

دا وزن، چې ليکوال ورته اوس "د ښامار سبک" وايي، د پښتو ژبې يوه پياوړې اديب او شاعر دومره خوښ کړ چې په همدې يې يوه قطعه اوږد شعر ووايه. ښاغلي بينوا "د ښامار" په وزن "د کلو رنځور" تر عنوان لاندې يو شعر چاپ کړی دی چې داسې شروع کېږي:

ها خوا دي خوا، (۴ سیلابه)
غځیدلي هسك دنگ غرونه (۸ سیلابه)
بنكلوي د اسمان شونډې (۸ سیلابه)
په سرو يې پگې سپينې سپينې واورې (۱۲ سیلابه)
پټ په زړو کې يې لعلونه (۸ سیلابه)
شنې تالې شنې يې لمنې وي د سرو غاتولو ډکې (۱۶ سیلابه)

د بنامار سندره:

د ليکونکي په نظر، په دې اثر باندې اوږدو مقدماتي خبرو ته ضرورت نشته، ځکه د کتاب متن پخپله خپل حال بيانوي، خو بيا هم د لوستونکو دڅه اسانتيا دپاره دمتن په اصلي مطالبو يو څو لنډې خبرې به بدې نه وي.

"خانخاني بنامار" د انساني ژور طبيعت د ترمرد او عصيان بيان دی او دا واقعيت درې جلا اړخونه لري: يو يې نفسي انفرادي اړخ دی، بل يې اجتماعي او سياسي اړخ دی او درېيم د دې دواړو اړخونو ترکيب دی او هغه د انساني موجوديت فلسفي معنی ده. نو اوس دا پوښتنه پيدا کېږي چې د داسې انساني درې اړخيز واقعيت د بيان د پاره به کومه ژبه او کوم راز کلام مناسب وي؟ د دې پوښتنې ځواب به دا وي چې د دې بيان د پاره دوه لارې شته: يوه هغه لار ه چې دا درې اړخه جلا جلا وڅېړل شي او د يوه علمي تحليلي کلام په کمک او د علمي دقيقو مفاهيمو په وسيله بيان شي او بل به يو داسې ترکيبي کلام وي چې عين مضمون او عين بيان دغه درې معناگانې په ځان کې ځای کړی شي او درې واړه معناگانې په يو آن بيان کړی شي. دا کلام شعري ترکيبي کلام دی چې د سمبولونو او رمزونو څخه کار اخلي. د رښتيني شعري کلام ارزښت او عمق په سمبوليسم کې دی. په يوناني ژبه کې د سمبول لغوي معنی غونډول

او يو ځای کول دي . سمبول هغه دی چې په يوه لفظ يا يوه مضمون کې معناگانې ځايوي او يو مفهوم په بشپړه او کامله معنی را اخلي، ظاهري معنی باطني معنی له ځان سره را کاري او باطني معنی په ظاهري معنی کې تجسم کوي، د مثال په توگه د کتاب په متن کې د "بنار" يا د "دشت او صحرا" مفاهيم راغلي دي او په بشپړه سمبولي معنی را اخیستل شوي دي، له "بنار" څخه مراد پخپله "بنار" يعني دخلکو متراکمه ټولنه ده او هم ټولنيز ژوند او اجتماعي روابط او هم د دې ژوند او روابطو تاثير او شورماشور د انسان په ذهن او نفس کې ترې مراد دی. همداشان "دشت او صحرا" پخپله دغه محسوس واقعيت دی او هم د يوه وچ بې حاصله فکر او ديو بې درده ذهن معنی ترې را ولاړېږي.

په دې مجموعه کې دا شان شعري کلام سمبولي کلام غوره شوی دی، نه کوم علمي تحليلي او تشریحي کلام (*) او د دې په ځای ، چې پر دې موضوع باندې درې ډوله جلا مفصلې رسالې وليکل شي، يواځې يوه شعري قطعه وويل شوه.

که وغواړو چې دا مجموعه له يو بل څه سرمقايسه کړو، نو ووبه وايو، چې دا اثر د کومې علمي او تخنيکي آلې سره شباغت نه لري، بلکې د موسيقۍ آلاتو ته زيات ورته دی، ځکه دلته هڅه شوې ده چې هره پارچه او هره جمله د رباب يا ستار د پردو په شان وي، چې کله څلورمه پرده وښورول شي، نو اتمه او دوولسمه پرده هم ورسره ښوري. کله چې کوم نفسي واقعيت په شعري پيرايه کې بيان شي، دا مطلب فوري خپله اجتماعي او سياسي معنی راسپړي او دا دواړه بيا د انساني موجوديت فلسفي معنی ته گذر کوي. همدا شان هڅه شوې ده چې د داستان تسلسل هم سرتر پایه د رباب يا ستار د پردو په شان برابر شي. که لوستونکي د دې اثر په لومړي وار لوستو سترې نشي او دوهم او درېيم وار پرې نظر واچوي، نو ور معلومه به شي چې هر مطلب، چې په هر څرخ او پړاو

کې بيانپېري، دا مطلب په نورو څرخونو او پړاوونو کې څو څو وارې په نورو
 ښو او پيرايو کې انعکاس کوي، نو ځکه د دې مجموعې يو وار لوستل به لکه
 د رباب د آلي سره لومړۍ اشنايي وي، يواځې په دوهم او درېيم وار لوستو سره
 به په پردو باندې گوتې اېښودل ممکن شي او د ښامار سندره به معنی پيدا کړي
 شي.

د ښامار (پيغام):

د ښامار د سندري لنډ مطلب په دې شان دی:

د دې داستان قهرمان د "نيمو شپو لاروی" دی. دا ځکه چې په تورو تورو شپو
 کې مزلې کوي او غواړي، چې رڼا ته، يعنې دانساني ژوند رښتینې معنی ته ځان
 ورسوي. دا حقيقي معنی هغه درياب دی چې غاړې يې له انسان څخه ورکې
 شوې دي او د معنی د دغه رڼا ساحل ته ور رسېدل، لکه د پريانو هېواد ته
 رسېدل دي. ډېر اوږده سخت مزلونه غواړي او له ډېرو پړاوونو او مرحلو څخه
 تېرېدل په کار دي.

د دې معنی د پيدا کولو د پاره، د داستان "لاروی" په لومړي قدم کې ځان
 تجريدوي. د ښار يعنې د ټولنيز ژوند څخه وځي او په دې مقصد چې د ځان
 او جهان په معنی پوه شي، په ځان کې ننوځي او گوري چې په سپېرو دښتو او
 وچو بيابانونو کې مزلې کوي. دا وچ او اغزن ډاگونه د ده ذهني او روحي جهان
 دی.

دلته "لاروي" ته دا پوښتنه پيدا کېږي چې د دې آفت علت به څه وي؟ بيا په
 هغه دښته کې زړې، خرابې او کنډوالي وينې او ددغه وران شوي ښار له داستانه
 خبرېږي، د آفت علت ورته معلومېږي او پوهېږي چې هم د انسان په فردي
 نفس کې او هم د ټولنې په نفس کې داسې يوه توره بلا راپورته کېږي او داسې

خانخاني ښامار

يو ښامار پرې مسلط کېږي چې د زړه او ذهن ابادۍ ږنگوي، د ژوندون چينه وچوي، د ژوند معنی ورکوي او په ټولنه کې ترې داسې استبداد راولاړېږي چې انساني رښتيني ارزښتونه له منځه وړي، انسان خوري او ښار يعنې ټولنه وړانوي او کنډوالي ترې جوړوي. دا بلا او آفت د خانخاني ښامار يعنې پخپل ځان مين، خود پرسته شعور دی. لاروی د دې بلا تماشه کوي او ويني چې ښار څرنگه ورو ورو ږنگېږي او آخر د مرگ په خوب بيدېږي.

په دوهم څرخ کې "د نيمو شپو لاروي" ته دا پوښتنه پيدا کېږي چې دا بلا يعنې خانخاني ښامار يا په ځان مين خود پرسته شعور څرنگه راولاړېږي او له کومه راځي؟ د دې علت د موندلو د پاره، لاروی يو بل گران سفر کوي او د لاشعور د سمخې تل ته کوزېږي او ور معلومېږي، چې دا خانخاني بلا د بل کوم ځايه نه راځي، بلکې د انسان د خپل ذهن او لاشعور له ژورو څخه را پورته کېږي او انسان يې پخپل لاس پر ځان مسلطوي. کوم وخت چې لاروی د ژوند له دې لوی رمز څخه پرده پورته کوي، نو په دې نيت چې د ښار خلکو ته حقيقت بيان کړي او د ښامار د بيا راتلو څخه يې خبر کړي، نو په بېرته بېرته ښار ته ستنېږي، کله چې هلته رسېږي، نو گوري چې ناوخته شوې ده او ښامار د يوه ظالم او مستبد فرماندار په بڼه په ښار حکم چلوي او له ښار څخه يې يوه بدبخته نا انسانه ټولنه جوړه کړې ده. لاروی په خبرو پيل کوي او خلکو ته حقايق بيانوي، خو خلک ور پورې خاندني او معنوي او لېوني ورته وايي. لاروی په ښار کې گرځي او تماشه کوي چې څرنگه ښار ورو ورو ږنگېږي، انسانان تباه کېږي او اخر هر څه يو ځل بيا دمرگ په خوب بيدېږي او بيا له دې نه وروسته لاروی څه کوي؟ د دې پوښتنې ځواب به لوستونکي د کتاب په متن کې پيدا کړي.

د حکيم سنایي غزنوي په درناوي

د دې کوچني اثر نیکمرغي په دې کې ده چې د حکيم سنایي د بين المللي محفل په مناسبت چاپېري. غزنوي حکيم د تصوفي او عرفاني جهان هغه ستر شخصیت دی چې د نفس د بنامار په مقابل کې يې بغاوت وکړ، له دې بلا سره وجنگېد او د دې تورې بلا خطر ونه يې په خپل بې ساري کلام کې بيان کړل. د ده په شعر کې داسې يو لوی پیغام پروت دی چې لا اوس هم هېڅ زورپشوی نه دی، بلکې بر عکس د اوسنۍ فلسفې او علم النفس په رڼا کې يوه نوې او ژوره معنی پیدا کوي.

حکيم سنایي په خپل مشهور اثر "سیرالعباد" کې د انساني معنوي تکامل هغه سختې لارې او گران پړاوونه ښيي، چې زموږ د کوچني اثر لاروی پرې روانېږي. هلته هم د يوه لاشعوري او جامد پړاو څخه سفر شروع کېږي او په لار کې د نفس راز راز بدې تورې بلاگانې د مسافر مخه نیسي او د پرمختگ مانع کېږي مگر د عقل په زور او لارښوونه، مسافر ټولې سختی او زحمتونه گالي، گرانې مزلې کوي، د يوه نفسي پړاو څخه بل نفسي پړاو ته ور جگېږي، تر څو چې مسافر د شعور او ځان پېژندنې پراخ او روښانه میدان او بې انتها افق ته رسېږي. "سیرالعباد" د انساني رښتیني معنوي تکامل او د انساني ژوند د حقيقي معنی او ارزښت پلټنه ده.

خانخاني بنامار

او دا خانخاني بنامار هم د حکيم سنایي د دغې عظيمې هڅې او بې سارې پلټنې يوه کوچنۍ ادامه ده او په يوه بله شعري او روحي بڼه کې او په نورو اجتماعي او فلسفي ابعادو کې. دلته هم د بنامار پر ضد دغه ستر ژور بغاوت را ولاړ شوی دی او دغه لويه سخته مبارزه روانه ده.

هيله ده چې پښتانه لوستونکي به د حکيم سنایي غزنوي د لوی انساني پيغام درناوی وکړي او د دې بنامار کوچنۍ سندره به د زړه په غورونو واوري.

پل سوخته، سرطان ۲۲

کال ۱۳۵۶

(*) د داسې علمي تحليلي کلام مثال په پښتو ژبه کې د ليکونکي اثر د جبر او اختيار ديالکتیک دی چې د انساني واقعيت د نفسي، اجتماعي او فلسفي اړخونو باندې جلا جلا بحث کوي.

خانخاني بنامار

راشه وگوره نن دا طراز زما
حقيقت سره قرين مجاز زما
درست عالم مې په بازار په کوڅه وايي
لا وچاته بنسکاره نه دی راز زما
خوشحال خټک

چيرته پسي درومم په كوم لوري به يې مومم؟
ورکه موندی نه شي بې رهبره بې سراغه
خوشحال ختيك

پرولوگ

د ورك سمندر غاړې

داسې وايي:
چيرته لرې يو لوی ښار و
اوازه يې د ښايست خپره هر لوري
په دې ښار کې اوسيده يو لوی سړی هم ا
د ولس په هوشيارانو کې هوشيار و
سوچ وهل فکر کول يې کسب او کار و
د جهان او ژوند رمزونه لټول ده
په دفتر، په اوراقو، کتابو کې
يوه ورځ د ورځ يې دا شانتې بيان کړو:
"تر کوم وخته چې دا زمکه دا اسمان وي
تل دهر انسان دوزخ به بل انسان وي"
گومان نه کړمه چې دا به حقيقت وي
ما ملکونه هېوادونه ډېر ليدلي

په صحرا کې ما اوږدې مزلې کړې
ځينې ځينې حقايق مې دي موندلي
خو رښتيا رښتيا خبرې مې راوړې
يوه دا چې:

دا ژوند څه دی؟

يو مرموزه سمندر دی
خو ددې سمندر غاړې پورې لار شته
او ددې لارې لومړی پړاو دوزخ دی
بله دا چې:

جهنم نه چيرته لرې دی نه پټ په بل جهان کې
جهنم د هر انسان دی هر انسان ته پخپل ځان کې
د دوزخ په لور سفر دی
خانخاني ته ستنېدل تل
راشه واوړه اوس ددې سفر داستان ته

يوه ورځ د ورځ ما بنام خړه تياره وه
زه راووتم دښار له شور ماشوره 2
دروازې د ښار شوې پورې
شوم روان د دښت په لوري
حال ويجاړې
لتولې مې دورک سمندر غاړې

بيابان و، ترورمى وه، توره شپه وه
خو له ماسره دننه يوه ډيوه وه بليدله
دا ډيوه د تير وختونو خاطره وه
انسانان مې لا ليدل د خيال په سترگو
دغمجنو فريادونه، ډك له قهره اوازونه
غبر د مينې محبت مې لا ترغور و
ماشومان مې له نظره تېرېدل چې،
د كمر په سر روان وو
دسيند غاړې مندوگي ته كوزېدل ټول
غونډول يې سيندني ځلانده كاني
لوړ برجونه يې د شكو جوړول بيا
هې ټوپونه لاندي كول وو
تنبټېدل وو خغلېدل وو
شور او زور و
زيرى لمر د مازيگر مې تر نظر و
چې رمې به له دښتو راستنېدلې
شين غبار به يې تر شا پورته كېدلو
تنورونه به په هره خوا لمبه شول
تور لوگي به يې تر اسمانه تاوېدل
جنكى وې له گودره را روانې
شنېدلې، مستې مستې خرامانې

په دې شانې په هغې تورتم صحرا کې،
پټه پټه غلې غلې،
يوه رڼا شان دنيا گي مې وه ملگرې،
د خپل خيال په لومه گير وم.
په خپل ځان باندې کړې وړې چاپير وم.
هي مزلي مې کولې

چې شپه تيره شوه سهار شو،
نو د بناړ له شور ما شوره،
ومه دورې دورې تللي
نه اواز نه انعکاس و.
ټپه ټپه چپايي وه.
شپه که توره ترورمې وه،
خو مزل رڼا رڼا و.
سبا يې چې روښنايي شوه،
رسېدلی ومه زه بيا،
د يوې تورې نا اشنا مغارې خولې ته ۲

چې خپره شوه دسهار رڼا هر خوا ته،
گير چا پير دنيا بې شانه نا اشنا وه،
را معلومه شوه چې ډېر وم لرې تللی،
انسانانو له جهانه چيرته دورې پرېوتلی،
يوه سوزانه د اغزو ډکه صحرا وه،

غوړيدلې د اسمان تر کنارو خپره لمنه.
له کوم وخته چې جهان را پيدا شوی،
په ډبرو کې وچ شوی،
د يو خوړ کور وور بستر و ۳
لوی لوی غرونه تور ديوان وو،
ساه نيولي په خپل ځای باندي کلک شوي،
پټه خوله ساکت خاموشه،
يو د بل تر شا ولاړ وو منتظره
بنکاربدله، کومه لويه حادثه وه را روانه،
وحشتناکه، لړزونکې، نا خبره، نابيره، نا انسانه ۴.
نبردي ما وته د سمخې توره خوله وه،
نوتې چيرته لرې،
نا پایابه، ورکه ورکه په ناشنا ناشنا تورتم کې.

دا عجيبه تماشه وه،
نا خاپي مې شوه له سترگو پرده پورته،
د بنايرانو د ژوند رمز شو را برسېره،
انسانان ولې استوگنه په بناړو کړي؟
په برجونو، ماڼۍ گانو، پخو پلنو ديوالو کې؟
آدمزاتي جوړوي لوی لوی بناړونه،
له بناړو نه تاووي لوی ديوالونه
بيا دننه په کورو کې اقامت کړي،
بيا يو بل سره په شخړو په جنگونو،
په نېکمرغه ژوندون شپې سبا کوينه.

له دې ژوند څخه مراد د انسان څه دی؟

هغه دا دی:

له دې دښت څخه ډېر لرې اوسېدل دي،

له دې تورو غرونو سترگې پټول دي.

د تيارې ترورمې سمڅې هيرول دي ۵

انسانان يوازې يو څه نه ډايريري:

چې کوم وخت چېرته بهر لار شي له ښاره،

بيا ناوخته شي ستا نه د ښار په لوري،

توره شپه وي، ترورمې وي،

دروازې د ښار تړلې کلکې پورې ۶

د ښار هيڅ يو اوسيدونکی جرات نه کړي،

چې د ښار له دروازو نه دورې لار شي.

خو چې کله شي ستومانه له جنگو، له ستېزو نه،

نو د شپې سره راغونډ شي د کوچنۍ ډېوې رڼا ته.

بيا له دې ناشنا دښتونو نه کيسې کړي.

وايي وايي:

"يو لوی غار دی چېرته پټ پروت،

توره خوله يې هيبتناکه، نوتې ځمکې تل ته،

رسېدلی د دوزخ ناشنا درشل ته.

نيمه شپه ترې ډاروونکې ارواگانې راوړي، ځي،

غرو غونډو کې ننوځي.

ژوندي کيږي لوی کنډونه گړنگونه،
تور ديوان ترې نه جوړيږي.
د وچ رود کور وور بستر هم،
را ژوندی شي اژدها شي ؛
بيا روان د دښت په لور شي،
کله کله هم نږدې ځي، د ښار پورې دروازې ته ... "V"
دا کيسې ټول ماشومان په دقت اوري.
ځکه ځکه په معنی يې ښه پوهيږي.
او لويان ورباندې خاندي مسخرې کړي.
خو په زړه کې ښه بېرېږي پټ لږزېږي.

مگر زه ومه له هغه بيابانه،
راتېر شوی بې خبره له خطر ه .
د سهار په پلوشو کې،
چې ښه ځير شوم دې دنيا ته،
نو يو بل راز حقيقت راته ښکاره شو:
د ښار خلک يو پر بل دومره اخته دي،
يو د بل په ښو او بدو دومره بوخت دي،
چې بهر له ځايه نه ځي،
هيڅ نظر په جهان نه کړي.
خبر نه دي:

چې د دوی ښايسته ښار خو، 1
لوړ برجونو، دېوالو سره،
په دې دښت او بيابان کې ډېر کوچنی دی،

ډېر نا څيزه،

يوه واحه ده په صحرا کې نامحدوده،

جزيره ده په درياب کې ناپايابه ۹

خبر نه دي:

که توپان له ريگستانه را ولاړ شي،

که دا بحر نا څاپي متلاطم شي،

نو د سترگو په يورپ کې،

بنار حصار به پاتې نه وي،

هست او بود نيست او نابوده.

زما بېره وه له دې بې خبرۍ نه،

له دې هسې بې غمۍ نه.

ډارېدمه:

چې يوه شپه د شپو به مړه وي چراغونه،

انسانان به ډوب پراته په خوب بیده وي،

ددې غار له زور تل نه به راووخې.

د تور تمو ارواگانې، ۱۰

په دښتو باندي لښکري،

او ترڅو چې سبا کېږي،

بنار به نه وي،

ترې به پاتې کنډوالي وي، ويرانې وي.

سره له دې هم،

د صحرا له توپانو مې بېره نه وه،

نه تشويش د سمندر لويو څپو نه.

ډارېدم زه،
د خپل زړه په ژور تل کې:
له بناماره . ۱۱
له هغه عظيم بناماره،
چې له دې سمخې راووخې،
او بيا ځي د دښت په لوري،
بيا نږدې شي کلي بنار ته،
ښکار کوي د انسانانو.

زه حيران يم:
ښاريان ولې نه بوگنېري، نه وينېري؟
ولې نه اروي دوينې زړه په غورونو
پيغامونه پټ پراته په افسانو کې؟
د دې سمخې ژور تل نه،
يو پيغام را پورته کېږي.
خو د دوی ورته غورونه کانه ښکاري
ارويدلي به دوی نه وي؟
چې په تېرو زمانو کې يو لوی ښار و،
د ښاريانو له غفلته،
يو ښامار پرې مسلط شو،
چې خوراک يې انسانان وو.
د ښايسته ښار نه يې جوړه کنډواله کړه.
آدميان يې کړه دننه په خپل ځان کې.
ښار د مرگ په خوب بیده شو.

مگر زه اوس دورې پروت یم،
طولاني سفر مې کړې په چوپتيا کې.
انسانان دي لرې لرې.
له ښارو څخه یم دورې پریوتلی.
غږ مې چاته نه رسېږي له دې ځایه.
لاروی د نیمو شپو یم.
د غار تورې خولې ته ناست یم.
هک حیران یم چې به څه کړم؟
د ښار خلکو ته به څه شان رسومه،
خپل پیغام اوس؟

-
- ۱- جان پول سارتر د فرانسې وجودي معاصر فیلسوف.
 - ۱- ښار یعنې گډ اجتماعي ژوند.
 - ۲- یعنې لاشعور.
 - ۳- د شعوري ذهن ساحه چې خانخاني شعور پرې فرمان چلولی دی.
 - ۴- راتلونکی ذهن او روحي انقلاب.
 - ۵- یعنې د حقیقت سره نه مخامخ کیدل، د لاشعور څخه ډار.
 - ۶- یعنې د تجرید او یوازې والی څخه
 - ۷- د لاشعور د محتویاتو انعکاس په قصو او فسانو کې.
 - ۸- اجتماعي ژوند، ټولنیز نظام او امنیت.
 - ۹- د ژوند او مستی پراخه ساحه.
 - ۱۰- اوهام او خرافات.
 - ۱۱- خانخاني، په ځان مبین خود پرسته شعور.

په درون کې مې پراته دي ډير گنجونه
په معنی کې لکه کان د سيم او زر يم
که مې لاس لکه درياب خالي لیده شي
د تير دننه ډک په در گوهر يم
که مې حلق د تندې وچ شي په همت کې
پروادار کله په حوض د کوثر يم
لا يو شور راځني لار نه وي بل راشي
مگر زه پیدا په ورځ د شور و شر يم
خوشحال خان خټک

لومړی څرخ تور بنامار د مرگ په لور ځي

لومړی پړاو: هغه بناړ چې ټول بناړيان يې
رنځوران وو

دوهم پړاو: د مه ځای چې پکې ځای
د دمې نه و

درېيم پړاو: د دوزخ له درشل دې خوا

څلورم پړاو: د دوزخ له درشل ها خوا

لومړی پړاو

هغه ښار چې ټول ښاريان يې رنخوران وو

لاروی د نیمو شپو وم،
هلته ناست د سمخې خولې ته،
هک حیران وم.
نبردې هلته،
ښکارېده پنگ دیوالونه،
کنډوالي وې د کوم زور لرغوني ښار دا. ۱
رواقونه خوړند خوړند مرمري ستنې ولاړې ځنې ملاستې
داسې فکر مې کولو:
آخر څوک به راپیدا شي.
زمانې به وریادېږي تېرې تېرې.
د دې ورکې ابادی
خبر به واخلي.
د دې ښار تېر شوی ژوند به رابیان کړي.
راته وبه کړي کیسې زړې زړې هم.

يو جنت خاورين خاورين
وايي: دلته پخوا ښکلي ښايسته ښار و، ۲،
اوازه يې د ښايست خپره هر لوري.
سياحان به له دې ځايه تېرېدل تل،
شپه او ورځ به يې مزل کړو،
په ځنگلو، په چمنو کې، د سيندونو رود خانو په غاړه غاړه،
څرېدل به گرځېدل به مست وحشي اسان هر خوا ته.
بې له ډاره، بې له قيده،
غرځنۍ به وې روانې، شنو دښتو کې،
بيا به تللې نږدې ښار ته،
ماشومانو سره يو ځای لوبېدلې.
له سهاره تر ماښامه،
د توتيانو، د بلبلو چغههار و په درو په سر درو سمسور باغو کې.
انسانانو لاهه نه و، د پنجره د جوړو چل.
ښار بې در بې دروازې و،
نه خندق، نه کوم ديوال ترې نه چاپير و.
ښکلي ښکلي وو کورونه اباد شوي،
گن باغو شنو چمنو کې.
لويې لارې هر خوا تللې،
سيند په غاړه شنو دښتو گورو ځنگلو کې.
ځوانو پيغلو به دا ښار سمبالولو،
يا به ناستې د زلمو سره غېږ په غېږ وې،
سيند په غاړه په بيشو کې.
راز و نياز د محبت و،

بنكلول وو، خُغلول وو.

او سپين ريري مشران به،

په ديرو کې، د چنار سيوري ته ناست وو

تدبيرونه، مرکې وې، مشورې وې.

ماشومانو به شور زور کړو،

خرپېدل به په اوبو کې،

لوبېدل به يا د دښت دغرځنو سره.

که به څوک اخته په قهر په غضب شو،

يا به زړه د چا غمجن شو،

په دې رنځ اخته رنځور و، هم به يې ځان رنځور گانه.

په دې ښار کې هم يو پوخ حاذق حکيم و،

ددې هسې رنځورانو يې علاج کړو.

انسانانو لاموندلی چيرې نه و،

غلامی د باداری چل.

په دې ښار کې، نه هيڅوک د چا مریې و نه بادار و.

وينځه نه وه، بي بي نه وه، فرماندار نه.

فرمانداره حقيقي په هغه ملك کې،

يك يواځې ماشومان وو.

ځکه ځکه خلکو دا شانې باور و،

چې کوچنيان له طبيعت سره نژدې دي،

د عالم پټ پټ رمزونو نه خبر دي.

رښتيا هم چې ماشومان به پوهېدل ښه،
په خبرو د مرغانو ځناورو،
د دښتو غرونو رغونو،
دريابونو، ځنگلونو،
ارواگانو سره اشنا وو،
دوی خبر وو چې پرته ده چېرته پټه،
توره سمخه هيبتاکه، ناپايانه.
رمز اسرار دمغارې ورته معلوم وو.
نو دا ځکه په مهم مهم کارو کې،
د کوچنيانو نظر يې ته درناوی و.
د کوچنيانو په مسلات به،
غټ کارونو کې تکل شو.
نو دا ځکه کله کله،
مشران او ماشومان به غوندېدل ټول،
د چنار تر سيوري لاندې په دېره کې،
په خدا خدا په لوبو،
غټې غټې فيصلې به شوې روانې.

لوی فاتح د ټول جهان

يوه ورځ د ورځې کله،
چې گلونه د هميش په شان تازه وو،
ماشومان په شور او ځوړ د رود په غاړه،
ځوانان پيغلې ناست په رازو نیاز د عشق وو،

او مرغان بوخت په چيغار وو،
ناڅاپي را والوتله،
يوه ترخه سره سيلی.وه،
له دښتو له بيابانو را پاڅېدله،
د افق د کنارو نه،
تورې وريځې شوې راپورته.
څنگ چې لمر په پرېوتو شو،
نو له ورايه راښکاره شو،
يو ناشنا سړی په اس سپور.
اس يې تور، جامې يې تورې،
پولادي اوږده نېزه يې وه په لاس کې،
ډال تر شا توره يې تر ملا وه،
لينده غشي ورسره وو،
هم په سر يې يوه خوله پولادينه،
پرې څېره د اژدها نقش.
را روان و، را روان و،
د ښار لويې دروازې ته رانژدې شو.
له نژدې څيره بل شان وه:
دواړه سترگې يې د وينوکتوري وو،
مخ بشري نه يې غضب لمبې لمبې خوت،
دېو مزاجی، دېو پيکری، دېو انسان و،
را روان و، راروان و.
ښځي، نر، زاړه، ځوانان هم،
ماشومان ټول،

رابهر شولو له بنااره،
د ناشنا سپور تماشي ته.
تور لباسي سپور نېزه کړه خپله پورته.
جگ اواز يې هيبتناک و،
ډک له قهره له غضبه،
دا وينا يې بناار ته وکړه:
تاسو وياست زه به څوک يم؟
زه خو "زه" يم، زه "ايگو" يم.
درست نړۍ کې پهلوان يم،
لوی فاتح د ټول جنگونو د جهان يم.
له دې وروسته ستاسو بناار زما تابع دی،
تاسې ټول د قهرمان تر فرمان لاندې.
که هر څوک زما فرمان ته غاړه نه ږدي،
نو سزا به يې په دې دم او په هر دم،
هم په دې نېزه وژل وي، خيرونل وي.
سم له دې وينا سره يو ځای،
پهلوان په لور د خلکو،
اشاره دنيزې وکړه په درې واري.
بيا يې ووي:
"هغه څوک چې مې فرمان وړي په سر سترگو.
هغه ټول به په امان وي،
زه د دوی د سرو سيوری،
زه د دوی د ژوند ساتونکی."
په دې وخت کې نژدې هلته،

غرځنۍ وه گرځېدله مسته ۵ مسته،
ساده زړې، بې خبره، وه معصومه پاڪه پاڪه.
قهرمان ژر په لينده كې غشي كېښود.
په يو كښ غشي روان شو.
غرځنۍ زړگي شو څيرې.
شوه خپره وړه په خاورو.
نويې مخ كړلو د ښځو په طرف بيا،
داسې ووي:
"نن مې اوږد مزل كړې په دښتو كې.
لږ ستومانه شانتې ښكارم.
هم مې زړه كېږي خوراك ته،
ورځنۍ لارې شئ پالنگ راته تيار كړئ!
او هم دغه غرځنۍ راته وريته كړئ!"
يو ځل لوى عظيم سكوت په هر خوا پلن شو.
غرځنۍ لارې په تېښته،
لويو غرو ليرې دښتو ته.
هم له دغه زمانې نه را په دېخوا،
لا تراوسه،
غرځنۍ بېرته ستنې نه شوې ښارو ته،
تربدلې رېښلې له انسانه.
مرغۍ هم په هغه سات شولې خاموشه.
ځنې لارې شوې کوچۍ نورو ملكو كې مهاجرې
نورو سوږې لتولې، پتېدلې، تربدلې.
نارينه د قهرمان تر فرمان لاندې،

په کار بوخت شول.
جوړوه يې د ښار گرد چاپير دېوال لوړ،
هم برجونه مستحکمه حصارونه،
هم يو لوی ژور خندق کيندل کېدلو.
بيا چا نه اورېد شور خور د ماشومانو،
ځکه دوی له خپل کورونه،
بهر نشو نور وتلای.
زلمو پېغلو ته و امر،
چې بيا هيڅ په ښکلولو راز د مينې،
خپل وخت نه کاندې تلف نور.
او دا ځکه،
فرماندار بې شان له دوه څيزه بېزار و:
عشق بازي يوه د ځوانانو، بل خندا د ماشومانو.
ښځې بوختې په پخلي شوې،
په خدمت شوې، په هغې ښکلې ماني کې،
چې اباد وه د ځوانانو د لاسونو په تټاکو،
په خولو د مړوندونو.

اژدها ته ستاينځای،
ستر ټولواکه پهلوان بيا،
خپلې هسکې ماني خواته،
ابادي يې بله وکره باشکوه.
نوم بې شو د عبادت ځای.

دا معبد و، ستاینځای و، د بنامار مار.
د ټولواک مجسمه وه،
له ډبرې جوړه شوې،
نیم وجود یې د انسان نیم اژدها و،
ډبره لویه با عظمته وه ولاړه،
د معبد د گنبد لاندې.
یو بوډا به ستر راهب و،
جامې ژیرې، کمیس اوږد،
سر سرتور هم،
د بت پښو ته به تل ناست و،
بیا به ده د بت له خولې کره بیانونه،
امر او نهې، تهدیدونه، اخطارونه.
زور، زلمي، نارینه، ښځې به ورتلل ټول،
هره ورځې، لمر خاته لمر پرېواته هم،
دعاگانې، عبادت و، پرستش د اژدها و،
قربانۍ به یې کولې، شکرانې به یې راوړلې.
ټول ښایسته ښکلي شیان چې،
د هرچا وو په کورو کې،
ټول راتوی خرې خرې شول،
د بت پښو ته،
زیبایي له ښاره ولاړه،
په معبد کې زنداني شوه.

له بناړيانو نه يوازې،
يو دا زور راهب خبر و،
چې دا لوی قهرمان څوک دی.
دی به کله، د معبد نیمه تور تم کې،
د خپل خاصو شاگردانو سره ناست و.
پوهول به یې په اسرارو په رموزو.
ده به دا شانتې بیان کړو:

سراعظم

رهبانانو! راشئ واورئ دا بیان:
له رمزونو نه خبر شئ پټ پنهان
زاممدار زمور لپوه دی،
لکه وینو ته چې تېري وي دغرو رغو لپوان.
زړه یې کلک لکه تور کانی د بیابان لکه سندان.
خو کانه دي آدمیان،
خو پانده دي عالمیان، عبرت نه اخلي په یو آن:
"رهبانانو! له رمزونو نه خبر شئ پټ پنهان!
واياست ما سره په دعا:
ای څښتنه ته باچا یې د جهان!
که هم وڅښې سمندر سمندر وینې، تنده ستا پسي لمبه شي صد چندان.
که هم وخورې غرونه غرونه زنده جان،
ولړه ستا پسي زیادت کا لا شدت کا.
په لپوانو کې لپوه له ورو وری،
په دریاب کې پروت نهنګ له ترو تری.

خو ڪانه دي ادميان،
خو ڀانده دي عالميان،
عبرت نه اخلي په يو آن.
رهبانانو راشئ واورئ دا بيان:
بني ادم ته وياست وياست: خولي توي ڪريئ په دي اور د خپل جبين، د متيو،
لاسو

خو دتندي لمبه پورته تر اسمان شي!
خو نري قرباني وڪريئ دي لڀوه ته،
خو چي لوره لا خيره شي په جهان!
نه پوهيري د بنار خلك چي خبستن زمور لڀوه دي،
په لڀوانو ڪي لڀوه په ورو ڪي وري،
په درياب ڪي پروت نهننگ له ترو تري.

اوس بي "اسم محضه" په خوله راورمه،
هغه رمز د ٽولو رمزو "سراعظم" بيانومه.
دغه سر باندي خبر شي، خو له ځانه بي پت سائي
په خپل زړونو ڪي پنهان.
هم له خلكو بي پت سائي د اعمالو په جامو ڪي.
نو به خلاص ياست، له گزنده له غضبه په امان.
"رهبانانو، ښه خبر شي خو هيڅ وخت په خوله وانخلي دغه نوم هيڅ!
لوي بادار زمور بنامار دي، د بنامار مور بنده گان.
په چابڪو ڪي چابڪو نه چابڪه،
د هر زور د زور د پاسه پهلوان.

خو رانده دي عالميان.

خو كانه دي آدميان.

عبرت نه اخلى په يو آن.

"رهبانانو راشئ واورئ دايان:

له رمزونو نه خبر شئ پټ پنهان!

يو کوچنى چينجى پيدا شو له هگى نه،

د دې سيمې د پستو نمناكو خاورو په زانگو كې زنگېده.

دا چينجى هسې چينجى و لكه نور هسې چينجيان:

هم بې لاسه، بې پښو، په سترگو روند و، بې قدرته بې توان.

ويل به خلكو دا چينجى دى.

خبر نه وو، دا چينجى نه و بلا وه، اژدها توره بلا وه.

چې رالوى شو، نو هېچا ته ورته نه و.

شبا هت يې و يوازې د خپل ځان.

دى مار نه و، ځكه ده لرل ځانگونه.

مرغه نه و، ځكه ده لرله خوله، اوږده غاښونه.

ابوالهول ته ورته نه و،

ابوالهول خو كړې پوښتنې له انسانه،

چې هر څوك به لا جواب شو، نو خوراك به د بلا شو.

ده پوښتنې نه كولې،

سوال ځواب يې عادت نه و،

بس فرمان به يې صادر كړو،

هې امرونه به يې كول.

چا چې غاړه له فرمانه غړوله، هغه غاړه غوڅېدله، هغه سر خوړل كېدلو.

دی یو داسې ځناور و، چې چیچله به یې هر حیوان،
خو دی چا چیچلی نه شو.
ژوندي سري به یې خوړل، خو دی چا خوړلی نه شو.
دی یو داسې سور انګار و، چې هیڅ نس سره نه طاقت د هضمولو،
نه تالو سره کوم قدرت د تېرولو .
که یو سر به ترې جدا شو،
نو لس، لس سرونه نور راشنه کېدل تل.
د دې سیمې زمامداره، ټولواکمنه، آلهه د محبت وه.
شوه خبره له احواله، چې یوه بده بلا توره، ددې سیمه وړانوي اوس
نو راغونډ یې له هېواده هره خوا کړل، زور ور پهلوانان قهرمانان ټول
ورته یې ووي: که څوک مړ دغه بنامار کړي، یا یې وشړي له ملکه،
نو یو لوی عظیم انعام به یې نصیب شي:
د ژوندون چینه به یې هیڅ وخت وچه نه شي،
هم پیدا به کړي د وړک سمندر غاړې،
هم د ماتې ناکامۍ بې ځایه درده، یا د فتحې کامیابۍ کاډبه خونده به ازاد شي.
نه پوهېرم، دا انعام قهرمانانو ته ښکاره شو بې ارزښته،
یا په ځان کې یې زور نه لید د بنامار قدرت بې شانه ورمعلوم
نه بنامار کړلو چا مړ نه هېچا وشاره له ملکه

زمور لوی څښتن بنامار چې لویېده نور تنده یې نوره زیاتېده،
ولېره یې نوره ډېرېده.
د ده تنده د انسان وه.
د ده ولېره د جهان وه.
نور ووت له هېواده، د دښتو په لور روان شو.

ڊپر لہوان يي تور تور مات کړل.

ډبرې وينې يي وزبېنلې.

خو قوي شو.

کاروانونه يي بي شماره لوټ تاراج کړل.

زورور شو.

دورې دورې هېوادونه يي نيول، لوی بنارونه، بي حسابہ

انسانان يي کړل دننه په خپل نس کې.

ټول جهان ورته تسليم شو.

خونړۍ قربانيگانې شپه او ورځ د ده په مخکې،

ټول مخلوق يي بنده گي کړه، پرستش کړ، غلامي کړه.

بس يوازې، ددې سيمې خلک جهل کې گمراه و.

آلهه دعشق او مينې يي ستايله،

او زموږ د لوی څښتن جلال عظمت نه يي سرپيچي کړه.

"رهبانانو؛ له رمزونو نه خبر شئ پټ پنهان.

زموږ لوی څښتن بنامار خو په دور دسته هېوادو کې، وينې وڅښې دريابونه،

لوی بنارونه بي حسابہ، انسانان يي کړه دننه په خپل نس کې

تنده يي بيا هم ماته نه وه.

ولږه يي لا هم زياتېدله.

ورپه ياد شوه ورته خپله زړه سيمه، خپل وطن د چينجي توب خپل.

له هغه ځايه چې تللی و بهر، هم هغه ځای ته را ستون شو،

نور هم وږی، نور هم تږی.

رهبانانو! راشئ واورئ دا بيان!
له رمزونو نه خبر شئ پټ پنهان!
لوی خښتن زمور بنامار دی، د بنامار مور بنده گان!
په لېوانو کې لېوه په ورو کې وری،
په دریاب کې پروت نهنګ له تېرو تېری.
خو پانده دي عالمیان!
خو کانه دي آدمیان!
عبرت نه اخلي په یو آن!

بد رنځونه بې درمانه
له یو څه مودې نه وروسته،
په ورو ورو شوله روښانه دا خبره،
چې دی ستر لوی فرمانداره، قهرمان لوی.
ستر فاتح د ټول عالم خو.
ډېر راوړي و له ځان سره میکروبونه د ساري ساري امراضو
یو مهلك زهر قاتل یې.
له وجوده خپرېدو هم.
ده راوړي و دې ښار ته،
درې مرضه:
یو مرض غم او خپګان و.
بل مرض قهر او غضب و.
درېیم ډار او واهمه وه.

لومړی شخص چې مبتلا شو،
په مرض دغم خپگان زر.
دا هغه حاذق حکيم د بنار طيب و
مرض دومره سخت کاري و نابيره،
چې فرصت نه د دارو نه د درمان و.
خو چې خلک خبرېدل بيا،
زور حکيم و سفر کړی بل جهان ته

دا امراض په هر چا باندې په يو شان پورې کيدل نه.
تل خوانان به پرېوتل زيات،
دغوسې، قهر او غضب په سخته تبه.
زيات شمېر ښځې، ماشومان او بوډايان به،
په مرض دغم خپگان اخته کېدل.
فقط ډار او واهمه داسې مرض و،
چې توپير يې نه د وور کړو، نه د زور کړو،
نه د ښځې، نه د نر کړو.
په هر چا باندې يو شان پورې کېدلو.
نو دا حکه بوډاگانو به ډېر عمر نه کولو
زلمو تل شخړې جگړې کړې، دښمنۍ کړې،
مرگ قتلونه به يې کول،
تويولې به يې وينې يو د بل تل.
ډېر کوچنيان به د خوانۍ له عمره مخکې،
د خپگان په نړۍ تبه، رنځېدل او مړه کېدل.

که مرض دغم خپگان به لږ قلاږ شو،
که د قهر او د غضب تبه به لاره،
واهمه او ډار هېڅ وخت نه ورکېدلو.
ساري بد مرض خو دا و،
چې جاري تل شامدام و.
نور به خلکو يو پر بل اعتماد نه کړو،
نه باور د چا په مينه محبت و .
نه دوستي وه، نه اخلاص و، نه رښتيا رښتيا خبرې.
ډارېدل خلک يو بل نه،
له خپل خان، له خپلې ژبې، له خپل سيوري،
د خپل کور له دېوالو نه.
له دې ډاره، چې خبرې څوک وانه وري،
په تورتم توره تياره کې گونگوسې و،
يو له بل سره په غوږو کې پوسېدل وو.
نه له چا سره جرات د گرځېدو و،
چې بهر له ښاره لاړ شي،
له دښتو له بيابانو نه.
له هغې خوا، چې راغلی قهرمان د ښار په لور و.
واهمه وه له هر چا سره.
په درو په تورو غرو کې.
پتو پتو مغارو نه ډارېدل دوی.
ټوله شپه به دوی ليدل ډېر،
ډېر خوبونه پرېشانه.
وحشتناکې هيولا خوب ته ورتللي

نيمه شپه به بوگنېدل دوى،

پاخېدل دوى، لړزېدل دوى.

ارمان ارمان! افسوس افسوس!

خلک نه کړه چا خبر له اصلي رازه،

چې دا څه رنگه آفت په دوى نازل و؟

دا څه شان توره بلا وه،

چې منگولې يې د دوى په زړونو ښخې؟

خلک نه کړه چا خبر هېڅ:

دا خو هغه اژدها افسانوي و،

چې د خلکو له غفلته،

و راغلی له دښتو نه،

په دې ښار و کښېناستلی.

۱- د ذهن او روح پخوانۍ اباد حالت.

۲- د خود پرسته شعور د تشکیل څخه تر مخه.

۳- تور رنگ: د ناپوهۍ او نابینا زور او قدرت سمبول.

۴- Ego مراد په خپل ځان متمرکز او په ځان مبین شعور.

۵- غرځنۍ: ازاده او بې گناه مینه او محبت، د استبداد لوی دشمن، ازادي، بې گناهي او مینه ده.

۶- خود پرست شعور یوبت پرست شعور دی چې نور د خپل ځان ستاینې او نمانځنې ته اړوي.

دعالم په درياب ډوبه د پاياب طمع ومكړه
دا پاياب دى ډېرو غوښتى خبر نه شول له ساحله
خوشحال ختيك

دويم پړاو

دمه ځاى، چې پكې ځاى د دمې نه و

د زړه په كندوالو كې تور بنامار پروت
ډېرې ډېرې مودې تيرې په دې شان شوې
څو ناڅاپه شولو پام د قهرمان ستر،
چې هېڅوك شاوخوا نشته،
دى بادار و، ستر بادار د ټولو خلكو،
خو هېڅوك د غلامۍ دپاره نه وو.
دى واكمن و او ټول واك د ده په لاس كې،
خو نه مينځه، نه نوكر و، چې پرې واك وچلوي څوك.
فرماندار فرمانروا و،
خو خادم نه و فرمان د وړو د پاره.
په هغې هسكه مانۍ كې،
دى يوازې ژوندى سرى، يك تنها و.
ټول مې ښار و، چوپيايي وه، هديره وه. ۱
ښار د اوسپنې كلا وه،

دروازې يې تل تړلې .
ځکه هېچا نور په ها خوا گذر نه کړو .
چمنونه شنه باغونه پاتې نه وو .
هره خوا شپې ميرې وې .
هره ورځ به پکې لمريا ،
سور تنور لمبه کولو .
هره شپه سره سيلۍ وه ،
خاورې دوړې بادېدلې ،
سيونگېدل به اغزي غنې .
ځنگلونه جل وهلي ، ونې سوې .
غرو څېره وه بدله کړې ،
ټول خر پر په ابرو رنگ وو .
هم سيندونه ، هم خوږونه ، وچ پراته وو .
اوبه ليرې په کوم بل ځای بهېدلې
کومې لارې لويې لويې ، چې ورتلې د ښار په لوري ،
هغه ټولې ورکې شوې ، په ځوزانو ، په اغزو کې
کاروانونو نور گوزر په دې خوانه کړو ،
چيرته لرې تېرېدل په نورو سيمو .

د چوپتيا په ترورمو کې شور ماشور:
دا زمور ستر قهرمان لوی پهلوان بيا ،
د خپل ځان صحرا په کونج کې ،
لاشعور مغارې خولې ته ، په مودو منتظر کښېناست

تررمو دمغارې ته به يې کتل،
دهغې تورتم سکوت ته غور نيولی.
ده گومان کړو:

چې ژوندون له دښت صحرا نه کوچېدلی،
تللی تللی سمخې تل کې ځاېدلی.

زړه به داسې ورته وې چې:

پټ په دغه نا کلاره کلاري کې،
د دغه ناشنا سکوت په ژور تل کې،
لوی درياب ۲ پروت دی خاموشه.

مخ يې روڼ دائينې په شان ځلېږي.
هم نری ورمه چې چې ځلېږي.

د درياب لونیو اواز خور،

راوړي ځان سره له دورې.

بيا به کله غره هار دده تر غور شو

نو گومان به يې کولو:

چې خالق دسمندر ۳ په غضب شوی، هی غرېږي،
بريننا گانې هم شړقېږي، هم کړسېږي.

بارانونه تر بهار کړي.

لوی موجونه، غرونه غرونه د ساحل په لور روان دي،

ورځي جنگ ته د لوی هسکو گړنگونو،

ډزوي د درياب غاړې، لږزوي پرېښې پاڼونه.

بيا به زمکه درېده دده په غور کې.

نو گومان به يې کولو:

چې رمې رمې وحشي اسان څغلپري،
په کوم لوري تاخت و تاز کاندي شنبيري. ۴

يا به يې کله اروېدلو هيبتناکه غرمېهار هم،
چې راته له ليري ځايه.
هم ملگري دې غرمبا سره بل اواز و:
شرنگېدل و جريېدل د زنجيرونو
ده به وي، چې تور ديوان زنجير تړلي، ۵
زنجيرونه ماتوي ځان خلاصوي اوس.
نژدې هلته دغار خولې ته،
غوړېدلي تور جالونه تېابونه.
پکې ناستې تورې غنې ۶ غټې غټې،
غلي غلي، چپه خوله وي منتظرې،
چې راگېر کړي، په خپل دام کې،
له کوم ځايه، نامعلوم ښکار.

دماښام ښاپير کي وو ۷ په زرگونو
پرفول يې په يو شان وزر خانگونه،
په تور تم کې.
پوهېده چې هلته سترگې دي څليري لکه ستوري،
ده ته گوري په څير څير له هرې خوانه
دغه ټول پهره داران د ترورمې وو،
د ماښام خړې ته غلي ناست په تمه،

چې بيا وکاندي لښکرې، چې بيا ونيسي دښتونه.

هلته لرې پاس په وچه ونه باندي،

يو کونگي په يو ښاخ ناست و،

دواړه سترگي گردې گردې،

په بې شانه تعجب کې،

قهрман ته يې حيران حيران کتلې.

قهрман به په خپل ځان کې،

بيا ليدل چې،

د هستۍ په ژور تل کې نابره به راوينښ شو،

هغه تېرى د سيندونو، دريابونو،

هغه وړۍ، د جهان او د ژوندون هم.

نو به ده له ځانه دا شانتې تپوس کړو:

"- دا اوږدې اوږدې مزلي،

په څوزانو، په اغزو کې،

د وچ خوږ په غاړه ناست انتظارونه،

سرگردانه گرځېدل شاپو مېرو کې،

څه د پاره؟ چا د پاره؟

گوندي نه چې هغه ورکه نا معلومه لتومه،

هغه ورکه نامعلومه، چې هر آن رانه ورکېږي،

زما خپله بې دردی کې،

د دې دښت دکلکو کانو، وچ اغزو په بې مهرۍ کې،

د دې غرو بې پروا پرننو په سختی کې،"
"څه شوه څه شوه، د ژوندون چینه مې څه شوه؟
چې هر کال به پرې اختر د پسرلي و.
طبیعت به ځان سینگار کړو.
تور تور غرونه، تور دېوان دا هسې نه وو.
شنې جامې د بناپیرو یې وې په ځان کې،
شنه لمن د زمردو.
سرو گلونو رنگارنگ به،
سر راپورته کړو له خاورو.
بیا روانې به هر خوا شوې،
قافلې د رنگ او بوی هم.
درمندونه به د مشکو د لونگو
په دښتو وچو میرو وو."
"څه شوه څه شوه، د ژوندون هغه چینه اوس؟
چې دخوږ په وچ بستر کې به یې روان کړل،
مست رودونه.
د سیند غاړې وې ابادې،
د ستومانو دمه ځای و .
دورې دورې هېوادونه،
تبري سترې مسافر په دوږو پټ دلته راتلل، دمه کېدل."
"راټه ښکاري، چې مودې مودې به کېږي،
لاروی له هېڅ پلوه، په دې خوا نه دی تېر شوی.
نه کوم پل د قدمونو، نه کوم لاره نری ښکاري.
او که وو اوس ټول پټ شوي په خوزانو په اغزو کې،

بيا به داسې سوچ ورتللو:
"- گوندي نه چې د ژوندون ورکه چينه مې،
ننوتې ده دې غار ته،
پريوتلې ژور تل ته،
نوره نه راپورته کېږي، دارې نه کاندې بهر ته."
"ما خو تل ويلې ځانته:
دا اوږدې اوږدې استوگنې په ښارو کې،
ښه کار نه دی.
کوم خطر به پکې پروت وي، ناڅاپي به راولاړ شي."
"ما خو تل ويلې ځانته:
دا هر کله غونډېدل د ډېوې خواته،
دا د نورو نږدې والي څخه ډاډ هم،
پېښوي يو لوی ضرر لوی:
لرې باسي انسانان ټول د ژوندون له پټه رمزه.
هېروي په انسانانو.
خاطري د دې دښتونو گړنگونو.
خاطري د درندو سيورو په درو کې،
خاطره هم د دې سمخې
هم د ژوند هغه چينه شي ترينه هېره،
چې پرته ده د دې غار په ترورمو کې.
په دې هېره هېره باندي،
دا چينه د ژوندانه ورو ورو وچيري."

بناپيري د عشق او مينې: 1
بيا ور ياد به شولو تېر هغه وختونه،
چې به پروت و د ژوندون د سيند په غاړه،
اوسېده به د وجود د چينې خواته.
زمانې وې تيرې شوې ډېرې ډېرې،
نه نارنج و، نه يې گل، نه يې بويونه.
نه مرغۍ وې ډلې ډلې،
چې ما بنام به زورېدلې په باغو کې،
لتولو به يې خای د بيدېدلو.
هر سهار به په چغار راوينېدلې.
ډېرکلونه وو تير شوي،
چې يې هيڅ نه اوريدلو،
د هغه ژور ډک سيند دايم غرار چې
تل رغبتلو د درې په زور بستر کې.
حتی هغه شرشره وه چوپه شوې،
چې هميش به بهېدله،
د دايمي په شان به ناسته هره شپه وه د ده سرته،
ورته کړې به يې تر نيمو نيمو شپو هم،
د دېوانو، د پېريانو افسانې تل.
په لومړو لومړو مودو کې،
دې چوپتيا ته قهرمان دومره پام نه کړو.
حتې دا يې په ياد نه و:
چې هر ورځ به مازيگر شو، زېري لمر شو،
کوز دغرونو په لمنو به شينکې غبار را خپور شو،

پاس د سپينو غرو په څوكو،
زېري لمر هر خوا شيندلې، د سرو زرو پلوشې بيا
چې به اوړي شو گرمي شوه،
وينې به پروت تر نيمو شپو و،
په هغې چوپه دنيا كې شور ماشور و،
د درياب دايم غرهار ته به يې غور و،
تماشا به يې د ستورو د اسمان كړه.
كهكشان لمن ځلانده،
دى ترې څوړند زنگېدلو، لوبېدلو.

تر څه وخته، كله كله به يې ستورو ته نظر شو.
خو ورپاتې نوره نه وه، صفايي د تير وختونو.
ټول پټ كړي، محوه كړي، رنځگانو ماشيني وو،
رنځگانې زنداني په فانوسو كې،
مشعلونه په زنجير ترلي څوړند.

نور يې هيڅ نه يادېدلې،
تودې شپې د پشكال بيا،
چې ناڅاپه به غرار شو،
تور سېلاب به را روان شو له ځنگلونه،
لويې گرگې به روانې، غټې تيرې رغرېدلې،
د سيلاب په هسې شپو به سيند بې شانه په غضب و،
داوبو، رنگ به تك تور شو،

لکه زړه د توپاني شپې.
د درياب څپو به څگ کړو، شور او ځور کړو.
د سيند غاړې بنورېدلې، هم پاپو نه، پرېشې تيرې گزېدلې.
حيرانتياوه،
چې ده څرنگ هېره کړې، خاطره د هغې شپې وه،
چې توپان عظيم راکو ز له لويو غرو شو،
سيند په قارو، ناکلارو، غرېدلو.
په دې وخت کې، را پيدا شوله ورايه،
د څپو منځ کې روانه، يوه گوردمه لويه لويه.
نا څاپي د خلکو پام شو،
چې دپاسه په گوردمه،
يوه مرموزه سره رڼا وه ځلېدله.
که انگار وو سور سوزانه، په اوبو کې؟
مخلوقات و تماشي ته راوتلي،
ډارېدلي هک حيران وو.
دې رڼا ته بې کتل په ترورمۍ کې
په دې وخت کې برېښنا پرق کړو.
په دې لنډه روښنايي کې،
خلکو وليدو چې يوه گرگه وه روانه په اوبو کې،
يو شين مار کړۍ وړۍ ورباندې پروت و،
رنگارنگه، ټکي ټکي سر تر پايه،
غاړه هسکه هره خوا بې تماشه کړه.
پاس په سر بې يو سور ستوري ځلېدلو.

گونگوسې د خلکو منځ کې شوې روانې دوی ویلې:

"تولواکمنه د مارانو، بناپیری د سرسبزی وه،

پاس په سريې د سرو تاج و،

پکې لال د بدخشان و، ځلېدلو.

لاړه لاړه، مور نه لاړه،

زموږ سیمې نه بهر شوه.

دهغه درياب په غاړه میشته خلك،

د مارانو ستر واكمني په هجرت ټول ډیر خپه وو.

او دملك په ابادۍ په نیکمرغۍ کې،

دا هجرت ورته بنکاره شو بد شگومه.

دا هجرت و په رښتیا یوه لویه پېښه.

بیا وروستي نسلو ترې جوړه د تاریخ لویه مبدا کړه.

ځکه ځکه په دې پېښې، ختمېدلو،

د انسان طلايي عصر.

او یوه نوې تاریخي دوره شروع شوه.

د مارانو ستر واكمنه بناپیری چې څنگه لاړه،

په هغې توپاني شپه کې،

نو زموږه قهرمان هم،

د ژوندون دسیند له غاړې نه جدا شو.

لکه هغه سیند چې نه راگرځېدای شي، نه په شا

دوباره تلای شي،

قهرمان هم بیاونه کړای شو چې ستون شي،

د ژوندون د چینې لور ته.

قهرمان به بیا له ځان څخه تپوس کړو:

"- هغه ورکه نامعلومه هستي څه ده،

چې دا هسې سرگردان ورپسې گرځم،

په دښتو په بيابانونو؟"

"يوه رڼا وه،

د چشمانو په افق کې د يو چا وه،

ښکاريدل به په هغه ناشنا افق کې،

آبي رنگه دريابونه ناپايابه.

هغه څه شوه؟"

"يوه لمن وه،

شين بخونه، چې هر څرخ به يې څرخولو،

د اسمان ځلانده ستوری.

چېرته لاره؟"

"يوه خندا وه،

چې د سرو شونډو شفق يې، د ژوندون صبح صادق و.

ولې چوپ شوه؟

سر به يې کېښود په زنگون.

په خپل سوچ کې به ډوب ناست و.

خپل گرهوان ته به يې لاس کړو.

بيا به يې ووي:

-زه شپږلی، فراري يمه له عشقه!

دا غايه هستي څه ده؟

هغه عشق دی.

نامعلومه ورکه څه ده؟

هغه مينه."

ورپه ياد بيا هغه وخت شو،
چې څه شانتې فراري شو.
الهي د محبت په هغې ورځې اغوستلی شين کميس و.
دی يې ونيوه له لاسه.
بيا يې وبنوده له ورايه، هلته دورې يو افق و نا معلوم.
نويې ووي:

- څه چې ځو اوس!

قهрман زموره ډار شو،

له دې هسې ناشنا مسافرت نه 9

نو يې دا شانتې ځواب کړو:

- زه خو دلته ميشته خوبن يم،

ددې ښار په دېوالو کې،

د ښاريانو د خراغ په پلوشو کې 10

نو يې پام شو،

چې د هغو شهلا سترگو، آبي رنگه سمندر افق.

تور تم شو.

په خندا کې سپين سبا صبح کاذب شو،

را خپره پرې توره شپه شوه،

بيا په هغې ښکلې ژبې دا ناشنا بيان جاري شو:

"- په سور اور لمبه د ښتونو نه به تېر شي.

د تور تم مغارو تل ته به ورپرېوزي.

خو بيا مانه شی موندلای.

هغه لاره چې بيا ما ته رارسېري،

ډېره سخته ده بې شانه.
نه بې سرشته نه بې پای شته،
بې منزل، بې دمه ځايه.
کوم ساحل دسمندر چې زما ځای دی،
دا ساحل به ستا د ژوند مدام سراب وي،
پسې ځغلي به بې ځايه.
هر قدم چې ورنژدې شي،
زر قدمه به ترې وروسته پاتې کېږي.
د سپرلي آلهي دا خبرې کېلې.
او اواز يې په تدريج لري وتلو:
"بې له مابه، ستا باغونه، چمنو نه ټول خزان شي.
بې له مابه،
ستا سيندونه، رودخاني هم،
ورو وچېري څاڅکي څاڅکي.
چې زه نه يم،
يوه ترخه سره سيلی به راپيداشي.
د مرغانو شور ماشور به کړي خاموشه.
او يوه ورځ به ناڅاپه ستا پام شي،
چې سرسبز شنه دښتو نه،
دغرو شني بنايسته لمنې،
واړه وچ اغزن ډاگونه دي، ميرې دي.
او په دې وچه صحرا کې،
يك يوازي ژوندي سړی فقط ته يې،
خزنده يې، سمسره يې، په خاپوړو..."

ور په ياد شو چې د عشق الهې دا بيان كولو،
او اواز يې په ورو ورو محوه كېدلو.
نو دى پوه شو چې دا ځل يو دوهم وار و اخريته
چې ترې لاره تل د پاره،
ستر واكمنه د مارانو، شين كميسيې بناپيرى د نوبهار بيا.
دا زمور ستر قهرمان بيا،
په هغې هسكه مانې كې،
د اوردو فكرونو ټال كې زنگېدلو.
او يوازې يك تنه يې ژوند كولو.
ځكه ځكه، گير چاپيره د مرو ښار و.
فقط دى پكې يوازې ژوندي سړى.
ډېر كلونه تېرېدل اوږدې مودې هم،
دروازې د ښار تړلې كلكې پورې.
هيچا نه كاوه گوزر په دغه لوري.
هېڅوك نه نږدې كېدل د ښار و خوا ته.
مودې ډېرې شولې تيرې.
فقط يو وار، يوه ورځ، چې ماښام شو توره خړه،
راپيدا شوه له كوم ځايه،
يوه ناشنا زړه بودى وه،
پټه پټه غلې غلې را روانه.
د ښار لويې دروازې ته ودرېدله.
څېره بده هم مرموزه، هيولا وه بد منظرې،
تور كميس تور يې پرتوگ تور يې زړوكى
د لوگي وو.

د بناړ لويه دروازه شوله برسېره.
بوډی ننوته بناړ ته.
دهغې هسکې ماښی په لوري لاره.
خو ناشنا شانتې بوډی وه.
بې له دې نه چې قدم په ځمکه کښېږدي،
د بنايسته زينو نه وختله پورته.
بې له دې نه ، چې کوم مکث يا توقف کړي،
د مرمر و جگو ستنو نه شوه تېره.
د بنايسته ځلانده قصر دروازي ته ودرېدله.
دې بوډی بيا،
نه زنجير د دروازي وشرنگولو،
نه بې وړ وټکولو.
ور برسېره په خپل سر شوه.
بوډی لاره شوه په قصر کې دننه.
خلک وايي:
دا ناشنا زړه بوډی خو،
څېره بده هم مرموزه،
پرېنښته د ترورمو وه.
چې بې وکړو ملاقات له قهرمان سره.
نور باقي کيسه عجيبه په دې شان ده.

۱- په ځان مين شعور متوجه کېږي چې بهر اجتماعي جهان بې گلووډ کړی دی او اوس بې د خپل دننه نفسي جهان گلووډی او خرابی ته پام گرځي او په ويجاړه نفسي جهان کې کوي.
۲- د ژوند ريښتيني معنی.

خانخاني بنامار

- ۳- د ژوند بنيادي قدرت.
- ۴- د ژوند غريزي او بنيادي تمايلات.
- ۵- هغه طبيعي تمايلات چې خپل شوي او په شا وهل شوي دي.
- ۶- اوهام.
- ۷- د خود پرسته شعور خيالونه.
- ۸- د ژوند رشتيني منع يعني مينه د ځان او ځانخاني مينې
- ۹- د عشق او مينې رشتيني سفر.
- ۱۰- ځانخاني شعور د رنښتيني مينې څخه ډاريري او خپل حقيقت په ټولنه کې او د نورو په غلامۍ او فرمان بردارۍ کې لټوي.

درېيم پړاو

د دوزخ له درشل دېخوا

ښه په ياد مې هغه وخت دی،
چې د زړه ښکلې ماني مې جوړوله،
د ژوندون د سيند په غاړه.
ددې کار مقصد معلوم و.
دا خواري په ابادۍ کې،
د زحمت په تهديابونو،
دا دقت زېب او زينت ته،
دغه ټول دچا د پاره تياری و،
د يو چا په انتظار سمبالېدل وو.
هېڅ د زړه خاوند د خپل زړه کوربه نه دی،
د زړگي خپله ماني کې نه اوسېږي.
کور بڼه رښتيا يو څوک وي،
که رانه شي، رڼا نه کړي مشعلونه،
نو د زړه کور بيا تور تم خړه تياره وي.
بيا د زړه خاوند بهر ځي، لتوي د زړه خاونده،
ورک به ورکې کوربني پسې له ځانه،
په دښتو په بيابانو کې، گرځي پرځي.

او د زړه مترو که کور ورو ورو
رنگيري، کنډواله شي.
هغه بناړ چې شو خاموشه، ويرانه شوه
هغه هم يو وخت د زړه کوم،
بنکلی کور و، بنکلی مېنه.
خو د زړه خاوند غافل و، بې وقوفه.
دی پخپله پکې کښيناسته يوازې.
اوس راځئ، چې شو ستانه خپلې کيسې ته.

رب النوعه الهه د عشق او مينې

وايي وايي:
د هغې بنکلی مانۍ ا کار چې شروع شو،
عواطفو، هيچا نونو، معماري کړه.
معماران هسې ماهر وو،
بې مثاله بې همتاوو،
په ډېر شوق په ډېره مينه يې خواړي کړه.
تابه وې چې جوړوي بنکلی معبد دوی.
چې هغه بنکلی مانۍ شوله اباده،
نو زینې وې د مرمر و د رخامو،
پايې ستنې د لاجوردو،
د بلورو فانوسونه، مشعلونه پکې څوړند
قيمتي پردې ورينمينې،
بخملي ورينمين قاليڼې،

هم نقشونه نگارونه،
په هر لوري تابلو گانې رنگارنگ،
په دېوالونو.
دغه ټوله تيارې وه، ديو چا پذيرايي وه
د يو چا د راتگ لار خلکو څارله
انتظار هره شېبه په زياتېدو و
انتظار وو کاني بوتې په صحرا کې،
ټول گلان په چمنو کې،
بلبلان توتيان باغو کې.
غرځنۍ چې به د سيند غاړې ته راغلې،
داوبو د څښو دپاره،
نوسرونه به يې کره پورته،
دافق يو دورې ځای نه به يې کتلې،
چې به کله رارسېږي،
سترواکمنه، رب النوعه، الهه دعشق او مينې:
راروانه په څپو دسمندر ورو،
لکه الوځي ورمه د پسرلي تل،
شين کميس د شنيلي به يې په تن وي،
راروانه، خرامانه، خپل معبد کې به ميشته شي.
قدمونه به د هر چا په لېمو ږدي.
په پښو به ورنثار کړو،
بيا هارونه، امېلونه، د صحرا وحشي گلونو.

اژدها ته هر کلي:

خو شيبې د انتظار اورېدې کېدلې.

انتهایې ورکېدله.

په ورو ورو درندې مودې شوې،

غرونه غرونه.

په آخر کې

يوه ورځ وه، چې شو لمر په پرېوتلو،

هم هغه ناشنا سپرې بيا،

جامې تورې، په تور اس سپور،

په دښتونو کې له ورايه راښکاره شو.

را روان و، راروان و،

د ښار لويې دروازې ته رانژدې شو.

بيا په ښار شو ور دننه،

دهغې هسکې مانې په لوري لاپرو.

مرمرې زينو نه پورته شومانې ته،

سپور په اس خپل.

پاس د لوی تالار با لکون ته راښکاره شو،

دښار خلک يې مخاطب کړه.

داسې ووي:

"زه خو "زه" يم!

زه "ايگو" يم.!

زه فاتح دلوی جنگونو دجهان يم.

قهرمان يم بې مثاله.

ستاسو ښار زما تابع دی.

تاسې ټول زما مريان ياست .
دې مانې كې به اوسپرم تل ترته .
بې زما له اجازې بې له فرمانه ،
هېڅوك دلته قدم نه شي اېښودلای ."

پس له دې نه ،
په ښاريانو شولې بندې ، دروازې .
دهغه قصر .

ازادي لاره له باغه له چمنه .
معماران د عشق او مينې ،
شو راگير په قيد او بند كې ،
په سختيو په خوارو كې .
په كارو كې بې هدفه ، رنځوران شول .
مستبده فرمانونه ، امر او نهی .
بې دليله فرماندار كړل .

خلك دومره شول بېزاره ،
چې څوك لاپل فراري شول ،
څوك دمرگ پنجو ته ورغلل تسليم شول .
باقي پاتې چېرته پټ شول په غارو كې .

فرماندار دې ته پام نه كړو ،
چې ښار ورو ورو د سكوت خواته روان و ،
په ورو ورو غلی كېدلو ، چوپېدلو ،
ترڅو پاتې بل څوك نه شول ، بې له هغه قهرمانه .

دی یوازې ژوندی سړی،
په هغه خاموشه بنار کې.
نه یې ځمکې نه اسمان ته التفات کړو،
قهرمان یوازې ځانته پام لرلو.
فقط ځانته یې کتل.
بس راضي له خپله ځانه،
دغرو د تکبر په مسند ناست و،
یک تنها هغې مانی کې.
هغه ښکلې تابلوگانې،
رنگا رنگه تصویرونه،
ښکارندوی د هغې سیمې د ښکلا وو،
منظرې د غرو رغو وې،
هم دخلکو د ساده ژوندون صحنې وې،
نورې نه لیدل کېدې په دیوالونو،
دهغوی په ځای هر خواته ځورند شوي،
لوی بې شانه تصویرونه، دفاتح ستر،
او دهر تمثال د لاندې په جلي قلم لیکلي:
"ستر ایگو - جهان پهلوان."
"رب دې ورکړي، ده ته عمر جاویدان"
په لرگو، تیرو، مرمرو،
په پردو، لوښو، ظرفونو، په فرشونو،
ثبت و نوم د قهرمان ستر،
هم څېره د اژدها نقش.
هرې خوا په دېوالونو،

په تالار کې، سالونو کې، دهلېزو کې،
لگېدلې لويې لويې آئينې وې.
هر سهار هره غرمه هم،
هر ماښام هر مازيگر بيا،
آئينې ته به ولاړ و، شامدم دی،
هی کتل به يې خپل ځانته،
خپلو سترگو خپل قامت ته.
دخپل ځان په تماشه به تل اخته و.
د آئينې له خوانه دورې تللای نه شو.
ځکه ځکه،
چې به يې نه ليدو خپل ځان خپل،
نو گومان به ورپيدا شو،
چې خپل ځان ترې نه وړک شوی،
ځان يې نيست او نابود شوی،
ستر فاتح به وار خطا شو،
مضطرب به گرځېدلو، لړزېدلو پريشان،.
په دې شانې، دا زموره قهرمان ستر،
لوی فاتح د ټول جهان هم،
بې خبره د آئينې د لوی خطر،
بې خبره د آئينې د رمز اسراره،
د آئينې په لور روان شو.
خبر نه و چې آينه خو دروازه وه، دروازه د دوزخونو ،
تېرېدل د آئينې له درشل هاخوا،
کوزېدل وو داوها موجهنم ته.

د اوهامو جهنم ۲

شپې او ورځې تېرېدلې،
دا زموره قهرمان ستر، ورو ورو گير شو،
د لحظاتو په پټ دام کې،
د زمان په رنځ رنځور شو،
درك احساس دزمانې يې،
د ابهام په ډنډه کې ډوب شو،
خبر نه و، څه مهال د کومې شپې دى،
کومه ورځ ده، کومه مياشت ده، کوم موسم دى،
کوم کلونه دي راغلي، کوم فصلونه دي تېر شوي؟
خو دا سوال ورته بې ځايه ښکارېدلو.

فکر يې کړلو:

چې راتلونکې ورځې شپې مياشتې کلونه،
بايد شمېر شي.
خو دا هسې شمير نيول هم ورته گران وو.
کوم مفهوم کومه مانا يې نه لرله.
دومره پوه و،
چې يو اوږد گران سفر په مخکې پروت دى.
اندازه د لارې نه وه ورمعلومه.
نه کوم مېچ، نه کوم معيار يې درلودلو.

خانخاني بنامار

دا لحظه به سمندر شو،

ناپايابه .

دا شېبه به يو درياب شو،

نامحدوده،

ساحلو نه ناپيدا غاړې يې ورکې .

بې اغازه، بې انجاهه، هر لحظه هره شېبه وه .

مات نسکور و، ورته جام د زمانې پروت .

هم قالب د شپو او ورځو تش خالي و .

نه ماضي، نه مستقبل و، نه يې شمار نه يې حساب و .

هر لحظه ابدیت و، ځوړند ځوړند په خلا کې .

هر لحظه هره شېبه هسی اغاز و .

بې انجاهه، بې پايانه .

په دې هسې ابدی اوږدو شېبو کې .

قهрман به سوچ وهلو:

"په نړۍ کې یو وخت داسې خلک هم وو ."

چې ارزو یې اخرینه، ژوند کول وو ترابده،

هم ارمان د ارمانونو و له دوی سره،

چې څښتن د یوه روح وي جاویدانه ."

که دوی پوه وای،

چې د یوې شیبې هستي څومره سختي ده

څه خواري ده،

چې دا یوه لحظه درياب دی ناپايابه،

ډوبېدل دي، ډوبېدل بې انتها دي،
نو هېڅکله به بې ارمان بيا کړی نه وای،
چې نصیب يې شي ژوندون جاويداني؛
يا دننه ورته ناسته وي په تن کې،
ابدي روح.

قهрман و په اخر کې پوهېدلی،
چې غورځنگ په يوه شېبه کې،
گران سفر دی بې انجامه،
په ناشنا پردي وطن کې،
په تورتمو تربرمو کې نامعلومه.

قهрман ورو ورو روان و،
کوزېده قدم قدم دی،
د تجريد او تنهایی ژورې کنډې،
ژور تل ته.

سره له دې هم، يو ملگری ورسره و،
لابا لکل يوازې نه و.
يو احساس يې ملگرتيا کړه.
يو ناشنا ويجاړ احساس د پريشانۍ و،
دا احساس هسې احساس و،
چې به کله نری باد شو،
چلېده به، دده ذهن او ددماغ په

کنډوالو کې.

هيجانونه عواطف به شوې کنگلې.

بيا به کله توپاني شو،

سختې دورې، گرد او خاورې به شوې پورته،

د زړه ذهن منظرې به شولې پټې.

بله ورځ چې دا توپان سخت چلېدلو.

ژوند، هستي يې لړزوله،

ناڅاپي ورته ښکاره شو، ددې هسې پریشانی

علت سبب لوی.

ده گومان کړلو يو وختې،

چې په ژوند او په هستی کې،

يو لوی درد خو، تېریدل د زمانې دي.

اوس يې پام شو چې عظیم درد،

د زمان تېرېدل نه دي.

هيبتناکه وحشتناکه درد خو بل دی:

درېدل د زمانې دي.

کوم تشویش چې ده لرلو هغه داو:

چې به رانه شي سهار بيا،

نه هغه باد سبا نور،

چې به پاڅېده له هسکو سپين کنډونو.

خپرېدلو به دغرونو په لمنو، په درو کې.

دا استازی د سبا و،

د سبا د راتگ زېری ورسره و،

چې مرغی به يې ویشولې په باغو کې،

د غفلت له درانه خوبه .
نه به بيا د يوې اوردي شپې په اخر کې ،
د شفق لمنه سپينه شي رڼا شي ،
د يوې نوې ورځ پيغام به ژوند ته راوړي .
نه به بيا راشي تودې ورځې داوړي ،
چې غرمې به تېرېدلې .
د چنار د سيوري لاندې ، خوږ په غاړه .
چې نړۍ نړۍ اوبه په کار ختلې ،
باد وامه شرهار يې نړۍ خوب وړلو راوړلو .
نور به نه وي هغه لمر ، چې پرېوتلو ،
د شفق لمن به يې سره کړه .
نه هغه خواږه دردونه ، دمانښام په نيم تورتم نيمه رڼا کې .

هغه څرخ د زمانې چې گرځېدلو ،
د انسان د ټول دردونو درمانگرو :
کوچنيتوب و په ژوندون کې ،
دورانونه د ځوانۍ بيا د زړښت وو ،
ټول وو پای ته رسېدلي .
دغه څرخ د زمانې و درېدلی ،
درمانگر د ټول دردونو پوخ طبيب د زمانې و ،
چېرته تللی .
مهربانه پرستاره د سبا هم ،
سپينه خوله سپين مړندونه ،

نوره نه راتله دده د پالنگ سرته،
نوريې نه کړله دده پرستاري.

دا ناشنا شانتې سفر و، ده کولو.
يو بيابان به ور په ياد شو،
چې د خړو بوتو منځ کې،
نړۍ لار کړه وړه وه تللې تللې، د افق په لوري ورکه.
نو به يې ځانته داسې وويل:
"ولې نه شوم په هغې باريکه لار باندې روان زه؟
په يقين چې رسېدله دغه لاره،
کوم ساحل ته، پټ په لرو په غبار کې.
د درياب په غاړه بوتو کې ولاړه،
منتظره يوه کښتۍ ده،
ما به پورې باسي هاخوا،
د ژوندون سمندر غاړه کې به کوز شم."

خو ددې ناشنا سفر په هر قدم کې،
ده احساس کړو، چې لا نور په ځمکه نښلي.
چې کتل يې خپل وجود ته،
نو ليدل يې،
چې تنه يې نيمه لاندي اوښتله،
جوړېدله ترې د ونې کلکه سته.
پښې خپلې شوې رينې شوې،

بنخېدې هر خوا په ځمکه.
پاسنی نیمه تنه کې لا ژوندون و،
سر او لاس لکه بناخونه خانگې خانگې،
بنوریدل به، کړېدل به، سمېدل به،
د تشویش او اضطراب باد او توپان کې.

بیا نو دې هستی جامدې،
تماشه د یو عالم کړه چې ولاړ ساکن ثابت و،
معلق په زمانې کې تر ابدې.
قهرمان په تمه ناست و.
دا صحنه ورته تیاره ښکارېدله.
ده وې را به شي صحنې ته، اکتوران ممثلان اوس،
کړي تمثيل به، په لرغوني يوناني سبک،
کومه لويه فاجعه د انسانانو،
کومه لويه تراژيدي دمرگ او ژوند دوی.

کله کله به بې پام شو شاوخوا ته،
دنياگۍ وه، نه روښانه، نه تاریکه.
عجيبه تر ټولو دا وه،
سيوری نه و، هيڅ شي سيوری نه لرلو.
بله ورځ، قهرمان هرې خوا کتلې،
ويي نه ليدو خپل سيوری.
ده باور کولای نه شو چې خپل

سيوري يې ورك كړی.
په دې پيښه دی بې شانه مضطرب شو.
نيم وجود يې و ورك شوی نابود شوی.
دغه سيوري خو دده وفادار دوست و.
د ژوندون په ټيټ او پاس کې يې ملگری.
دا ملگری وفادارو ترې نه تللی،
نو يې وويلې خپل ځانته:
"اوس په کار ده چې زه لاړ شم،
او هرو مرو پيدا کړمه خپل سيوری.
گوندي وي چې په دې لټه کې.
مونده کړم،
د خپل ورك سمندر غاړې."
خو معلومه ورته نه وه،
چې په کوم وخت ترې نه ورك شو،
دغه سيوری؟
يو له بله څومره تللی دورې دورې؟
بيا يې وکتل هر خوا نو يې باور شو،
چې دا لټه به بې ځای وي.
ځکه ده په ځان کې نه ليد، نه کوم شوق د لټولو،
نه دهغې اراده هم.
په دې وخت کې وريپيدا شو،
يو تازه شک او ترديد بل.
ډاروونکی اضطراب شولو راپورته.
دا پوښتنه يې له ځان څخه کوله:

"- گوندي نه چي،
زه پخپله يم يو سيوري،
هسي سيوري، چي اصلي وجود يې ورك دى؟
يا يو وهم د اوهامو،
جدا شوى د كوم خيال نه،
پر بوتلى چيرته دورې:
يا يو فكر يم بې رېطه مجرد كوم،
جلا شوى، پرېكړ شوى، د افكارو
له ژوندونه؟"
چې به يې وكتلې ځان ته،
چې نه ذوق نه علاقه د تجسس وه،
نه كوم سوز و، نه كوم درد دده په زړه كې،
نه ارزو پاتې نه هيله،
نو په ځان به يې باور شو،
چې دى بل كوم څه شى نه دى،
فقط وهم دى يو وهم،
فقط سيورى دى يو سيورى.

ده ته دې وخت كې يو بل احساس پيدا شو.
دا احساس دده اشنا و له پخوا نه.
د اميد يوه ضعيفه رنگيني وه،
چې په دې بې رنگ جهان كې ځلېدله.
دا احساس و يو احساس د سختې تندي،

هغه تنده چې د ځمکې ټول رودونه،
ټول سیندونه،

ورته ښکاري کوچني څاڅکي.

دا خو تنده د هستۍ وه.

دا خو تنده د ژوندون وه.

نو یې ځانته داسې ووي:

"- معلومېږي وهم نه يم.

ځکه ځکه،

وهم هيڅکله احساس د تندې نه کړي.

سيوری نه يم.

ځکه سيوری نه ودرېږي،

ريښې نه کړي په صحرا کې."

دا زموره قهرمان به،

زنگېده د فکر ټال کې،

او خپل ځانته به یې دا بیان کولو:

"په بې شانه اوږده لار يم

رسېدلی تر دې ځايه.

هم مې کړې دي اوږدې اوږدې مزلي په صحرا کې.

خو لا اوس هم نه ښکارېږي،

د مقصد پړاو له ورايه."

"دلته ناست اوس،

منتظر يم، تش لاسونه.

منڍي منڍي په دې دښت کې،
تپوسونه، تجسس د ورکې لارې،
بايد ختم شي په دې تورتم تياره کې،"
"نه په سر کې انديښنه د کوم خپگان شته.
نه په زړه کې جذبه د خوشالۍ هم.
نه کوم جوش ترې نه داوسکو راجگېږي.
نه خندا پکې خوټکېږي.
نه بېتابه په گرمۍ دکومې هيلې،
نه سوړ باد د نااميدۍ مې لږزوي هم.
يوه مرموزه شانتې تنده مې ملگرې،
په صحرا د بې دردی کې،
مکدر منتظر ناست يم."
معلومېږي،
هر قدم چې يمه تللی،
دمقصد په لوري دورې،
په پړاو پړاو يم ليرې غورځېدلی.
گوندي نه چې اصلي لار مې خطا کړې؟
په بې لارو يم راغلی؟
دا اوږدې اوږدې مزلي ټول بې ځايه؟"
ملغلرې له دريا به راتولېږي.
بيا په مزي پېيل کېږي، وصل کېږي،
بيا اميل ترې نه جوړېږي.
هم کړۍ وړۍ داوسپنې حلقې خو،
راغونډېږي، زنجيرونه ترې جوړېږي.

دا شيبې د زمانې هم،
د ژوندون په تار وصلېري، يو له بله.
نو اميل شي، بڼه سوغات د عشق او مينې،
د بهار د الهې د غاړې هار شي.
يا زنځير شي، تر پښو تاو شي.
هره ورځ نوې كړۍ شي، پرې ورزياته.
دا كړۍ نوې د ورځو،
زنځير لږ څه اوږدوينه.
يو قدم نيم، لږ څه وړاندې، بيا ممكن شي.
نو انسان ته ورپيدا دا تصور شي،
چې انسان ازاد مختاردي،
ځغلبدي شي په هر لوري، نا محدوده.

قهрман له ځان سره دا سوچ ووهلو:
جوړولو مې امېل د عشق او مينې.
خو تار اوم و وشكېدلو.
ملغلرې رانه توي شوې دانې دانې په ډاگ كې.
وروستنۍ دانې په لاس كې راته پاتې."
اوس په خاورو په اغزو كې.
ددې دښتې
بيا موندل دملغرو اسان نه دي.
الهه د نوبهار كه اوس غږ وكړي،
نه تحفه شته، نه هديه شته،

تش لاسونه به ورځمه."
"دا زنځير د زمانې هم شو کېدلی
کړی هرې خوا پرته دي.
هره لحظه يوه کړی ده مستقله.
زه پرې بند يم، پرې تړلی.
خو زنځير هسې زنځير دی.
چې نه ما وصل کوي له کوم جهان سره،
او نه ماتړي په بند د کوم دلبرې."

قهرمان د ازادي معنا هم داوه:
ازادي د زمانې له قيد او بسته.
ازادي د شپو او ورځو له زنځيره.
ازادي د انسانانو له تړونه.
مگر نه پوهېد زموږ لوی قهرمان ستر،
چې په هغه بيابان کې،
دی د چا له خوا محکوم په ازادۍ و؟

۱- رښتینې انساني ذهن او روح چې يواځې مينه او محبت يې اصلي او ټينگ تهډاب وي.
۲- په خپل ځان مين شعور لومړی خپل شاوخوا بهر دنيا رنگوي او بيا پخپله په خپل ځان کې ځانته
دوزخ جوړوي او ورو ورو پکې ننوځي.

نن زما بيړی لاهو شوه په درياب کې
لا به کله دا لاهو بيړی په شط شي
خوشحال خان خټک

څلورم پړاو د دوزخ له درشل هاخوا

د دې ستر قهرمان ژوند کې،
له هر وخته نا کلاره نا ارامه وخت د خوب و.
ځکه ځکه.

په تورتم کې به ده ځان ليدلی نه شو.
ورکېده ترې نه په خوب کې،
لوی احساس د ځانځانۍ خپل.
نو دا ځکه، هر گړۍ چې به ورتللو،
نيمه شپه د خوب بستر ته،
نو گومان به يې کاوه چې،
د عدم په لور روان دی،
د نيستی ډنډ ته وردانگي.

له دې وجهې،
دارېدو له بيدېدو نه،
چراغونه به يې نه وژل هېڅکله،

بلیدل به شپې او ورځې .
کله کله هم ، چې خوب به غلبه کړه ،
نو لیدل به یې خوبونه پرېشانه .
درانده سیوري د اشبا حو ، بلاگانو ،
به راتلل له هرې خوانه .
کښېناستل به په ده باندي .
یو کارغه به راپیدا شو ،
تور خانگونه به خپاره دده په مخ شول .
یو ناشنا دښمن به راغی .
دی به یې ځملاوه په ځمکه سمدستي ،
پولادي نیزه به یې خپله ، بیا د ده په زړه منډله
نو راویښ به قهرمان شو
بوگنېده به لږزېده به ،
د خولو په ډنډه کې ډوب و .

چې په دې شانتې یوه شپه د شپو سبا شوه ،
په دې هسې بې خوبې پریشانی کې ،
قهرمان له ځانه ډېر زیات ناراضي و .
د لومړي کړت د پاره یې ونه کتل آیینو ته .
پام یې وکړو شاوخوا ته ، د ښایسته مانی چاپېر ته ،
چې لیدل یې ،
شر کورونه و پراته په هر یو لوري ،
ویرانې وې ، خرابې وې .
او د ده ښایسته مانی هم .

يوه بې رنگه، بې زینته ابادي وه،
دریدلې په بیدیا کې وچه شپه،
دیوالونو بې چاودونه خطیر کړي،
تیرې هرخوا رغېدلې، په اغزو غنو پټ شوې

نو زموره قهرمان ستر، اخر یوه شو،
چې دمرگ په خوب بیده دی دغه بناړ اوس.
رښتینی فرمانروا هلته سکوت دی.
دی یواځې ژوندی سری هلته پاتې
پس له دې نه،
قهرمان ته تفاوت دشیپې او ورځې کمېدلو ورکېدلو.
هغه تورې بلاگانې، درانده سیوري،
چې یواځې به د شیپې په خوب لیدل ده،
هغه ټول راپاریدلي په بل شان وو.
شپه او ورځې ښوریدل اوس،
هر یو لوري، هرې خواته،
په هغې هسکې مانې کې ور دننه.
دلته هلته، په هر کونج کې،
درانده سیوري پرېوتل اوس.
قهرمان به هم له لرې هم نژدې نه،
اورېدل ناشنا غرونه.
نو باور به یې کولو،
چې څوک هلته یو له بل سره پوسېږي،
گونگوسی کړي، ده ته بد وایي،

دسيسي ڪري، توڻي ڏده پر ضد ڪري،
ڪله ڪله به بي اواز د قدمونو بيا تر غور شو.
په اوڀرو اوڀرو تورتو دهلبزو ڪي.
دا اواز به، زياتدلو، په ورو ورو ٺڙي ڪڀدلو.
بيا به يو دم ودربدلو.
هره خوا به چوپيايي شوه.
دروازي به چغدي، ٻڙته ڪڀدي پوري ڪڀدي.
چراغونو به ناشنا رڻا ڪوله،
روڻيايي به ڪمڀله، ڪمڀله بي سبه.
بيا به پاس دچت دلاندي، يو اواز شولو ناخپه،
ده گومان ڪرو، گوندي هلته،
نامريي يوه مرغي ده بنوروي وزر خانگونه.

دوزخيان ياغي ياغي ۱

ڪله ڪله به ناخپه،
د ماني په ژور تل ڪي،
کوز په ڄمڪه ڪي دنه،
هيبتناکه هنگامه شوه.
هم په دغه شور ماشور ڪي،
قهرمان به اوڀدلو، شرنگهار د زنجيرونو.
اوڀدو به قهرمان بيا،
له کوم خايه دوري دوري،
غرهارد توپانونو، هيبتناکه،
کوم جڪو و را روان په بيڙه بيڙه،

ډك له قهره له غضبه.

بنكاریده چې

كوم يو نوى پسرلى چېرته روان و.

دې استازي يې د راتلو خبر راوړو.

قهرمان احساس كولو،

چې نه ده ته دا پيغام را استوي څوك،

او نه دغه نوبهار چې را روان دى،

نا آشنا دى، شور ماشور كړي،

دا د ده پسرلى نه دى.

ځكه ځكه،

د جگر په غره او شور او څوړ كې،

يو ناشنا شانتې اواز ورته كېده هم

دا اواز و ډك له قهره له غضبه،

قهرمان ته گواښېدلو.

لومړى ځل و،

چې دا هسې غږ په ده باندې كېدلو.

ځكه ده په خپل ژوندون كې،

غير له خپل غضبناك غږه،

اورېدلى كله نه و،

د تهديد او گواښ اواز هېڅ

دې اواز خو په ظاهر كې نرمي كړله،

په باطن كې ډك له قهره له غضبه.

په هغه جگر توپان كې،

دا ناشنا اواز را جگ شو،
قهрман ته يې ويلې:
"د ژوندون له سرچينې نه دې کړم دورې،
بيا دې بوتلم په بې لارو شپږو لارو، سرگردانه!"
"ستا يادېږي؟ هغه وخت چې د روغ زړه مېنې ته راغلې؟
هر کلی مو درته ووي؟
په پراخ تندي مور ټولو.
کيلی گانې د کوټو د دروازو، درته تسليم شوې.
تا ته مور در وسپارلو، د هستی وجود اختيار ټول."
"تا کړو خان ته يو نوم غوره:
تا وي "زه" يم، نوم مې "زه" دی.
مور او تاسو يوه پرده ده.
دا پرده مو کړله ورکه.
موربه ټولو ستا په ((زه)) کې کړو،
خان محوه.
تا ويلې:
زه مرکز د ټول جهان يم!
مور باور کړ.
تا به ويلې:
زه واکداره هم د ځمکې د اسمان يم!
مور منله.
تا به ويلې:
زه خو وړيمه دهر شاتې ستاينې.
هم نمانځنې!

موره ستا په پرستش شوو او سجدې مو د رته وکړې." "د استوگنې په شروع کې،
تا زيات پام کړو د کاله زب او زينت ته.
تا خان هېڅ با خبر نه کړو،
له زورو ته د ابونو، ځمکې لاندې دهلېزونو.
د مانې پورتنی پور دې کړلو غوره،
د استوگنې ژوند دپاره.
التفات دې نه کولو،
هغو پتو دهلېزو تورتم کونجو ته.
مودې ډېرې شولې تيرې،
تر څو مور وپوهېدلو،
چې تا ډار لاره بې شانه، له تورتم له تررمو نه."
"دېوالونه سر تر پايه،
تا کره پټ په آئينو ټول.
بيا د خان په تماشه شوې، شامدام ته
د استوگنې له اوله.
ته خو د سره وې خود رايه.
چې هر څو کلونه مياشتې تېرېدلې،
ستا ذاتي استبداد ظلم،
بيا لا نور هم زياتېدلو.
ستا په کار کې، هېچا خو نه شو ويلای.
هم ناخيزه انتقاد نه شو کېدلای.
تا کړې هيلې، ارزو گانې، وخت بې وخته.
نه دې صبر حوصله وه،

خپل مرام ته رسېدل تا، بيا غوښتل تل .
په هر آن په هغه آن هم .
غريزي او عاطفي او هيجانونه ،
وو د دې هيواد لرغوني اوسيدونکي .
بې پروا به گرځېدل ازاد سرمسته ،
په ځوانۍ او په ښکلا کې .
تل بهار وو .
تا کره دغه اوسيدونکي ، له ځان دورې ،
يا پابند تا په قيدو په دسپلين کرل .
تاغوښتل چې ،
دوی به ستا خدمتگاران شي ،
ستا فرمان ته به سرکېږدي ،
نه به شور کړي نه مستي کړي .
تاونه کړای شول چې دوی خپل بندگان کړي .
تا دوی واستول زندان ته .
ځمکې لاندي .
زنداني دتل دپاره ابدي شول .
تا مونده کره ، فقط دوه شيان
غلامان بس :
يو و عقل ، بل و فکر .
دواړه ستا مشورين شول .
بيا دوی واخيسته په غاړه ، ستا په امر ،
د زندان پهره داري هم .
رښتيا هم چې عقل او فکر ، ستا رښتيني مريان وو ،

د زندان پهره داران وو، جابران وو.
خو چې کله به يې ستا مشاوري کړه،
ريا کار، متملقه، چاپلوس وو،
مداحي به يې کوله.
نو ستايل به دوی وهمونه،
ستا د زور د عظمت د اوچتوالي.
جوړول به عقل او فکر،
ستا وهمو ته، دليلونه، منطقي ظاهر علمي ډېر.
"زما دوست زما ملگريه! ای زما "زه"!
تا له ژوند څخه اخر جوړ سرنوشت کړو.
د هغه وخت له شروع نه،
چې فرمان دې کړو جاري خپل.
د ژوندون په قلمرو کې،
تا يوه لار کړله تشيته له پخوانه،
هغه لار وه د جنگونو، فتوحات افتخاراتو
مور دا اوس چې،
په دې لاره يو راغلي،
دې پړاو ته رسېدلي،
دا خو ځکه چې دا لار بله خوا نه تله.
چاره نه وه مجبوريت و.
دې منزل ته رسېدل زموږ حتمي و.
په صحرا کې، په بيابان کې،
منډې تررې، ځغلېدل سر گردانې ټول،
نه دسهوې نتيجه وه،

نه كوم بله غلطي نه اشتباه وه،
نه ناوړه تصادف و،
دا د هغه پلان حاصل دی،
چې تا ژوند کې عملي کړو.
دروازې دې کړلې پورې په ځان باندې،
بيا دې ووي:
که څوک نه کړي پيروي زما له شخصه،
هغه څوک زما غليم زما دښمن دی،
که څوک نه غواړي چې وکړي،
نو کړي او غلامي په اخلاص ماته،
نو هغه څوک له ماسره نه دی،
زما نه دی،
مور گومان کړو،
چې دا هسې بې پروا غټې خبرې،
دا ستا هسې سپک نظر انسانيت ته،
دلالت ستا په نبوغ ستا په عظمت کړي.
چې راستون به شوې د ژوند هرې جگړې ته،
نو به تا داسې ويلې:
- ټول پلونه مې خراب کړل.
هم مې وسيخلې ټولې بېړۍ گانې،
هم مې لارې ټولې پرېکړې.
د دښمن دیرغل لاره مې کړه بنده."
مور به ويلې:
ته رښتيا لوی مدبر بې، بې جوړې سپه سالار بې.

موره نه وو پوهېدلي:
تا چې کړله دښمني د کوم غليم سره،
په واقع کې، تا خپل ځان سره دښمني کړه.
که دې ماتې چاته ورکړه،
په جگړوکې د ژوندون تا،
په واقع کې، دا شکست ستا دخپل ځان و.
که تا وتړلې لارې، په يرغل دیرغلگرو،
په دې کار لومړی تا خپل ځان،
کلابند کړو، زنداني کړو.
په ژوندون کې،
تا يوه بله گناه وکړه، ډېره لويه:
زنداني دې جذبې د ازادۍ کړې .
قدرتونه، د مستی د انقلاب دې،
کړه بندي د ځمکې لاندې،
خو افسوس چې،
قدرتونه د تعمیر د ابادۍ اوس،
قدرتونه د تخریب د خرابۍ دي.
ځکه ډېر کلونه کېږي،
دوی پراته دي، په تورتم بنديخانو کې،
پر زنجیر باندې تړلي.
پیدا کړي دوی بل شان نوې څيرې دي.
ارواگانې د دوزخ ترې جوړې شوې.
کوم قدرت چې نوم يې "مينه محبت" و،
اوس يې نوم د "تنفر" دی غوره کړی.

پرونی قدرت د "عشق د جذباتو"،
نن هغه ځانته "روحي اضطراب" وایي.
د ژوندون یوه غریزه وه،
پربسته وه، شین کمیسی،
اوس هغه یوه "پربسته دمرگ د ډار" ده.
تور کمیسی یې اغوستلی.
عقل او فکر، غلامی ستا ډېره کړې،
ستار کاب کې ځغلیدلي دي بې شانه،
توان قدرت ورپا تې نه دی،
نور بهره کولای نه شي د بندیانو ..."

په دې شانې،
دا اواز چې غریدلو په جکې کې،
ورو ورو چوپ شو.
خو د ځمکې نه دلاندې د مانې په ژور تل کې،
یوه عظیمه هنگامه وه.
شور ماشور پورته کېدلو.
قهрман په حساب پوه شو،
چې دا هر څه ترتیبات وو،
دیو چا راتلو دپاره،
تیارې وه د یو چا پذیرایې وه.
دوزخیانو هلته جشن و جوړ کړی،
منتظر وو، چې به کله رارسېږي،
پربسته د ترورمو اوس.

دا زموره پهلووان ستر بڼه اگاه شو،

و پوهېد چې:

هغه واړه ارواگانې، دوزخيانې،

قدرتونه د عشق، مينې، ازادې ټول،

زنداني په جېلخانو کې،

ياغي شوي انقلاب کړي.

منتظر دي ترورمې ته:

چې بيا لار شي،

کړي خراب د اورلمبو کې کلاگانې،

حصارونه،

سيلابونه هم روان کړي، په دښتونو،

غرو رغونو

هم په خاورو کې اوار کړي،

معيدونه مانې گانې،

د فنا په باد برباد کړي، لوړ برجونه،

دېوالونه.

پرېسته د ترورمې:

بله ورځ، دا زموره قهرمان ستر،

شو راپورته له درانه خوبه ناوخته.

د همېش په شان يې وکتل خپل ځانته آئينې کې.

خو هر څومره چې به ځير شو آئينې ته،

يوه څېره ناشنا ناشنا ورته ښکاره شوه.

ده ونه پېژاند ځان هېڅ.

ځکه ځکه،

دده عکس په آئينه کې ډېر مغشوش و.

او عجه خو لا دا وه:

په آئينې کې دا څېره ورو ورو روانه ورکېدله.

هم په دې ورځ، چې ما بنام شو توره خړه،

را پيدا شوه له کوم ځايه،

راروانه، پته پته، غلې غلې،

يوه ناشنا زړه بوډی وه.

د بناړ لويې دروازې ته ودرېدله.

څېره بده، هم مرموزه.

هيولاوه بد منظرې،

تور کميس، تور بې پرتوگ، تور بې زړوکی د لوگي وو.

د بناړ لويه دروازه شوله برسېره،

په خپل سر له خپل ځانه.

بوډی ننوته بناړ ته.

دهغې هسکې ماڼۍ په لوري لاره.

خو ناشنا شانتي بوډی وه،

بې له دې نه چې قدم په ځمکه کېږدي.

د بنايسته زينو نه وختله پورته.

بې له دې نه چې کوم مکث يا توقف کړي،

د مرمرو جگو ستونو نه شوه تېره.

بنايسته ځلانده قصر دروازې ته ودرېدله.

دې بوډی بيا،

نه زنجير د دروازي و شرنگولو،
نه يې وروټکولو،
ور برسېره په خپل سر شوه.
بوډی لاره، شوه په قصر کې دننه.
دا ناشنا زړه بوډی خو،
خېره بده هم مرموزه.
ستر واکمنه پرېسته د ترورمو وه.
دا راغلې وه د ستر واکمن ديدار ته.
خو لا اوس هم،
تیار نه و ملاقات ته، قهرمان ستر ۲.
پرېسته وه ور روانه، ورنژدې شوه.
قهرمان ستر يې له لاسه ونيولو.
بيا موسکي موسکي کېدله.
خېره بده هم مرموزه.
بيايې وکړو اشارت ناشنا افق ته،
هلته دورې نامعلومه.
بيا يې ووي قهرمان ته:
- څه چې ځو اوس!
قهرمان زموږ وډار شو،
له دې هسې نا آشنا مسافرت نه.
نو يې دا شانتې ځواب کړو:
زه خو دلته ميشته خوښ يم.
ددې بنار په دېوالو کې،
د بناريانو د څراغ په پلوشو کې ۳

ستر واکمني پرنېټې ورته په نرمه ژبه ووي:
- خبر نه يې؟ چې اوس دلته خو څوک نشته،
نه کوم بنار شته، نه بناريان نه خراغونه!
قهрман په زاری ووي:
اخريزه خو، لاتراوسه،
په خپل ژوند پوه شوی نه يم!
نه لذت ما کوم ميندلی! نه ليدلې خوشالي ما!
لا ترننه، لاتراوسه،
حتی نه دی پيدا کړی، ما خپل ځان هم.
لږ فرصت راکړه چې لار شم،
يو ځل شاته،
تيرو شوو پړاوو ته بېرته ستون شم.
خپله ورکه، نامعلومه، خو پيدا کړم!
بيا به ځم درسره هر ځای ته چې تلې.
دا زړه بودی موسکې شوه، په خدا شوه.
بيا يې ووي:
- خبر نه يې؟
اوس خو وخت ناوخته شوی دی بې شانه.
په شا تگ هم بې فايدي دی، ستا دپاره.
ځکه ته به بيا تکرار کړې،
کړي کړي گناهونه.
بيا به درومي، ځغلي ځغلي،
خانخاني پسې د ځان خپل.
هم په دې سراب پسې به بيا روان شي.

په اخر کې، يو ځل بيا به،
ته راورسېرې دلته، دې صحرا ته.
قهрман په زارۍ ووي:
- ته غور کښېرده!
زه خو اورم يو اواز له لرې ځايه.
زه يقين لرم چې هلته په بېديا کې،
ما څوک غواړي، ماته غبر کړي.
څوک زما په انتظار دي.
اجازت راکړه چې ورشم.
تپوس وکړم، چې څه وايي؟
زه باور کړم، کوم مهم پيغام لري زما د پاره.
بوډۍ بيا وموسکېدله، په خندا شوه.
نو بې ووي:
- دا خو زه يم چې راوړی مې پيغام دی، ستا د پاره.
يو پيغام د پيغامونو!
ته پخپله ښه پوهېرې،
چې په سراسر نړۍ کې،
اوس څوک نشته غير له ما نه.
چې اواز در باندې وکړي.
انتظار وي ستا راتگ ته،
يا پيغام کوم در ته راوړي.
کوم اواز
چې اوس ته اورې،
بل څه نه دي،

د خزان بې رحمه باد دی،
زما دوست زما ملگری،
چې را الوزي په غنو په اغزو کې.
قهرمان يو ځلې بيا پيل په زاری کړو:
-آخر دومره خو فرصت لږ شانتې راکړه،
چې يو ځلې، د درياب غاړې ته لاړ شم.
يو وار بيا تماشه وکړم،
د اسمان د آبي رنگه کنارو زه.
د سيند پورې غاړه تېر شم دورې دورې.
دا خپل خان لږ شانتې هېر کړم.
خو شپې لنډې خو وکړمه ژوندون زه!
لکه څوک چې هڅه کاندې،
کوم بدخويه، ناکلاره کوچنی په خوب باندې بېده کړي.
په دې شانتې، دا بودی هم،
مهربانه وه بې شانه.
په پسته ژبه لگيا وه، نرمه نرمه،
په ورو ورو بې ورته ووي:
"ای زما د زړه واکمنه!
هر څه تېر دي.
اوس خو ډېر ناوخته شوی دی ناوخته.
د زړه سره! ستا يادېري؟
په هر لار چې تا گوزر کړو،
پل معبر دې وړانولو.
په هر سيند چې تېرېدلې،

نو پيړۍ به دې سپڅلې، خپلې شاته.
تا گومان کړو،
چې په دې شان دغليم لاره شوه بنده،
هېڅ دښمن به، په تاونه کاندي برید نور.
په واقع کې، ته خو هغه قهرمان يې،
چې دې خپلو فتوحاتو يې مات کړی، مغلوب کړی.
اوس نه پل شته، نه معبر شته، چې پرې تېر شي.
نه کښتۍ شته، نه زورقه، چې په سيند دې پورې باسي،
لارې نشته.

ټولې بندې دي تړلې.
يگانه لار، د خپل ځان د هېرولو،
هغه لار ده چې يې زه درته درښايم.
يگانه پړاو چې هلته،
د خپل ځان له جهنمه، خپل ځان خلاص کړې،
هغه ځای دی،
چې زه اوس تا، له خپل ځان سره هلته بيا يم.

د لومړي کړت د پاره،
په خپل ژوند کې،
قهرمان په حساب پوه شو.
بينايي ورته پيدا شوه:
چې هېڅکله، په عالم کې،
تښتېدلی هېڅوک نه شي له قسمته،
که هر څومره نن سبا کړي،

سرنوشت ته،
بيا سبا دی، بيا انجام دی، خاتمه ده.
قهрман په ژور تل کې دهستی خپل،
احساس وکړو:
چې مطلق يوازي پاتې دی يوازي،
او فقط يوه لاره پاتې، بله نشته.
هغه لار چې تللې تللې، د ناشنا منزل په لوري،
په تورتمو ترورمو کې،
نامعلومه، بې انجامه...
نو راپاڅېده ولاړ شو.
د تورتم په پرېستې پسې روان شو.
بيا را ووتل دوی دواړه،
د مانې له کنډوالو نه،
د لوی ښار له خرابو نه، بيا روان شول،
لاړل لاړل کومې خواته نامعلومه...

1- د ژوند قدر، تونه طبيعي عزيزي عواطف او هيچانونه.

2- په خپل ځان ميين شعور يواځې د مرگ په مقابل کې خپل تريخ حقيقت ته متوجه کېږي خو ناوخته دی او حتی دا توجه هم صحيح نه وي.

3- په خپل ځان ميين شعور ټولني او په ټولنه کې فرمانبردار ته اړ وي. دا برخه د تير شوي پړاو په بله پرده او ساز کې انعکاس دی هلته د ميني د الهي دا خبرې کوي او اوس يې د مرگ فرشته کوي.

زه هم چيرې فرزانه وم فرزانه يم لا تراوسه
تل بې خوده ديوانه وم ديوانه يم لا تراوسه
جدايي نشته وصال دى ځينې بعد وهم، خيال دى
له هغه چې همخانه وم همخانه يم لا تراوسه
چې راغلى په جهان يم خبر شوى په خپل ځان يم
د رازونو خزانه وم خزانه يم لا تراوسه
په عالم زما خبرې خلق كا په نږدې لري
په وگړو افسانه وم افسانه يم لا تراوسه
خوشحال خان خټک

خانخاني بنامار

دويم څرخ

يو ځل بيا راستون بنامار شو

خو دې توان رسي په لوی درياب کې گرځه
په وياله کې دې زوال وينم نهنګه

چا له ډنډه در گوهر نه دي وکښلي
قيمتي لولو لالا غواره په يم کې
خوشحال خان خټک

پنځم پړاو د ژوندون د چينې غاړه په تورتم کې

افلاطوني سمخه:

وايي وايي:

په قديم قديم يونان کې،

يو لوی ښار د سمندر په غاړه پروت و او

ښکلې ښار و،

ملغره وه نايابه، له دريابه راوتلې.

بيا په دې سيمه راشنه شوه:

يوه ناشنا د گلو ونه،

خو موده بنياسته سمسوره،
هم يې سيوري، هم يې گل کړې، هم ميوي کړې،
تر خو وچه شوه خزان شوه.
دغه ونه، د حکمت د ازادۍ د معرفت وه.
خو لا اوس هم، دهغې ونې له تخمه،
کله کله راشنه کېږي، نور ملکو کې،
بنياسته بنکلي گلونه، په باغو ځينې باغو کې.
لنډه دا چې:
په دې ښار کې يو سړی واوسېدلو،
لوی حکيم و، افلاطون د زمانې و.
سترواکمنه د دې سيمې،
"منيروا" وه ۲
الهه د عقل او فکر د ذکا وه.
زور حکيم بيا،
د دې سترې الهې د باغ ماليار و،
د افکارو ښه گلونه به يې کرل تل
د حکمت سمسوره ونه،
به يې تل سمسور ساتله.
عمر يې تېر کړ په فکرونو په سوچونو،
د عالم پټ پټ رمزونه لټول ده،
يوه ورځ دا حکيم ستر،
خپلو خاصو شاگردانو سره ناست و،
يوه ناشنا کيسه يې وکړه.
ده ويلې:

"شاگردانو!

در معلوم دی په جهان کې،
يو موجود په نوم انسان شته.
بڼه خبر شئ،
دا موجود زنداني پروت دی په يوه سمخ کې،
لاس پښې کلکې تړلې،
مخ دسمخې دېواله ته،
دغار خولې ته دده شاده.
خپلې شاته کتې نه شي.
او بهر له تورې سمخې په بېدیا کې،
يو لوی اور بل دی لمبې کړي.
د لمبو رڼا ترمخه،
راز راز ژوي هم جلا جلا شکلونه،
تل تېرېري راتېرېري.
د دوی سيوري بيا ورځې نوځي مغارې ته،
په دېوال باندې پرېوځي.
زندانيان د مغارې چې هلته ناست دي،
کلك تړلي،
فقط ويني هغه سيوري، تور شکلونه،
چې تېرېري راتېرېري،
د هغه دېوال دپاسه.
زندانيان په دغه سيورو،
بيا گومان د حقيقت کړي.
شاگردانو! دا انسان دی.

دا جهان د ظواهرو د ده سمخه ده زندان دی.
حقایق یې ټول اوهام سیوري اشباح دي.
شاگردانو!
که انسان رښتیا طلب د حقیقت کړي،
نو په کار دي، چې راپاڅي،
زنځیرونه خپل خپل مات کړي،
له زندانه خپل راوځي،
بیا بهر له سمخې هلته،
تماشه د جهان وکړي،
په رڼا د حقیقت کې ... ۳"
دا کیسه ناشنا کیسه د زور حکیم وه.

گومان نه کړمه چې دا به حقیقت وي.
ما ملکونه هېوادونه ډېر لیدلي.
په صحرا کې مامزلي اوږدې کړې.
ځینې ځینې حقایق مې دي موندلي.
څو رښتیا رښتیا خبرې مې راوړې.
یوه دا چې:
زندانیان یو وخت آزاد شول،
بهر ووتل له سمخې،
چې کتل یې:
یوه سوزانه د اغزو ډکه صحرا وه،
د افق ترکنارو خپره لمنه.

نژدې هلته، د عالم له پيداينسته،
د يو رود كوزو وړ بستر و په ډبرو كې وچ شوی.
نور څه نه وو...

بله دا چې:

زندانيانوهرې خواته پام نظر كړو،
خو هېڅ شى يې مونده نه كړ.

بس يوازې،

د خزان مازيگرى ډك له خپگانه،
تور ماينام خړه تياره وه.

نور څه نه وو...

نه اسمان كې رنايي كومه ځلانده،

نه په ځمكه كوم چا اور چپرته بل كړى.

نو دوى پوه شول،

چې رڼا هره رڼا كه چپر ته وي هم،

هغه هم پټه پرته ده،

د تور غار د ژور تل په ترورمو كې ۴

نور باقي داستان عجيبه په دې شان دى...

مسافر له دورې ملکه.

لاروى د نيمو شپو هم هاغه شانې،

د هغه وچ رود په غاړه،

د تورتمې سمخې خولې ته،

په عمرو منتظر كښناست.

رناگانې به له غرو راكوزېدلې، په دښتو به خپریدلې.
ورپسې به بیا روان وو تورتم سیوری.
رناگانې به یې دورې ځغلولې، خړولې،
د رنا لښکر به مات شو، ترورمی به عالم ونيو.
بیا تر شا به یو ناڅاپه د رنا لښکر راووت.
بیا به سیوري ځغلېدل پناه کېدل تل.
د تورتم او د رنا دې تلو راتلو،
ځغلېدو راځغلېدلو،
لاروی لږ خبرولو،
چې شپې ورځې دي روانې درومي درومي،
خو خبر له دې نه نه و،
چې له کوم ځایه راځي دوی،
په دې هسې بیره بیره،
چېرته ځي د څه دپاره؟
بیا به کله،
يو احساس له شيبه اميد، نژدې اميد ته ورپيدا شو.
نو خپل ځان ته به یې ووي:
زه گومان کړم چې اخر به،
په دې سيمه څوك راپېښ شي.
په دې خوا به گوزر وکړي.
له ملکونو دورې دورې دلته راشي مسافر کوم.
د هغه دورې پراته هېواد کيسې به راته وکړي.
ښايي ښايي چې دورک سمندر غاړو نه خبر وي.
زه به وکړم ترې پوښتنه:

مسافره ستري مشې!
په خير راغلي له اورډو اورډو مزلو.
راته وايه!
تا خو كړي په ناشنا سيمو گوذر دی.
په دې خپل اورډه سفر کې كومه ورځ،
مازيگر ماښام ماښام خو به تير شوی چېرته نه يې،
كوم يو كلي نه نژدې ته؟
او بيا هلته، تا به نه وي څوك ليدلي،
لويې لارې په سرناسته،
چې اغوستی شين كميس و؟
او بيا هغې شين كميسې،
تا ته هېڅ پيغام درنه كړ؟
د خپل دورې مسافر تپوس يې وكړو كه ونه كړو؟
د كوم ورك سمندر غاړې يادې نه كړې؟
زه بېرېرم چې څو زه هلته رسېرم،
ماښام تېر شپه به نږدې وي،
او هغه به له ډېر زياته انتظاره،
ستري شوی وي ستومانه،
پاخېدلې چېرته تللي.
بيا په توره تياره شپه کې به يې څنگ پيدا كومه.
مسافر به جواب راکړي:
- هو - رايا د شو.
ما يوه ورځ له سهاره تر ماښامه مزل وكړو.
مازيگر لمر پرېواته بيا،

سخته تنده ستومانټيا وه شونلېې وچې،
سر تر پښو په دورو پټ وم.
په يو کلي مې گوزر شو.
نژدې هلته، د هغې لارې په خوا کې،
يوه د خاورو ډېره گي وه،
پاس پرې ناسته يوه ناشنا عجيبه ښکلې.
شين کميس يې و په تن کې،
يو منگي ډک د اوبو يې خوا کې پروت و.
ما ته خيږ شوه په کتو شوه،
خو هېڅ څه يې نه ويلې.
زما سترگو ته يې کتلې په ژور ژور نظر خو،
دې زما له نظر ها خوا بل کوم دورې ځای ليدلو.
بيا يې خپل منگي راواخيست د اوبو ډک.
زما تنده وه بې شانه.
دواړه لاسه دواړه لپې مې ور وړاندې په دعا کړې.
دواړه لپې راته ډکې داوبو شوې.
دمنگي يڅې اوبه رنې اوبه مې ډېرې وڅښې ډېرې وڅښې،
بيا مې نورې په سرباد کړې په مخ باد کړې.
خو ناشنا عجيبه ښکلې،
په خوله هېڅ ونه ويلې.
زه هم چوپه خوله په خپله لار روان شوم.
تلمه تلمه، خو له دورې مې يو وارې،
د اخر کړت دپاره خپلې شاته وکتلې.
هغه ښکلې په هغې خره تياره کې د ما بنام تور،

خانخاني بنامار

هلهته ناسته وه، لاناسته،

د چا لاره يې څارله.

لاروي بيا،

خپلې شاوخوا ته ښکته پورته پام کړو.

ځانته يې ووي:

"ښه پوهېرم ښه خبر يم،

چې په دې لار به تېر نه شي،

کوم سياح کوم جهانگرد هېڅ

ځکه دلته کومه لاره، نری لار نه ده راغلې.

نه له دې ځايه کوم بلې خواته تللې.

سره له دې هم،

که سياح کوم خپله لاره کاندي ورکه،

او په دې سيمه راپېښ شي.

که هم ستړی وي ستومانه،

په يقين چې دی به تېری وي بې شانه،

دغه تنده به مجال ورته ورنه کړي،

چې ددې وچ رود په غاړه دمه وکړي.

نابلد ملگری

لاروی د نيمو شپو و،

د غار تورې خولې ته ناست و،

دا ويناڻي ځانته وکړه:
- دا اوږدې اوږدې مزلي چې ما وکړې.
له بې شماره هېوادونو نه راتېر شوم،
دا مزلي وې بې ځايه.
په بې لارو خطا لارو يم راغلي.
نه پوهېږمه چې کله په کوم ځای کې،
اصلي لار شوه رانه ورکه،
او راسم په دې دښتو شپږو ميرو شوم؟
چاره نه وه، ما خو هېڅ کولای نه شو.
زور اشنا مې و ملگري همسفر و،
لارښودنه يې کوله.
وې: بلد يمه په ټولو سمولارو.
خو افسوس چې بلد نه و، نابلد و.
دې ملگري زور اشنا خو،
په نړۍ کې بل هېڅ شي ته نه کتلې.
پام يې کړلو ايک يوازې،
خپل خپل ځان ته ځانځانۍ ته.
چې په لار کې به يې کله، له کوم چانه تپوس وکړو،
د خپل ځان د ځانځانۍ تپوس به يې کړلو.
يو هدف و بس له ده سره هغه ځان و،
يو مقصد له ټولو پورته: ځانځاني وه.
ځانځاني به چې په هر لوري جولان کړو،
دې ملگري به په هغه خوا ميلان کړو.
ځانځاني به چې په هر طرف اقدام کړو،

دي ملگري به هم زر په هغه لوري پورته گام کړو.
خانخاني چې به په هر څه کې تکل کړو،
دي ملگري به هم دا شانتي تکل د لارې مل کړو.
دا ملگري اوس چوپ شوی غلی غلی.
گومان کړم چې آخر پوه شو.
دا چې مور دلته دي ځای ته رسېدلي،
په بي لارو شپو لارو يو راغلي.
مگر اوس هم خبر نه دی،
چې نه موره کوم يو چا يو غولولي،
نه کوم سهوي اشتباه يو دي صحرا ته رابنکودلي.
دا قسمت و سرنوشت و،
چې پخپل لاس مو د ځان دپاره جوړ کړو.
ځکه ځکه:

هغه وخت چې دا ملگري هسې هسې مې دخپلې لارې مل کړو،
بيا نو بله چاره نه وه،
غير له دې نه، چې په دغه لار روان شو،
دغه لار چې لاره نه وه،
غير له دې نه چې راوړسپرو هسې دمه ځای ته،
دمه ځای چې په کې ځای د دمې نشته.
د دې زور اشنا بنودنو لار بنودنو،
زما سترگې نابينا کړې.
که نه کوم وخت چې مو ځان سمبالولو،
په سفر مو پيل کولو،
هم له هغه وخته دا ټکی معلوم و،

چې دتگ لاره روښانه رڼا نه ده.
ښې اوږدې سختې مزلې په تورتم کې،
زمور مخې ته پرتې دي.

لاروی د نیمو شپو هم هلته ناست و.
د تورتمې سمخې خولې ته،
دخور وچ بستر په غاړه.
فکر یې کړلو دایې سوچ و:
- رڼاگانې خغلي خغلي، له افقه پناه کېږي.
مازیگر لارو، ماښام رانزدې کېږي.
اوس خو وخت ناوخته کېږي.
بله چاره پاتې نه ده، بله لاره کومه نشته.
ای د ژوند د لار ملگریه!
ای زما پخوانی یاره!
اوس راپاڅه مخه ښه راسره وکړه.
یو له بله جلا کېږو، نور بېلتون دی.
ما تر خپله وسه وسه، ادا کړی،
د دوستی، د رفاقت، د ملگرتوب حق.
خپله خپله قربانی، فداکاری، وفاداري مې درښودلې.
ته چې هر چپرته روان وې زه روان وم.
تا چې هر امر کولو ما په سترگو په لېمو خپلو منلو.
تا چې هره لار ښودله، ما هماغه لار نیوله.
تا ویلې: زه مرکز د ټول جهان یم.

ما باور کړو.

تا ویلې: زه واکداره هم د ځمکې داسمان یم.
مامنله.

تا ویلې: د ستاینې د نمانځنې وړ خو زه یم.
ما سجدې درته کولې.

د ژوندون له سرچینې نه دې زه بوتلم دورې دورې،
په دښتو شپږو ډاگونو،

په څوزانو په اغزو کې سرگردان شوم.

اوس نو وایه چې څه وکړم؟
ماته نور څه پاتې نه دي.

د دې دښت غڼو اغزو مې پښې ډېرې دردولې.

د دې غرونو تېرو تیرو یمه ژوبل ژوبل کړی.

اوس په دې پښو لینگو کې چې زما دي،

نور مجال نور طاقت نشته،

چې یو گام بل، یو قدم بل، نور په تا پسې در واخلي.

چاره نشته.

مخه ښه درسره کړمه جدا کېږو یو له بله.

زما دوست زما ملگریه!

د وداع په دې فرصت کې،

که گیلې بیانېدی شي یا کېدی شي،

نو بیا زه گیلې کوی شم، ته یې نه شي.

که شکوې شکایتونه اوس کېدلی،

شکایت شکوې به زه کړم، ته به یې نه کړې،

خو افسوس چې،

اوس مجال نه د شکوو شته،
نه فرصت د گيلو پاتې.
ځکه وينم هلته دورې.
د شفق رنگين شفق په کنارو کې.
يوه پېښه حادثه لويه روانه.
د ناشنا مرغه ځانگونه، تور ځانگونه پرې خپرېږي،
تورتم کېږي.
هم غره‌ار هم شور ماشور له دورې اورم.
کوم جکې توپان په بېړه را روان دی هيبتناکه،
رارسېږي
د دې تورې مغارې په ژور تل کې،
هغه واړه شورشيان ټول،
مينان د ازادۍ چې:
د دې غار په ژور تل کې بند پراته زنجير تړلي،
هغوی ټول اوس ياغي شوي،
زنجيرونه يې شکولي،
منتظر دي ترورمۍ ته.
چې بيا تاله ځان سره بوزي،
د تورتم دنيا په لوري نامعلومه.
زه به دلته منتظر په تمه ناست يم،
تر څو بيا پسرلی راشي.
بيا يو ځلې سپين سبا شي،
يو ځل بيا دنيا رڼا شي.

د بېلتون شپه تورتم نه وه

لاروی اخر جلا شو،

د خپل ځان له خانخانی نه،

له خپل ((زه)) نه.

د ژوندون د لار ملگری زور اشنا سره یې وداع کړه

یو ملگری گران ملگری که هر څومره جفا کار وي،

خو چې کله بېلتون راشي، جدایی شي،

اوسکې نشي ټینګدلی.

یو اشنا پخوانی دوست که ډېر بې رحمه په زړه سخت وي،

خو بیا هم کله چې سپارو، په خپل لاس دی،

د تورتم دنیاگی غېر ته،

زړه طاقت کولای نه شي،

غواړي چیغې کړي غوغا کړي.

لاروي د نیمو شپو ځانته ویلي:

- بڼه ده، بڼه ده،

شپه اوږده مخکې پرته ده.

تر سبا پورې فرصت دی،

چې د ژوند دغه ملگری را په یاد کړم،

په زار زار ژړا فریاد کړم،

اوسکې تویې کړم بارانونه.

بڼه ده، بڼه ده،

چې په دې شپه صحرا کې هیڅوک نشته.

نه د چا بېگانه سترګې مې د اوسکو تماشه کړي،

نه غوږونه اجنبی شته، چې مې واورې فریادونه.

ښه ده ښه ده،
هېڅوک نشته.
په دې زخم به څوک نه دوږوي مالگه د زړه سوي بيا،
نه به څوک وي،
چې زما په پرهار توی کړي،
ترخه زهر د زړه خوږی، شنه سنکيا دهمدردی هم.

لاروی بيا په ژړا په واويلا شو.
دا ژړا په دغه شپه کې توره شپه کې،
ژړا نه وه غلغله وه شور ماشور و.
دا هيجان د نامیدی نه وسيلاب و،
انقلاب و ډک له قهره له غضبه.
ده احساس کړو،
چې د ژوند او دهستی په ژور تل کې،
قدرتونه زنداني ټول ياغي شوي،
زنځيرونه زولنې هی ماتويڼه،
هم برجونه کلاگانې ږنگويڼه.
د هستی په صحرا باندې دا قهرونه غضبونه،
د ژوندون او سرنوشت نه،
دا نفرت او انزجار سخت،
دغه ټول خبر راوړلو،
چې روان کوم انقلاب دی، کوم سيلاب دی،
د وجود په تاخانو کې.

خائته بي ووي:

د قسمت او سرنوشت او خدايانو،

فقط يو خواب پکار دی،

دا خواب يوه خندا ده،

يوه خندا هسکه خندا چې:

خمکه خمکه په لپزه کړي،

دپړې وړې هسک اسمان کړي،

اوبښکې لارې په کلار شوې.

ورو ورو لړې شوې غبار شوې،

ورکې ورکې تار په تار شوې،

دا پرده وشوله پورته،

داسرارو له جهانته.

دا هيچان داسې توپان و،

تابه وي چې يو لوی بند، داوبو بند و،

له تهدابه راجاودلی نړېدلی راویران شو.

په مودو ډنډې اوبه هلته ولاړې،

لارې لارې په خپو خپو سيلاب شو،

لوی ډاگونه ستر دښتونه يې کړه لاندې.

د ژوندون چينه اخر شوله راوينه، توپاني شوه.

د هستی له ژور تل نه شوه راپورته،

فواره شوه، بيا د اوبښکو فواره شوه،

دارې دارې، خاخکي خاخکي.

لاروي ته شوه معلومه دا خبره،
چې سرمسته مینان د ازادۍ ټول،
هغه واړه شورشیان یاغي یاغي هم،
را روان دي.
هم خدایان د هیجانونو عواطفو،
بیا راځي یو وارې بېرته راستنېږي،
د ده خپل شور او فریاد خو،
د هغوی د راتگ زېری شور ماشور و.
د اسرارو کیلي پټه وه، د زړه په سوز او درد کې.
لکه څنگه چې رڼا د سپین سبا څیرې کوي تل د تورتم زړه،
ده هم دا شانته کې څیرې د اوهامو پرده توره
لکه څنگه چې سکروټې پرته پټې په ایرو کې،
کله کله رالمبه شي،
دی هم دشان را ولاړ شو له ایرو نه،
د هستۍ خپلې هستۍ خاورو ایرونه.
لکه مار چې زوړ پوتکی خپل ايله په مېرتون کړي،
ده هم دا شانته دهغې سمخې خولې ته،
د خپل ځان د خپل وجود یو زوړ قالب ورووست،
کړو غوڅار دورې له ځانه.

لاروی د نیمو شیو چې گرځېدلو سرگردانه،
د هستۍ وچه صحرا کې،
د ده کلک داسې گومان و،

چې د ژوند له سرچينې نه، په بې شماره پړاوونو دورې پروت دی.
خو ناڅاپه يې کتل چې، د چينې په غاړه ناست دی.
په هغو ناشنا شېبو کې چې سکوت و، چوپيايي وه،
ټول وجود يوه صحرا وه،
يوه صحرا د بېدردی وه، چوپ خاموشه،
ناڅاپي يوه رڼا و برېښېدله.
بيا غرهار شو،
يوه چاودنه لويه لويه چېرته وشوه،
هلته ليرې د وجود په لوی تونل کې ور دننه.
لاروي خپل ځانته ووي:
"چې داوښکو څاڅکي څاڅکي راروان شول اوس له سترگو،
نو يقين دی:
چې د خوړ په وچ بستر کې به روان شي ډک رودونه، اوبه مستې.
چې په زړه کې د سوزونو د دردونو اور لمبه شو،
چې فرياد چيغه شوه پورته له سينې نه،
نو باور کړم:
چې باغونه به سمسور شي او مرغی په شورماشور شي،
چمنونه به زرغون شي،
غرځنی به شي روانې مستې مستې."
لاروي احساس کولو چې سهار را نژدې شوی.
د ژړا نه تر خدا پورې پرته ده لنډه لاره،
لنډ مزل دی.
لاروي خپل ځانته ووي:
"- څه موده به تيره نه وي،

چې راجگ به له کوم خوا باد سبا شي.
دا استازی د رڼا به الوته کا، په دښتونو غرو رغونو.
بيا به سرې شي بيا به سپينې، دافق کنارې دورې.
دمشرق له سره پالنگه به رڼا کړي سر راپورته.
الهه د پسرلي به بيا روانه خرامانه په دښتو، شنو چمنو شي.
او هم زه به د خپل تورې شپې سفر دلته تمام کړم.
بيا به کړم اوږدې مزلې له سبا سره.
لويې لارې به اشنا وي،
پړاوونه به رڼا وي.

لاړوی د نیمو شپو لاهلته ناست و منتظره،
د تورتمې سمخې خولې ته.
د سبالار بې څارله.
ده گومان کړو، چې شفق به یو ځل سور شي بيا به سپين شي
دی به پاخي راولاړ شي،
په رڼا کې به مزل کړي د رڼا جهان په لوري.
خو افسوس چې:
سپين سبا لري وتلو، نه راتللو.
توره شپه اوږده کېدله، درنېدله.
نه پوهيرم څه مودې شوې تېرې، تېرې،
څو اخر لاړوی پوه شو، ورو ورو پوه شو،
چې به نه کوم مسافر له دورې راشي،
مسافر کوم،

چې دورك سمندر غاړو نه خپروي.
هم د ليرې هېوادو نه پيغامونه ورسره وي.
نه به سر كاندي راپورته،
د اقق له كنارو نه سپين سبا هم.
واړه لارې چې ورتلې د بنار په لوري،
هغه واړه پټې شوې، وركې شوې په ځوزانو په اغزو كې.
بله لاره پاتې نه ده.
غير له هغې لنډې لارې چې د غار خولې ته ورتلله.
بل سفر په مخكې نه و، غير له دې ناشنا سفر اوږده سفر نه.
چاره نه وه، غير له دې نه چې روان شي،
لاړ شي كوز شي ژور تل ته په تورتم، تورتم دنيا كې.
ځكه ځكه بنكارېدله:
كه رڼا كه پلوشې وې،
كه منبع درنا گانو چيرته وي هم،
هغه هم پټه پرته ده د تور غار په ترورمو كې.

زېږنځای د بنامارانو:

لاروی د نیمو شپو نور خبر نه شو،
چې په څه شانتې روان شو، د تورتمې مغارې د خولې په لوري.
د ما بنام بناپيركو ځلانده سترگې بې حساب ه ورته ځير وې.
د تورتم پهره داران وو، هلته ناست ده ته يې كتلې.
غټو غڼو هرې خواته وو جالونه اوار كړي.
تنبونونه رابنكودلي كلك تړلي.
لاروی په ځان پوه نه شو چې له دوی نه څنگه تېر شو.

لاږو، لاږو....
فقط دومره په ځان پوه و.
چې احساس د بيري ډار هېڅ ورسره نشته
بيا ليدل ده،
چې روان قدم قدم و، کوزېدلو له زينو نه،
په نرمۍ په آرامۍ ډېر.
دا زينې وې هم اواري هم پراخې.
د زينو رنگ معلوم نه و.
هم احساس کړو لاروي چې،
د قدم لاندې څه نشته.
نه ډېره کومه ځمکه کلکه سخته.
تا به وې چې هرې خوا ته هر څه موم دي.
يوه ماده پسته سياله هم بېرنگه.
ده گومان کړو وزن يې نشته،
د بڼکې په شان سپک دی.
په لږزه لږزه روان دی.
په ورو ورو بڼکته سقوط کړي.
دغه ځای يو هسې ځای و،
چې نه تود و او نه سوړ و،
نه رڼا و نه تورتم و.
دېوالونه ښکاره نه وو.
شاوخوا ته هر څه ورک پناه پناه وو،
په مغشوش څر پر منظر کې.
خو يوازې هلته دورې په يو ځای کې،

د تورتم په ژور پای کې،
يوه کوچنۍ شانتې رڼا وه ځلېدله.

په قدم قدم روان و کوزېدلو،
د بڼکې په شان سپک سپک
هغه ټولې غلغلې ټول شور ماشور چې،
پاس د سمخې په مدخل کې اورېدلو،
د هغو کوم اثر نه و.
نه غړمبا وه د دېوانو، نه شرنگار د زنجیرونو.
نه دربا د ځغېدو وه د وحشي مست مست اسونو.
نه خو هلته سمندر و، نه درياب نه يې بستر و،
چې به کله په کلار غلی خاموش و،
بيا به کله توپاني شو له غضبه غرېدلو.
هلته چوپه چوپيايي وه،
بل څه نه وو.
ارامي وه، نا اشنا سکوت، سکون و
هر قدم چې لاروی ښکته کېدلو،
سپين غبار ترې تاوېدلو، خړې لړې زياتيدلې.
په دې لړو په غبار کې،
ناشنا شبحې جوړېدلې، خوځېدلې هرې خواته.
بيا به تار په تار کېدې محوه کېدلې.
بيا به دورې هلته نورې نوې بڼې، داشباحو راوتلې،
خوځېدلې، هم به تللې هم راتللې، جوړېدلې ورکېدلې.

دغه سمخه ژوندی روح وه لاشعوره،
په سکوت په آرامی کې یې ژوندی د خیال دنیا وه.
دغه سمخه ژوندی روح په خوب بیده وه،
هی لگیا وه خه خوبونه ورسره وو رویاگانې یې لیدلې،
د خیالونو تصویرو په جوړولو کلکه بوخته.

مودې ډېرې تېرېدلې،
په دې هسې ښکته تللو.
لاروی ښکته روان و، سپک بې وزنه،
ژور تل ناشنا محل ته کوزېدلو.
سپین غبار و، خړې لړې،
ډوبېدلو، ډوبېدلو.

پس له ډېر اوږده سفره،
لاروی اخر راوړسېد یو ځای ته،
هلته پروت و یو لوی ډنډه عجیب بې شانه.
اوبه ډنډه پکې ولاړې، تاریک تاری.
هم گنده وې هم راکدې، هم مردارې.
رنگ بې تور و، لکه زړه د تورې شپې تور.
کنارې د ډنډه بې دورې ورکې ورکې ناپیدا وې.
لاروی ښه ورنژدې شو دغه ډنډه ته.
چې کتل یې، ډنډه ډکه د چیمجو و،
مليونونه ملیاردونه،

بي حسابه غٽ چيمجي کوچني چيمجي وو په اوبو کې،
بنکته پورته بنورېدل ټول خوټکېدل ټول.
لاروی ورته بڼه څير شو،
نو ليدل يې چې چيمجيان واره چيمجيان ټول،
يو دبل په ځان اخته وو، يو د بل په خوړو بوخت وو.
هي لگيا وو يو به يو خوړ بل به بل خوړ.
څيرو و، ماتول و، خړول و.
تماشه وه وحشتاکه لړزوونکې.
بيا به ورو ورو په چيمجيانو کې يو غٽ شو.
نور چيمجيان به يې خوړل ډېر.
بيا به نور هم غټېده قوي کيدلو.
دا چيمجی به لوی ماهي شو، مار ماهي شو.
جسامت به يې غرونه غرونه د نهنګ شو.
هي چيمجيان به يې خوړل ټول،
د تور ډنډه اوبه به يې څښلې.
ولږه تنده به يې نوره زياتېدله.
بيا پيدا به يې پښې کړې،
هم تېرې تېرې منګولې، هم وزرې، هم ځانګونه.
هم اور بوز، هم اور دې داړې، تېز غاښونه.
دواړه سترګې به يې د وينو کټوري شول.
له سپېرمو نه به يې د اور لمبې ختلې.
د چيمجي نه به غر جوړ شو.
نور په ډنډه کې نه ځاېدلو.
نو په ورو ورو به روان شو.

له تور ډنډه نه به راووت.

بيا به تللو پورته پورته.

د تورتمې سمخې خولې ته.

له دې هسې تماشې نه،

لاروی لارلو ډوب شو،

په بې وصفه لوی حیرت لوی تعجب کې.

ډېر خپگان ډېر تاثر ورته پیدا شو.

نو له ځانه یې پوښتنه هسې وکړه:

"دغه واړه ولې ولې په دې هسې شان پېښېږي؟

ولې ولې څه د پاره داسې کېږي؟

ولې ولې څه د پاره؟

معنی څه ده؟"

دا پوښتنه وه، پوښتنه آخرينه.

ځکه، ځکه دا سوال خو،

د زاړه، زاړه شعور د وروسته پاتې گرد او خاورې نه راغلی پورته شوی،

بیرته کښېناسته فنا شو په ایرو کې.

پس له دې نه، بیا هېڅکله لاروي ته پیدا نه شو دا سوال نور.

غبارونه شو راپورته.

لږې لږې راپیدا شولې غلیظې.

هر څه پټ شول، هر څه وړک شول.

لاروي هېڅ لیدای نه شو، نه تر مخه نه تر شا خپل.

نظاره شوه ډوبه ډوبه، په ابهام کې په یو څر تورتم ماښام کې.

خو له دورې هلته دورې،
لا هغه شان ځلېدله، رڼاگي کوچنۍ ناتوانه.
لاروی د نيمو شپو بيا،
چې هر څو نژدې ورتللو،
رڼاگي به دورې تلله، دورې دورې ځلېدله....

سر الاسرار

لاروی د نيمو شپو نور،
له خپل ځان خبر نه شو چې څه وشو؟
واړه ځمکې اسمانونه سره يو ځای شول،
يو په بل کې شوه دننه.
هم مکان زمان پيوند شول يو له بل سره.
بيا ماضي او مستقبل هم.
دعلم بې انتها دورې قطبونه رانژدې شول.
يو له بله سره غاړه په غړۍ شول.
د هغه حال په شيبه کې،
تيت او پاس له منځه لاړل،
هم مفهوم د نژدې والی لري والی ورك نابود شو.
لاروي د نيمو شپو ناخاپه وليد،
چې دفتر دزمانې ورته برسېره مخکې پروت دی،
د آغازه تر انجامه.
کاینات بې انتها هم،
له ذرې تر کهکشانه يوه صفحه شوه،

بيا د ده له نظر تېره په يو دم شوه،
دا عالم يوه لحظه ابدیت شو،
هر څه هست وو، هر څه نیست وو، په يوه لحظه شېبه کې.
يو کيهان بې انتها و،
بې حساب کهکشانونه، غبارونه.
جوړېدل پکې لمر، ستوري نظامونه،
خرخېدل بيا، ځلېدل بيا، ورکېدل پناه کېدل بيا.
د ذرې زړه کې رڼا بې انتها وه،
پکې بل لوی لوی اورونه.
چراغو هلته نڅا کړه،
مشعلو هلته گډا کړه.
دا سپرغی وې هرې خواته د ننگېدلې،
بيا د شپې په ترورمې کې ورکېدلې.
بيا به نور اورونه بل شول،
نور جشنونه به شروع شول.
ټول سيندونه دريابونه بې ليدل چې،
څنگه درومي، له کوم ځايه را روان کوم خواروان دي،
هم لیده بې سمندر چې چې ستر،
چې موجونه غرونه غرونه،
زغلبدل په کومې لوري؟
کومو غاړو ساحلو باندې لښکرې؟
انسانان بې له نظره تيرېدل ټول،
له آغازه تر انجامه،
چې له کومه پيدا کېږي،

عراده د سرنوشت کومه را کاپري،
چېرته درومي بيا څه شانته فنا کېږي؟
په دې هر څه کې معلوم يو حقيقت ورته ښکاره شو.
که زمان و که مکان و،
هغه واړه بې معنی وو.
که معنی وه فقط يوه وه دا معنی بې معنایي وه.
ځکه ځکه
که هر څومره دماضي په لوري لارو دورې لارو،
که يې سیر وکړو په حال په مستقبل کې،
د زمان له درياب پورې پورې غاړه هر څه هېڅ وو.
بې شماره کیهانونه، بې حساب کهکشانونه بل څه نه وو.
جزیرې کوچنۍ کوچنۍ وې، ټاپوگان وو..
په درياب کې نامحدوده، نامفهومه.
د مکان له درشل ها خوا هر څه تش هر څه خالي وو:
له دې همه واړه تېر شو بيا راتېر شو.
د ذرې په زړه کې ننوت دننه.
هلته هم هغه درياب و نامحدوده نامفهومه.
بې حساب کیهانونه، بې شمار کهکشانونه.
جزیرې وې، ټاپوگان وو،
له دې ټولو يو ځل تېر يو ځل را تېر شوو
خو په هر لوري چې تللو،
بس يوازې يوه مانع وه، يو حایل و،
لاروی ورسره هر ځای مخامخ شو.
دا حایل فقط نشتوالی د معنی و، د مفهوم و.

دا حايل نه و، دېوال و،
گير چاپيره، پاس او لاندي،
له عالمه چاپير شوی.
دا دېوال د لا يعني و.

په آخر کې،
لاروی شولو آگاه له هسې رمز نه،
چې هيڅکله بايد ده موندلای نه وای.
خو ده ومونده يو سر د ټول اسرارو،
د وجود او د هستی د رمز و راز
ورمعلومه وربنکاره شوه،
چې عالم او هستي واره،
بې معنی دي، بې مفهومه،
لټول د کوم معنی او کوم مفهوم هم.

-
- ۱- د اتن ښار د هنر، شعر، ډرامې، فلسفې او ديموکراسۍ زانگو.
 - ۲- Minerva په رومي اساطيرو کې د عقل او ذکا الهه ده چې د هنر ملاتړ هم کوي.
 - ۳- د افلاطون د جمهوريت پنځم کتاب.
 - ۴- يعنې هغه رڼا چې افلاطون په مافوق انساني جهان کې لټوله، هغه هم دننه د انسان په تور تم طبيعت کې پرته ده.
 - ۵- د رښتيني انساني عشق او مينې احساس.

زه به ځان جهان بنند مه
په آشنا پسې به ځمه
پرې له پاسه قدم ردمه
که دښتونه بيابان شي

چې په لاردي هغه ډېردي
يو څو ما غوندي گمراه ښه
خوشحال ختيك

شپږم پړاو

هغه ښار چې تور بنامار ور باندي ناست و

شاه لیلی په تمه ناسته گریوان خیری

لاروی د نیمو شیو په ځان پوه نه شو،
خبر نه شو،

چې په هغې توره سمخ کې څه ورپېښ شول؟
سمخه څه شوه، لږې څه شوې؟ غبارونه چیرته لاړل.
فقط دومره ورپه یاد شو،

چې هم هلته، په هغې تورتم دنیا کې،
یو تونل و تللی تللی کومې خواته،
پناه شوی پټ په توره توره شپه کې.
او هم هاغه رڼاگی کوچنی ناتوانه،
دورې دورې په اخر کې ځلېدله.
لاروی په دې رڼا پسې روان شو،
په تونل کې.

خو هر څومره چې نژدې نژدې ورتللو،
رڼاگی به دورې تلله.

بیا یې ناڅاپه کتل چې، هی روان دی، کړي مزلې.
خبر نه شو له تونل نه څنگ راووت؟
رڼاگی کوچنی ناتوانه څه شوه څه شوه؟
خبر نه و چې له کومو بیابانونو صحراگانو نه راتېر شو؟
څه بې شماره پړاوونه تر شاپاتې؟

لاروي يوازې يو احساس کوو چې:
بیره بیره عجله جلتی پکار ده،
منلوې منلوې ضروري دي.
ځانته یې دا وینا کوله:
"- زه بهیریم ډېر بهیریم،
چې به خپل منزل ته ورسم که نه؟
که هم ورسم مقصد ته،
نو ډاریرم چې فرصت به وي تیر شوی،
هم به وخت ناوخته شوی وي بې شانه،
بیا به څرنگ خبروم زه د ښار خلک،
چې بنامار بیا را روان دی،
راستبېري رارسېري،
ما خو تل ویلي ځانته:
دا اوږدې اوږدې استوگنې په ښارو کې،
ښه کارنه دی.
يو خطر لوی پکې پروت دی، يو ناڅاپه را ولاړ شي.
زه حيران یم.
ښاریان ولې نه بوگنېري نه وینېري؟
ولې نه اوري د وینې زړه په غوږونو،
پیغامونه پټ پراته په افسانو کې؟
دا خبرې لاروي ځانته کولې،
انديښنو کې ډوب روان په منلو منلو.
نه پروا ورسره د غنو د اغزو وه.
نه سودا ورسره د لارو د بې لارو.

بله ورځ چې مازيگر نژدې کېدلو،
نو له ورايه رابنکاره شوه په صحرا کې،
ابادي د انسانانو.
ما نې گانې منارې لوړې گنبدې،
د ټاپو په شان درياب کې ځلېدلې.
څنگ چې لمر په پرېوتو شو،
لاروی دنيمو شپو سترې ستومانه،
تبرې وړې شونډې وچې، پټ په دوړو،
اخر ورسېد خپل ښار ته.
لاروی په لويه لار باندې روان و،
ورو ورو ښار ته ورنژدې شو.
چې کتل يې،
په بېديا کې، دهغې لارې په غاړه،
هلته ناسته وه په خاورو،
يوه پېغله نازينه،
زور کميس يې اغوستلی شين بخن و.
اوږدې زلفې پرېشانې،
نرمې نرمې دصحرا باد ښورولې،
دغروب په سره رڼا کې يې د سرو زرو شغلې شغلې کولې.
يو منگی ډک داوبو يې خوا ته پروت و.
بيا دا پېغله نازينه،
لاروي ته په څير څير شوه،
په شېبو شېبو يې ده ته وکتلې.
تر څو ناڅاپه موسکې شوه په خندا شوه.

تا به وي چي .
له كوم وخته چي عالم راپيدا شوي ،
دغه پېغله نازينه هلته ناسته ،
د خپل ورك مسافر لاره يې څارله ،
د خپل ژوند او دهستي له ژور تل نه ،
تمه تمه منتظره وه ديدار ته ،
د دې هسي سرگردانه مسافر خپل ،
چي دا اوس و ، دغه ځاي ته خپل منزل ته رسيدلي .
لاروي ناڅاپه وليد ،
چي دورك سمندر غاړي ،
دهغو ابي چشمانو په درياب كې ،
نژدې هلته بنكارېدلې .
د ژوندون صبح صادق يې ،
دهغو رنگينو شونډو په افق كې ،
ځلېدلو خندېدلو .
ناشنا پېغلې نازينې ،
شين كميس خيري گرهوانې ،
اوږدې زلفې پریشانې ،
كړو راپورته خپل منگي په دواړو لاسو ،
لاروي هم دواړه لاسه كړه ورپورته ،
په دعا شو ،
دواړه لپې ورنژدې كړې .
پېغلې تويې ورته اوبه كړې له منگي نه ،
يخې يخې رڼې سپينې ،

لاروي کره تنده ماته خپله خپله،
بيا اوبه يې لپې لپې،
په خپل مخ او په خپل سر هم وشيندلې.
خاورې دورې د دښتونو بيا بانو،
لاړې لاړې صفايي شوه.
د صحرا غبار گردونه، ټول دردونه زحمتونه،
ورک پناه شول او نابوده.
لاروي په زړه کې داسې زمزمې کړې:
"جينی د زړه په کور کې ناسته.
ما په دښتو شپو وپرو کې لټوله.
يخې اوبه دلته منگي کې.
زه وچې شونډې په صحرا کې گرځيدمه" *
چې بيا وروسته،
لاروي د دې ناشنا پيغلې تپوس د حال احوال کړو،
د ښار خلکو ورته ووي:
"هغه پيغله زور کميس څيرې گريوانه،
چې دلارې په سرناسته وي ملنگه،
د هغې نوم خو لیلی دی،"

ښار د زړه په سترگو روند و

لاروی د نيمو شپو چې بيا نژدې ورغی ښار ته،
نو کتل يې،
گرد چاپېر له هغه ښاره،

يو خندك، ژور خندك و كيندل شوى .
هم تاو شوى ترې دېوال و ،
يو بې شانۀ لور دېوال و ،
يو بې شانۀ لور دېوال پلن ،
ځاى په ځاى پكې برجونه تير كښونه .
لاروى متعجب شو پرېشانۀ .

بيا د لويي دروازي نه لارو تير شو، ور دننه شو په ښار كې .
ها خوا دې خوا يې كتلې:
هېڅوك نه وو ،
كوڅې تشې لارې تشې ،
د كورونو دروازي كلكې تړلې ،
هر خوا چوپه چوپيايي وه .
په دې وخت كې را پيدا له كومې خوا شو ،
يو سړى و ، شا يې كړوپه ، ملا يې كړوپه ،
هم په دواړو سترگو ږوند و .
يوه امسا يې لگوله ، رانږدې شو .
لاروي ترې تپوس وكړو:
"- د دې ښار ماشومان څه شول؟ چېرته تللي؟
نه اواز دخندا گانو، نه د لوبو شور ماشور شته،"
په شاكوپ ږوند په خندا شو .
يوه خندا بده خندا ترخه خندا وه .
نو يې وويې:

"له تپوسه دې ښکار بيري،
چې راغلی له کوم ځايه نا اشنايي،
اجنبي يې، مسافر يې، نا بلده،
بې خبره د دې سيمې له رسومه له رواجه.
په دې ښار کې،
ماشومان بې ځايه نه گرځي کوڅو کې،
زمور ستر واکمن په امر،
ماشومان له کوچنيتوبه روزل کېږي،
چې تور زن شي، مېرني شي، جنگيالي شي،
دهواد جنگ ته تياروي،
خپل محبوبه فرماندار ته وفادار وي،"
لاروي چې دا خبرې واوريدلې،
نو دچورت په ډنډه کې ډوب شو،
اندېنمن شولو بې شانه .

څو قدمه پرمخ لاړو.
لاروي ليدلې ښځې، له کورونه راوتلې.
غلې غلې په احتياط ډېر، په خلوت خلوت کوڅو کې گرځېدلې.
جامې تورې، سترې پښو په پردو پټې، سترې سترې.

د کړو وړو کوڅو نه لاړو تېر شو،
لاروی ورسېده د ښار مرکز ته.
نويې پام شو يوې عجيبې تماشي ته.

يوه ماني هلته ولاړه هسکه دنگه،
زينې، ستنې رواقونه د رخامو د مرمر و.
هم د هغې ماني خواته،
يومعبد و باشکوهه.
هم يوستر بودا راهب هلته ولاړ و،
ژېر کميس، اوږد کميس يې و په تن کې،
ډېر ځوانان هلته لگيا وو
د راهب تر فرمان لاندې.
د معبد په خدمت بوخت وو.
لاروي چې دا حال وليد،
بې اختياره په خندا شو.
ځکه ځکه دا داستان هسې داستان و،
چې ده چيرته اوريدلې په بل ځای کې مکرر و څو څو واره.
لاروی په حساب پوه شو،
چې ده ځان رارسولی دی منزل ته،
خو ناوخته ډېر ناوخته دی راغلی.
اژدها توره بلا له ده نه مخکې،
ډېره مخکې رسيدلې، په دې بناړ ده کينېناستلې.
په دې سوچ کې ډوب ولاړ و،
تر څو ناڅاپه يې پام شو،
چې ټول خلک هک حيران هلته ولاړ دي،
ده ته گوري تماشه کړي.
سترې بنځې ځغلي ځغلي ترې پټېږي،
مخ ترې اړوي له شرمه

دی له ځانه خبر نه و:
چې په سمڅو مغارو کې،
د اوږدو اوږدو استوگنو په مودو کې،
ټول ویښتان یې اوږده شوي، سربېر، بریره بېره،
ویښتان هر خوا ځوړند ځوړند.
په صحرا په بیابان کې،
د اوږدو اوږدو مزلو په دوران کې،
لاروي د تن جامې وې خیرې شوې،
بیا ټوټې ټوټې نښتلې پاتې شوې په څو زانو په اغزو کې،
لاروی ښار ته راغلی لوڅ لغړ و.
هم په دې اوږده سفر کې،
لاروي نه هېرې شوې وې خبرې ډېرې ډېرې.
د ده هېرو دلوڅ توب او برینه توب معنی مفهوم ټول.
دی حیران و چې څه پټ کړي؟
او دا څه له چانه پټ کړي؟
هغه څه چې ده موندلي وو له ځان سره راوړي،
له هغو نه مقصد داو چې ښکاره شي بې پرده شي.
نو دا ځکه:
لاروی په هغه ښار کې هرې خوا لارو مشهور په لېونتوب شو.
د ښار خلکو به ویلي: دی مجنون دی.

په ږندو کې یو بیانا نوم یې مجنون شو

لاروی د نیمو شپو چې یو ځل ښار ته خپل راستون شو،
د ښاریانو په خندا به ژړېدلو،

د بناريانو په ژړا به خندېدلو.
کله کله به د دې سيمې واکدار لوی فرماندار ستر،
د جنگونو فتوحاتو نه راستون شو،
توره ډال به يې تر ملا وو،
پولادي زغره په تن نېزه په لاس کې،
په تور اس به سپور روان و.
بنځې نر واړه زاړه به راوتل پذيرايی. ته،
قطارونه به د لوی لارې په غاړه دريدل د مخلوقاتو.
هلېلې وې شور ماشور و خوشالي وه.
ټولو خلکو به دايوه چيغه وهله:
"ژوندی اوسې تل تر تله ای زمور گران قهرمانه!
جانشین د ستر ايگو ستر پهلوانه!
رب دې درکړي تاته عمر جاوېدانه!"
لاروي به تل ژړلې، په دې هسې خوشاليو.
چې به کله باغي شوي مینان د ازادۍ د سرمستی.
کلك ترلي زولنو کې، زنځيرو کې
په رابنکو رابنکو روان شول،
زندانو ته ځمکې تل کې،
نارينه به ډېر خپه وو ډېر غمگين وو،
ټولو بنځو ماشومانو به ژړلې.
لاروی به خندېدلو
نو به خلکو يو له بل سره ويلې:
"دا سړی خو لېونی رښتيا مجنون دی!"

هغه څه ته به چې نورو ډېر ډېر پام كړو،
لاروي به ورته هېڅ اعتنا نه كړه.
بيا كوم شي ته چې به نورو نظر نه كړو،
لاروي ته به بې شانه با ارزښته ښكارېدلو.
د ښار خلكو سره شوق و،
د مرغو د ښكار كولو، قتلولو.
لاروي به د مرغانو شورماشور ته غوږ نيولو،
هر ماشام هر مازيگر تل.
له دې كاره به هېڅ نه ستړي كېدلو.
د ښار خلكو به له ونو نه مېوې راټولولې،
لوی خابنونه ځانگې سټې ماتولې پرېكولې.
لاروي به په مودو مودو يوې پانې ته كتلې،
چې په څه شان د ورمې په غېر كې ناڅي
څه رنگونه،
څه بې شانه رنځانې په دې پانه كې ځلېږي؟
نور به يې هېڅ شى نه ليدلو.
له دې هسې تماشي نه لاروی نه مړېدلو.
د ښار خلك يو پر بل پورې نښتي،
يو د بل په ښو او بدو تل اخته وو.
لاروی به په يو كنج كې غلی كښناست،
سر دننه په گربوان كې چوپ خاموشه،
ځان ترې هېر و، اسمان ځمكه به ترې هېر وو،
ځكه د ښار خلكو به ويلې:
دا سپرې رښتيا مجنون دی.

خينو ځينو به هم دا بيان كولو:

"دا سپري خو لهوني دي.

ولې ولې ازاد گرځي؟

څوك يې ولې نه تړي په زنجيرونو؟

ولې نه استول كيږي كوم زندان ته؟"

بيا به نورو ځواب وركړو:

"په رښتيا چې دا غريب سروپ لهوني دي.

سره له دې هم زنجيري لهوني نه دي،

ضرر نه رسوي چاته، بې ازار دي.

د ښار نظم ارامي ته خطر نشي پېښولى.

بس يوازې،

د كوچنيانو ساده گانو سات پرې تېر دي."

لاروي به د ښار خلکو ته دخپل سفر کيسې کړې.

دا کيسې به کم عقلاو ساده گانو اوريدلې.

خو مانا کومه مانا يې نه موندله په کيسو په افسانو کې.

نورو خلکو به خندلې.

دا خبرې ورته پوچې ښکارېدلې.

بس يوازې،

ماشومان به کله کله د کورونو د قيدونو نه راپټ شول،

لاروي تر خوا به ناست وو چوپ خاموشه.

اوريدل به يې داستانونه د خپل زړونو په غوږونو

ځکه ځکه پوهېدل دوى،

د کيسو د داستانونو په اسرارو په رمزونو.
بيا به کله چې همدا ماشومان لوی شول غټ سړي شول،
نو به يې هېرې افسانې کړې،
هېرې هېرې معناگانې پټې پټې د ژوندون هم.
دوی به هم په لاروي باندې خندلې.
بيا به دوی هم دا ويلې:
دا سړی خو لېونی رښتيا مجنون دی!"

لاروي د نيمو شپو به د ښار خلکو ته ويلې:
"ای ښاريانو راشئ واورئ!
ما ملکونه هېوادونه ډېر ليدلي.
په صحرا کې ما اوږدې مزلي کړې.
تورې شپې په ما راغلې.
په اوږدو اوږدو مودو هم،
د سبا دراتلو لارې ما څارلې.
د تورتمو مغارو په ژور تل کې،
تروړمۍ مالتولې.
رڼا گانې مې ليدلې.
په دې هر څه کې معلوم يو حقيقت راته ښکاره شو:
د زمان د درياب پورې پورې غاړه،
هر څه هېڅ دي.
د مکان له درشل ها خوا.
هر څه تش هر څه خالي دي."

دا عالم او هستی واپه،

بې معنی دی بې مفهومه.

بې معنی او بې مفهومه،

لټول د کوم معنی دکوم مفهوم هم.

نو دا ځکه:

فقط زه یوازې زه یم، سرچینه د هر څه زه یم،

په عالم کې د عالم د ارزښتونو خالق زه یم.

په جهان کې معناگانې مفهومونه فقط زه ایجادومه

په هستی او په وجود کې،

د معنی او د ارزښت که رنگ او بوی شته،

دا زما خلق او ایجاد دي.

که هستي رنگین رنگینه،

دا زما په ارزښت رنگ ده.

که ترې بوی راځي د مشکو د لونگو،

دا زما په معنا گانو ده خوشبویه، معطره.

او زه وایم:

دهستی معنا لیلی ده.

که باور نه کړئ نو ورشئ ورته څیر شئ!

نو به پوه شئ:

چې زما په معنا څرنگ د لیلی لبان رنگین دي.

بیا زما د ارزښتونو رڼاگانې،

په څه شانې،

دهغو ابې چشمانو په افق کې تل ځلېږي.

او زما د خلقت عطر خوشبوی څنگه،

د هغو زلفو ولولو نه چې چې راخپري،
لاروي به دا خبرې هسې کړلې.
د ښار خلکو به خندلې،
په خپل منځ کې به يې ويلې:
"دا سپرې خولپونې رښتيا مجنون دی."

کله کله به راغونډ شول،
د دې ښار ټول ساده گان او ابلهان ټول.
لاروي پسې به لارل
ځورول ازارول د دوی مقصد و.
لاروي نه به راتاو شول.
بيا پوښتنې به يې کولې ځای بې ځايه.
لاروي خو دې خبرو تپوسونو ځای بې ځايه،
هر گز نه شو ځورولې.
د ځورونو ازارونو هېڅ پروا ورسره نه وه.
ځوابونه به يې ويل په نرمه ژبه مهربانه.
ساده گانو به تپوس کړو:
خبر نه يې لیلی څه شوه؟
ولې نه ورځې دیدار ته؟
خبر نه يې؟
سره ډولې سمباله شوې.
شاه لیلی دی سینگار کړې پکې ناسته.
ځي روانه ده وړل کېږي چېرته دورې.

که سيل کړې زر شه په منډه منډه لار شه،
که نه وخت به شي ناوخته،
ليلی تللې ځای خالي ته به ارمان کړې."
ای زما گرانو دوستانو!
اوس به هېڅ وخت پس له دې ناوخته نه شي.
ما خو ځان رارسولی خپل منزل اصلي پړاو ته.
تاسو وایاست لیلی څه شوه؟
نو زه وایم.
دا زما زړه سره ډولۍ ده،
ليلی دلته ده دننه،
زما ځان زما وجود کې سينگار ناسته.
هر ساعت زما په زړه باندې قدم ږدي.
دا زما زړه د لیلی د قدم ځای دی.
زه ترې یوه لحظه تلای نشم چېرته دورې.
او زما د دې هستۍ د دې وجود له قلمروه،
ليلی یو قدم بهر اېښودای نه شي.
له کوم وخته چې عالم را پیدا شوی،
ليلی ما سره یو ځای ده.
فقط زه ترې خبر نه وم.
ساده گانو به ترې بیا پوښتنه وکړه:
"- داته ولې د مرغانو اوازونو ته تل غور ږدې،
او هېڅ نه ستومانه کېږې؟
په مودو مودو د پانو تماشه کړې،
چې د باد په غېږ کې څنگه د رڼا په مخکې ناڅي."

له دې هسې تماشې نه ولې هېڅ نه ستړی کېږي؟
په شپو شپو په ورځو ورځو،
سر دننه په گريوان کېږي،
غلي ناست يې دخپل ځان سره.
ولې ولې له خپل ځانه اخر نه بېزاره کېږي؟"
لاروي به ځواب ورکړو:
"اې زما خوږو دوستانو!
دا مرغۍ چې شور ماشور په باغ او بڼې کېږي،
شناگانې د لیلی وايي.
د لیلی پرستش کاندي.
دغه پاڼه چې ښورېږي، د سبا باد ته رپېږي،
که اواز ته يې غور کښېږدئ؟
دا لمنه شين بخنه د لیلی ده شرهار کا.
تاسو وایاست:
ولې ولې همیشه سر په گريوان يم؟
رانږدې شئ ښه غور کښېږدئ!
نو به پوه شئ په اسرارو.
واورئ واورئ دلته دلته،
په سینه کې مې دننه دا بهار دی.
ساده گانو؟ تاسو وایاست:
دا خو زړه دی چې درېږي.
دا زړه نه دی .
دا دربار د بل څه نه دی،
دا اواز دی د لیلی دقدمونو.

ساده گانو دا خبرې هسې هسې اوربدلې،
بې مفهومه بې معنی وړنکاربدلې،
نو به دوی همپش خندلې او ویلې:
"دا سپری رښتیا مجنون دی!"
ساده گانو که هر څو خندل خندلې،
لاروی نه ځوربدلو.
ځکه ځکه دی اگاه و،
چې په ژوند کې که معنا کومه معنی شته،
دا معنی فقط خدا هسکه خدا ده.

د هستۍ په خرابات کې شورماشور و.
یوه شپه د شپو روان و لاروی د ښار په منځ کې،
یوه کوڅه وه تنگه تنگه هم تور تمه،
لاروی ترې تېرېدلې.
ناڅاپي یې شول تر غوره،
غلي غلي اوازونه د خدا د ټنگ ټکور هم.
دی حیران شو.
بې له فکره تامله په اواز پسې روان شو.
کنډواله وه نژدې هلته.
بیا زینې وې وړانې وړانې پړنگې پړنگې،
دی ترې کوز شو.
د تور تمو تنگو تنگو دهلیزونو څخه تېر شو.
په اواز پسې روان د خداگانو ټنگ ټکور و.

د دهليز په انتها کې دروازه وه کلکه پورې،
ده زنجير د دروازې وشرنگولو.
اوازونه د خدا د تنگ ټکور ناخاپه چوپ شول.
دروازه، ورته برسېره په مشکل شوه.
لاروی دننه لاړو.
لويه خونه وه پراخه.
هم په منځ کې د لرگيو لوړې ستنې پېرې پېرې وې ولاړې.
چت ورك شوی،
هم کونجونه، ديوالونه واړه ورك وو په تورتم کې.
هر خوا شمعي لگېدلې،
خرې خرې رڼاگانې يې کولې.
د دې شمعو په کم نوره پلوشو کې،
لاروي چې ښه کتلې، هرې خواته يې ليدل چې:
خوانان پېغلې يو له بل سره غېر په غېر وو.
ځينې پټ ځينې لغړ نيمه برنډ هلته پراته وو.
او د ټولو په لاسونو کې جامونه،
هم په ځمکه هرې خوا ماتې پيالې ماتې کاسې وې.
هلته شاته په تورتم کې،
غټ خمونه ډک خمونه چوپ ولاړ وو،
تماشايي د مجلس کړه.
د مستانو له محفله يو ناخاپه،
شور ماشور شولو راپورته.
ټولو غبر کړو:
گورئ څوک دلته راغلی؟

دا زموږ د ښار مجنون دی،
اوس زموږ نن شپه مېلمه دی.
په خیر راغلي ای مجنونه!
دا محفل زموږ محفل ستا خپل محفل دی.
موږ خو واره ستا په شانه لېوني یو،
ستا په شانه بې خبره له خپل ځانه.
لاروي داسې غږ وکړ په مستانو:
ای گونگیانو! ټپوسانو! گیدرانو!
دا مستي ستاسو مستي څنگه مستي ده؟
چې د شپي په تور څادر کې،
د ښاریانو له نظره پتوئ ځان.
دا محفل څنگه محفل د خوشالی دی د ښادی دی؟
چې په شپو کنډوالو کې، خرابو کې،
غلی غلی جوړوئ ځان.
زه حیران یم چې دا ولې،
هغه څه چې په رښتیا باید ښکاره وي،
په دې ښار کې تل پتېږي؟
هغه څه چې باید پټ پناه پناه شي،
په ریا بې پرده گرځي؟
ولې ولې د ښار ټول ریا کاران فریبکاران ټول،
ځي معبد ته په ریا ورځ؟
ولې ولې راستکاران ازاد سرمسته،
په تورتمو کنډوالو کې تل پتېږي؟
په کوم ځای کې چې انسان شته،

هلته سر هلته دماغ شته،
او دماغ کي ازاد فکر مست خيالونه.
نو داستاسو څرنگ سر څرنگ دماغ دی،
چې هېڅ نه در پکار پري؟
نو يو کار خو ترې نه واخلي!
ترې نه کار د پښو، واخلي!
په څلورو خو روان ياست،
په سرونو هم روان شئ!
چې مستانو دا خبرې واور بدلې،
شور ماشور يې کړلو پورته.
ټولو ووي:
ای مجنونه! ته رښتيا وايي!
په څلورو خو روان يو،
په سرونو تگ په کار دی.
دا سرونه چې زموږ دي.
غير له درده بل څه نه کړي،
دا سرونه دماغونه بس يوازې دردوي مور څوروي مور.
په دې وخت کې لاروي ته چا تقديم کړه،
پياله ډکه د شرابو.
لاروي ترې يو گوټ وکړو.
چې کتل يې،
دا شراب ډېر بې مزې تروه تازه وو.
ټنگ ټکور ته يې غوږ کېښود.
ساز بې وزنه او د ساز سرود الات ټول،

واړه مات وو واړه گوډ وو،
هم بدرېخته بد جوړ شوي.
لاروي پوښتنه وکړه چې دا ولې؟
له مستانو نه يو مست داسې جواب کړو:
"ای مجنونه!
دلته وو زاړه خمونه د زړو زړو شرابو.
خو زموره فرماندار ستر امر وکړ:
د خمونو زړونه مات شول، خيتې څيرې.
سرې سرې وينې آتښينې د خمونو،
شولې توی په تورو خاورو.
دا زمور ساز او سرود ټنگ ټکورونه،
د ښار لوی راهب خوښ نه کړل.
را په قار شو په غضب شو.
ښکلي ښکلي رباونه ستارونه يې ټول مات ټوټې ټوټې کړل
بيا ټوټې يې کړلې ښخې د خندق په ژور تل کې.
ښکلي ښکلي سندر غاړي،
ساقیان، ازاد مستان ډېر،
له مودو راهيسي بند دي کلک ټرلي زنځيرو کې،
د دې ښار ترڅمکې لاندې زندانو کې اوس پراته دي،
او مور دلته، دهغوی په یاد خاطر تل،
کړو جشنونه پټ بزمونه.
بيا يو مست په سينه باندي ښويډلو،
په خاپوړو ورنژدې شو.
په نښتلي ماته ژبه يې ټپوس کړو:

ای مجنونہ! راتہ وایہ!
د جهان فرمانداران ټول،
ولې ولې د مستانو نه ډار پري؟
لاروي ورته جواب کړو:
له مستانو نه ډار ځکه:
چې مستی کې تل خطر پروت د راستۍ وي.
له شرابو بېزار ځکه:
که څوک وڅېني قطره دوینو څاڅکی.
نور هر گز اخیستی نشي له شرابو نه لذت کوم.
د ترخو میو د تریخ حقیقت خوند زغملای نشي،
پرې گومان کوي د زهرو.
بیا یو بل مست را نژدې شو په خاپوړو،
په نښتې ماته ژبه یې تپوس کړو:
"ای مجنونہ! راتہ وایہ!
ولې ولې رهبانان د لوی معبد کوي تل کرکه د مستی نه؟
ولې ولې د سرود ساز و سرود څخه نفرت کړي؟
لاروي ورته جواب کړو:
هغه څوک چې هڅه کاندې،
چې ژوندي د مرگ له خوند سره اشنا کړي،
نو دا هسې څوک هېڅ وخت زغملای نه شي،
چې یې ننوځي زړه ته،
شور لذت د ژوندانه کوم.
هغه څوک چې ږدي غوړونه د امواتو غږ اواز ته،
نو دا هسې څوک هېڅ وخت اوریدی نه شي،

د هستی او د ژوندون سازو سرود بیا. "
بیا یو بل مست په سینه سینه راوښوید.
داسې ووی:

"ای مجنونه راته وایه!
ته زموږ پتو جشنو کې گډون نه کړې،
خو همپس ښاد او خندان یې.
نه کوم جام څښې د شرابو،
بیا نو څنگه همپسه مست لېونی یې؟"
لاروي ورته په دې شان جواب ورکړو:
"ای زما خوږو دوستانو!

خبر نه یاست تاسو څه یاست؟
تاسو واړه قربانیان یاست،
بې گناهه قربانیان د اژدها یاست.
دا خو هغه اژدهاتوره بلا ده،
چې دزړه په کنډوالو کې ستاسو ناسته ده، همیشه ده.

خبر نه یاست تاسو څه یاست؟
تاسو واړه زندانیان یاست،
زنځیرونه زولنې درنه چاپېر دي.
دا خو هغه تور زندان دی،
چې په خپل لاس مو خپل ځانته دی جوړ کړی اباد کړی.
د دې ښار مستان چې جشن کړي ښادي کړي،
ته به وې کوم ماتم دمرگ ماتم دی.
په دې ښار کې هوښیاران چې بیا ماتم کړي،
ته به وایې اموات مړي دي اختر کړي خوشحالي کړي.

په رښتيا چې د ریا او دوه رنگی دغه انجام دی .
هغه څوک چې غولول کړي ،
په اخر کې د خپل ځان په غولېدو شي .
هغه څوک چې ریا کار وي فرېب کار وي ،
په خپل لاس خپل ځانته دام ږدي ،
په اخر کې ددې خپل تزوير په دام کې ځان راگير کړي .
ای دوستانو!
راته وایاست!
له نېشو نه له مستی نه مو مراد او مقصد څه دی؟
فقط یو څه:
هېرول دواقعیت دي نه موندل د حقیقت کوم .
شرابونه پیمانې ډکې تشېري ،
هدف څه دی؟
فقط یو څه:
چې دردونه د خودی د ځانځانی لږ څه ارام شي لږ قلاړ شي .
او نه دا چې د خودی د ځانځانی څخه ازاد شي ،
له خپل ځانه بهر لار شئ .
ای زما خوړو دوستانو!
دا ژوندون زما ژوندون خو بل څه نه دی ،
یوه تنده سراسر بې انتها ده .
دا هستي زما هستي خو بل څه نه ده ،
دا یو شوق یو اشتیاق دی نامحدوده ،
که شراب خوړم نو په کار دي ،
چې دا هسک هسک اسمانونه ،

شي پيالې پيالې جامونه،
په کې می وي سمندري دريابونه،
سره شراب وي آتښينه په سرو وینو د شفق رنگ،
هم زاړه وي د دې زور جهان همخولي.
که نشه کړم، که مستي کړم،
نو زما هدف دانه وي چې ځان هېر کړم جهان هېر کړم،
يا ښادي يو څو شيبې لنډې شيبې کړم.
ډېر وخت کېږي له دې هسې لنډو لنډو،
تېرېدونکو ښادې گانو څخه زه يم راتېر شوی.
دا زما شراب خو هسې شان شراب دي،
چې رانده پانده چشمان پرې رڼا کېږي بېنا کېږي.
دا زما مستي خو هسې شان مستي ده.
چې کاینه کاینه غوږونه پرې خلاصېږي.
نشه ستاسو خو زحمت لويه خواري ده،
چې پرته ورته په مخکې هونبنياري ده،
بد فرجامه، خاتمه يې سردرد دي ده.
او زما په بې هوشۍ کې بېخودی کې،
د خودۍ دځانځانۍ رنځونه تللي تر شا پاتې،
په پړاو پړاو ترې دورې يم راغلی.
ای زما گرانو دوستانو!
تاسو وایاست چې زه څنگ بې میو مست يم؟
خبر نه یاست،
دا چې زه مستي مستي تل دايمي کړم،
د لیلی سترگې خمارې زه پرې مست يم.

ورشي ورشي د ليلي سترگو ته خير شي!
هلته هلته ليدل کيږي دهستي خمارستان لوي.
خو ډارپرېم چې به تاسو هلته هېڅ شي مونده نه کړئ.
ځکه ځکه د ليلي ديدار د پاره خو په کار ده،
د دې لمر ځلانده سترگې په شان سترگه،
نوراني لويه روښانه.
د ليلي عشق درياب دی.
ستاسو زړونه تش رگونه،
خالي تش تش حبابونه،
خبر نه دي له محيط نه، نه خبر له ژور تله.
د ليلي د عشق دپاره،
زړه په کار دی ناپايابه نامحدوده،
هسې زړه چې که ورتوی ستر اوقيانوس لوی سمندر شي،
په کې ځای شي، پکې ورک شي څاڅکي څاڅکي ... "
د مستانو مجلس چوپ و.
هرې خواته يو مطلق سکون سکوت و.
همه واړه سر ترپايه غور نيولي.
لاروي بيا، د دوستانو په محفل کې.
دا ناشنا خبرې وکړې:
"ای دوستانو!
لږ راپاڅی راولاړ شی!
د دې دشت وچ وچ ځنگلونه وچې ونې بې ثمره،
واړه واړه ماتې غوڅې کړئ له بېخه له ريښې نه.
بيا په اور باندي لمبه کړئ،

اغزي غني د صحرا د بيابان خپل.
هم مستان زنځير تړلي په تور تمو تاخانو کي،
را ازاد کړئ! زولنې کړئ ماتې ماتې.
هم د زړونو کنډوالي کړئ ړنگې ړنگې.
کوم بنامار چې پکې ناست دی،
دا بنامار ترې رابهر کړئ.
بيا حلال دغه بنامار کړئ!
د بنامار ويني بيا توی کړئ،
په دې سيمه په دې خاورو.
ځکه ځکه:
طبيعت ستاسو نه غواړي قرباني اوس،
لويه سخته قرباني هم،
قرباني د تور بنامار مار.
دا دښتونه، وچ ډاگونه، جل وهلي ځنگلونه،
خزان شوي چمنونه،
واړه تنډې دي خپلي، سختې تنډې.
بس يوه تنده:
د بنامار دوينو تنده.
نو به هله ددې دښت ځمکه لمده شي،
ناشنابوتې به له دې نمناکو خاورو کړي سرپورته.
شين کميس به يې په تن وي.
شورماشور به شي راپورته په جهان کې.
هنگامې دنوي ژوند به راپيدا شي.
نو به هله د زړگي په نوي کور کې،

نوي نوي چراغونه رڼا وکړي.
نو به هله د هستی خمارستان لوی،
په هغو ابي چشمانو کې مونده کړئ.
نو به هله در معلوم شي پټ رمزونه پټ رازونه،
د مستی دایم مستی، د ازادۍ دلیوتوب ټول..."

دغه شپه عجیبه شپه وه.
د لومړي کړت د پاره،
دا ناشنا خبرې ټولو اورېدلې دخپل زړونو په غورونو.
د لومړي کړت د پاره، چا خدا تمسخر نه کړو.
خلکو نه وي: "دا سپری خو لېونی دی."
لاروي د نیمو شپو خبرې کړلې.
د هغه محفل مستانو اوریدلې.
دې خبرو کې مستانو پیدا کړي بیا موندلې،
کوم رنگونه کوم بویونه د معنا وو.
دغه شپه عجیبه شپه وه.
د لومړي کړت د پاره د دلبرو مهرویانو شهلا سترگې،
څلېدې لکه چینې رڼې رڼې د غرو رغونو.
هم د نجونو خپرو زلفو پرېشانو،
خپرولو تازه عطر د صحرا وحشي گلاتو.
هم د سرو شونډو بوسه کې مزه گۍ وه،
د گورگورو د ممانیو.
د وحشي وحشي میوو، د لوړو غرونو ځنگلونو.

دغه شپه عجيبه شپه وه.

هر هر گوت د سرو شرابو سور انگار و.

د ژوندون عجيبه اور يې په سينو کي بلولو.

هر هر خاخکي د سروميو يو مشعل و.

کنډوالي د زړونو يو دم چراغان شوې.

او مستانو د لومړي کړت دپاره،

په مستي خپله نشه کي،

يوه ناشنا مزه موندله.

دا لذت مرموزه خونند دازادي و.

د مرگي سيوري روان و ژوندي سري ور پسي تلل

يوه ورځ د ورځ چې لمر تلو پرېوتلو،

د مغرب په لوري ښکته،

او هم سيوري اوږدېدل ټول،

د مشرق په لور دښتو کي زغېدل پناه کېدل ټول،

لاروي له ورايه وليد چې د خلکو لويه ډله وه روانه .

يو تابوت د يو څو کسو په اوږو پروت، د دوی سيوري تلل ترمخه،

دوی تر شا پسي روان وو

د بيديا دښتو په لوري تلل له ښاره په وتو وو.

دهغې ډلې ترمخه،

د ښار ستر راهب په اوږد زېړ کميس کي،

په وقار په تمکين ورو ورو به قدم په قدم تللو.

چې دخلکو ډله کله د تابوت سره رانږدې شوه،

لاروی ورته د لار په منځ کې ودرېد.

داسې ووي:

"ای بناریانو! راته وایاست!

دغه بار څرنگ دروند بار دی،

چې یې تاسې په اوږو وړئ؟

او دا ولې په خپل سیورو اوږدو سیورو پسې زغلی؟

خبر نه یاست چې د سیورو سرعت زیات دی چټک زغلي؟

پسې نشئ رسېدلای.

دغه دروند بار چې راکاږئ،

دا درانده درانده گامونه چې را اخلئ،

گومان نه کړم چې به ورسوي تاسې کوم منزل ته."

ستر راهب ورته په قهر وکتلې.

په ترخه ژبه یې داسې ځواب ورکړو:

ستا هستي ده یوه ونه،

بې ثمره وچ اغز نه،

نه احساس د خوشالی کړې نه دغم کړې.

زړه دې تور لکه لوگی دی هسې کلک لکه ډبره.

نه د ژوند درسره سوداشته.

نه د مرگ درسره پرواشته.

خبر نه یې چې انسان په مړي ژاړي؟

بیا په غم او په ماتم په احترام ډېر،

دا خپل مړ دوست او خپلوان خاورو ته سپارئ.

هم کلونه وروسته وروسته ارمانونه کړئ افسوس کړئ،

دغه مړی یادوئ تل."

لاروي چې دا خواب په غورو واورېد،

نه حيران شو، نه يې وکړو تعجب کوم.

خلک لارو له تابوت سره.

لاروی هم په هغوی پسې روان شو، بهر ووتل له ښاره،

د ښار لوی دېوال نه شا ته هديره وه.

په يو کنج کې کيندل شوې وه يوه کنده ښه ژوره.

هم په خوا کې يې د خاورو يوه ډبرې وه.

تورې خاورې تورې تورې بوی د نم ترې خپرېدل.

خو سړي هلته ولاړ وو منتظره،

کلنگونه هم بېلونه ورسره وو

د راهب په لارښودنه،

ډېر اوږده او جنجالي مراسم طي شول.

تابوت کښيښود شو په قبر کې دننه

تورې خاورې پرې انبار شوې.

د هغه مړي پښو ته راهب ودریده ولاړ شو،

مخامخ دمغرب لور ته،

با شکوه با عظمته لوی راهب و.

مخ څېره ساکن آرامه،

هيڅ کوم چاته يې نظر نه کړو

زېړکمیس اوږده لمن يې د ماښام باد ښوروله

خلک ټول ترې نه چاپېر وو.

راهب پيل کړو په خبرو،

جگ اواز يې يو نواخته ناموزونه.

د بيان په لومړي سر کې،

راهب داسې څه بيان كړل،
چې هېڅوك يې په معنى نه پوهېدل هېڅ.
خلكو ووې: دا دعا ده مناجات دى.
بيا له "اما بعد...." نه وروسته،
ستر راهب د هغه مړي نيك اعمال په نيكي ياد كړل.
له بيان نه ښكارېدله،
چې دا مړى په ژوندون كې داخلاقو نمونه وه،
د نيكي عالي مثال و
بيا راهب ستر،
د يو پټ مرموز جهان كيسې شروع كړې.
وې: "د مرگ له درشل ها خوا بل ژوندون شته،
هم بهتره هم بر تره".
وې: د دې دنيا خوارې څه خوارې نه ده،
همه واړه گذري دي.
رښتيني درد او عذاب دى بل جهان كې چې ثابت دى ابدى دى."
وې: "ددې دنيا عزت مال او دولت ته نظر مه كړئ،
ځكه دا شان خاورې كېرئ فنا كېري."
بيا يې ووې:
"- بس يوازې،
ښه عمل دلارې مل دى بل جهان كې.
ښه عمل بس قناعت دى اطاعت دى.
دا خالي كالبد فاني دى خاورې كېري.
مگر روح هېڅكله نه مري، كوي عمر جاوېدانه.
دغه روح يوه سپرغى ده،

راوتلې د بقا د اور له زړه نه.
بېرته ځي له هغه اور سره يو ځای کېږي.
روح يو څاڅکی د باران دی،
ځي تويېږي په درياب کې،
په درياب د سعادت او نيکمرغۍ کې تل تر تله..."
چې راهب ستر کړلې ختم دا خبرې سترې سترې،
لاروی د نيمو شپو پاڅېد ولاړ شو.
خلک يې داسې مخاطب کړل:
"ای بناريانو!
سيوری مخکې تاسو ټول پسې روان وئ.
دغه سيوری د مرگ سيوری تاسو ټول ورپسې زغلي.
ما خو تاسو ته ويلې: له دې منلو نه به هېڅ په لاس درنه شي.
خبر نه ياست، ښکار د سيورو اسان نه دی،
سيوری چا نيولی نه دی."
لاروي دهغه قبر له سينې نه،
د نمناکو تورو خاورو تازه خاورو.
يو ښه موتي ډک راواخيست.
دغه موتي يې دخاورو،
د ماښام نري باد کې په هوا کې،
د مشرق په لور غوڅار کړو.
بيا يې دا خبرې وکړې:
"موتي خاورې تاسو وليدې چې باد يوړې دورې دورې.
د دې خاورو هر ذره به بيا ژوندون کړي،
مگر نه دا موتي خاورې چې باد يوړې.

او نه دغه موتی خاورې به کوم ژوند دوباره وکړي،
چې دا تاسو اوس اوس کښېښود په دې گور کې.
خلکو پوه شئ!

نه قطره شته چې درياب کې چرته توی شي.
ځکه ځکه:

نشته نشته کوم درياب نه سمندر کوم.
نه سپرغی شته چې يو ځای شي د کوم اور د سرې لمبې سره.
ځکه ځکه:

لا تر اوسه اوربل شوی چرته نه دی.
راته وایاست: هغه موتی خاورې څه شوې؟
ستاسو پام گرځول شوی دی نیستی ته،
دا خو ځکه چې هستي شي درنه هېره.
ستاسو زړونه هديرې دي،
پکې ښځې د امواتو خاطرې دي.
دا خو ځکه:

چې په زړه کې مو پيدا هېڅکله نه شي،
د حیات سره تړون کوم،
شوق، ارزو د کوم ژوندون کوم.
ای ښاريانو!

ولې دا پوښتنه نه کوی له ځانه:
که دا مړی نیکوکار و، ولې مړشو!
نو پخپله به دا هسې ځواب وایاست:
چې له مرگ سره دنيکی او د بدی څه پروا نشته،
ماورا دی هم له خیره هم له شره.

مرگ نيستي ده د بنو بدو.
مرگ عدم د خير او شر دى.
د مرگي فکرونه څه دي؟
بس مرگونه د فکرونو.
د مرگي هيله ارزو خو مرگ د هيلې د ارزو دى.
که نيکي شته که بدې شته،
بس په دې ژوند او جهان کې موندل کېږي.
او په کار دى،
چې په دې ژوند او جهان کې مکافات شي مجازات شي.
ځکه ځکه بل به نه وي کوم فرصت دا هسې هسې.
هغه څوک چې قناعت کړي اطاعت کړي،
غلامى ته غاړه ژر ږدي،
دغه واړه مجازات کړي.
هغه څوک چې شور ماشور کړي بغاوت کړي،
د انسان وړ د ستاينې مکافات دى.
اى بناريانو!
ستاسو جسم که فاني دى،
ستاسو روح هم باقي نه ده.
له دې جسمه هم لا نوره زياته زياته گذري فاني فاني ده.
تاسو کله چې خيل جسم خپل کالبد خاورو ته سپاري،
له دې کاره لا پخوا تاسو پخپل لاس،
خپله روح پخپله وژني.
بيا د گور تر غاړې پورې،
دغه مړه بې ژونده روچه،

درنده شخه یخه یخه،
په اوږو خپلو راکارئ.
راته وایاست:
ایا تاسو پر ملا خپله پر شا خپله،
د دې دروند باراحساس نه کړئ؟
دا دروند والی ددې پیټي خو زه وینم،
سراسر ستاسو وجود کې،
دا ملاگانې ټیټې ټیټې،
دا سرونه ښکته ښکته،
دا مخونه زیرې بې رنگه،
دا لینگې کاره واړه هم،
دغه واړه حکایت کړي،
له دې هسې درانده باره شکایت کړي.
ای ښاریانو!
خبر نه یاست تاسې مړه یاست.
روح مو مړه ده فنا شوي.
تاسو ټول خو بس یوازې،
اشباحگانې بې ژوندونه خیال او خوب یاست.
تاسو څه یاست؟
بس یواځې یوه هیله بې مفهومه،
یوه تمه نامعلومه د یو بل موهوم ژوندون یاست.
تاسو ټول پخپله سیوري یاست د مړو د امواتو.
ای ښاریانو!
که لا اوس هم،

خه در پاتي د ژوندون شوق او ارزو وي،
نو دا مړی لږ خه هېر کړئ،
په ژوندون پسې روان شئ،
که لا اوس هم،
کوم هوس د ازادۍ ستاسو په زړونو کې باقي وي،
نو خپل ځانته هسې وایاست:
چې تر ټولو زحمتونو عذابونو،
په واقع کې،
لوی زحمت عذاب همدا دی،
چې دا اوس پکې اخته یاست.
او تر ټولو درندو پیتو نه دروند پیتې بل یو نشته،
واقعي تر ټولو دروند بار خو همدا دی،
چې دا اوس مو په شا پروت دی...

لاروي دا بیان کړلو.
شاوخوا راغونډه بناریانو هی سرونه ښورول خپل.
په افسوس په تمسخر یې یې یو له بل سره ویلې:
"دا سړی چور لیونی رښتیا مجنون دی."
بیا په خړ تورتیم ماښام کې،
یو په بل پسې روان شول، ستنېدل د ښار په لوري.
لاروی هلته هم هغسې ولاړ و،
هی خبرې یې کولې،
خبر نه و چې نژدې په هغه ځای کې،

هېڅوک نه وو پاتې شوي چې د ده خبرې واورې.
بس يوازې هلته دورې،
يو ډنگر کوڅه ډب سپی و پروت په خاورو،
لاروي ته يې کتلې چوپ خاموشه.
لاروي خبرې کولې.
دا خبرې دما بنام نری ورمې بيا،
وړلې وړلې د مشرق په لوري دورې،
له کوم ځايه چې رڼا د سپين سبا را پورته کېږي.

د روندو ښار د خطر سره مخامخ و.
په اخر کې د ښار خلکو،
که واړه وو، که زاړه، که ښځې نر وو،
لاروی د نيمو شپو يې پېژندلو.
اوازه يې د شهرت هر خوا خپره وه.
ځينو خلکو به ويلې:
دا سپی اصلاً له عقله بېگانه و،
گرځېده به په بې لارو شپو لارو.
تر څو بالکل لېونی شو
اوس لگيا دی په دې ښار کې لېونتوب کېږي.
او دا هسې شان بې قیده گرځېده يې ښه کار نه دی،
څه تجويز ورته په کار دی."
ځينې نور بيا معتقد وو،
چې دا شخص عادي شخص نه دی.

روحاني دى قلندر دى،
لوى خاوند د كراماتو مقاماتو،
په كلام كې بې پټ پروت غيبي پيغام دى.

بنكاره نه شوه،
چې له دې دواړو خبرو څخه كومه يوه رښتيا وه حقيقت و.
يا دا دواړه ډلې تللې په خطا وې؟
لنډه دا چې،
بله ورځ، ورځ د بازار وه.
گڼ شمېر خلك وو غونډ شوي،
د ښار منځ كې ازدحام و.
لاروي خلكو ته دا بيان شروع كړو:
"اى ښاريانو!
په يو وخت كې دلته ښكلې ښايسته ښار و،
چمنو نه شنه ځنگلونه ترې چاپېر وو.
مست سيندونه ډك رودونه،
په دې سيمه كې په هره خوا روان وو،
لويې لارې هر خوا تللې رسېدلې.
ماشومان به لوبېدل د سيند په غاړه،
ښه ځوانان وو گرځيدل به،
ښكلې پيغلې سينگار كړې نڅېدلې.
هم د ميني راز او نياز و،
ښكلول وو، زغلول وو.

محبت و صفایي وه.

ای بناریانو! راته وایاست!

گن ځنگلونه شنه باغونه،

واره چا په اور لمبه خاورې ایرې کرل؟

د دښتونو غرخنی هم له کوم چانه ترېدلې رمېدلې؟

دلته ښار و اوسیدل پکې ښاریان ازاد سرمسته،

نه بې بې وه نه بادار نه فرماندار وو،

نه نوکرو، نه مریان نه وینځې مینځې.

دغه ښار یو هسې ښار و،

نه خندق ترې نه چاپېر نه کوم دېوارونه حصار و.

ای بناریانو! راته وایاست!

هغه څه شو؟ چا ویران کړو چا تباہ کړو؟

څه بلا توره بلا شوه پرې نازله؟"

دښار خلکو دا خبرې اوریدلې،

په قاه قاه به یې خندلې او ویلې - دا سړی رښتیا معجون دی.

ځکه ځکه:

چې پخپله دوی ته یاد و، د دې سیمې حال احوال زوړ.

هم پلرونو له نیکونو له اجدادو روایت کړو،

چې همپش له ښاره تل پروت دا خندق دا شان دېوال و.

بهر هلته تل تر تله دا داگونه وچ دښتونه سپره غرونه.

او دننه د ښار منځ کې،

همپشه دا شان ماڼۍ ولاړه هسکه،

پکې ناست تل زمامدار لوی قهرمان و.

هم پلرونه هم نیکونه یې تېر شوي واکداران زما مداران د خپل زمان وو.

لاروي خلکو ته بيا دا شان بيان کړو:
"ای ښاريانو! راته وایاست!
د دې سمې لويې لارې چا ويجاړې کړې نابودې؟
د دې لارو سمو لارو لوی لوی پلونه،
چا ویران کړل چا خراب کړل؟
تاسو نه گورئ چې تاسو،
ځان پخپله په خپل لاس قلا بند کړی؟
په خپل لاس مو تور زندان ځانته جوړ کړی؟
که پوهیرئ،
دغه کار ستاسو بې ځایه بیهوده دی.
ځکه هېڅ کوم غلیم نشته،
چې حمله په تاسو وکړي له کوم بل غلیم هېواده.
او نه بل کوم لوی خطر شته.
کوم خطر چې ورسره واړه مخ یاست،
هغه دلته په دې ښار کې دی دننه.
کوم غلیم چې په رښتیا د ښار دښمن دی،
هغه هسې سړي خور دی،
چې خوراک یې ستاسو زړه دی ستاسو وینې دماغونه.
دا غلیم بل ځای کې نه دی،
د دې ښار په منځ کې ناست دی.
اوس نو وایاست!
دا پاخه لوړ دېوالونه حصارونه،
دا خندق ژور خندق د څه دپاره؟
ای ښاريانو! دا زما خبره واورئ!

زه يوه ورځې د يو ښکلي ښايسته ښار نه بهر لارم.
چې اوس راغلم بيا راستون شوم،
هغه ښار مې موندنه نه کړو.
د هغه په ځای څه وينم؟
کنډوالي ويران ويجاړې،
او په دغو کنډوالو کې يو بنامار پروت."
دا خبرې چې ښاريانو واوريدلې،
دا کړت چا نه خندلې.
خو بيا هم دوی يو له بله سره ويلې:
"دا سپرې رښتيا مجنون دی ليونی دی."

لاروي دنيمو شپو يوه ورځ راپاڅېد،
د ښار خلک يې مخاطب کړه،
دا بيان يې ورته وکړو:
"ای ښاريانو!
خبر نه ياست؟
چې يو وخت خو ددې سيمې زما مداره،
الهه د نوبهار وه؟
ټول عالم يې پرستش کړو،
نيکمرغي وه، خوشالي وه.
او اوس وينم چې هغه د مينې خدايه،
تاسو ټولو هېره کړې ترکه کړې،
په دردونو په رنځونو مو ځانونه اخته کړي،

په او هامو کې ډوب شوي،
په غمو مصيبتونو گرفتار ياست.

ای بناريانو!

ايا تاسو احساس نه کړئ؟

خبر نه ياست له هغه زهر قاتله.

چې دا ستاسو په رگو په شريانو کې جاري شوی؟

او په زړونو کې در توپري څاڅکي څاڅکي؟

ايا تاسو په دې خپلو دواړو سترگو گناهکارو،

ليدلی نه شئ؟

چې رنځونه درې ساري ساري رنځونه،

درې افته تل په تاسو مسلط دي،

هسې هسې چې له يو چا نه په بل چا پورې کېږي،

قتلوي هلاکوي ستاسو واړه ستاسو زاړه ستاسو ځوانان ټول،

تاسو واړه دخپل سر په سترگو ويني،

چې د بنار بنايسته بنځې،

بنکلي بنکلي ماشومان او با تدبيره بوډايان خو،

په نري رنځ د خپگان او غم اخته دي،

رنځوران دي دعدم په لور روان دي،

او ځوانان قوي ځوانان مو،

دغضب او قهر سخته تبه نيسي،

يو بل وژني تويوي د يوبل وينې،

واهمه او ډار خو هغه بد مرض دی،

چې په ټولو باندې يو شان گله جاري دی،

رنگوي مو د زړه خونې،

هره شپه مو ځنګدن دی،
هره ورځ د مرګ په تمه.
بل څه نشته، بس یواځې خپل مرګي ته،
شپې او ورځې تیروي سبا کوي تل.
ای ښاریانو!
ډېرې سترګې نابینا دي،
ډېر غوړونه ټپ کاڼه دي،
په دې ښار کې.
نه رڼا رښتیا رښتیا دلته څوک ویني،
نه اواز د حقیقت دلته څوک اوري.
روغ غوړونه بینا سترګې که پیدا کړئ،
نو به هله سرودونه دمستی دهستی واورئ،
نو به هله رڼاګانې رنګارنګ ژوندون خو،
په نظر کې درښکاره شي.
اوریدلي تاسو ټولو د لیلی نوم.
خو هېچا یې غږ ته غوږ نیولی نه دی.
هم لیدلي تاسو ټولو دا لیلی ده،
دا ماښام په ترورمې کې د منګي سره د لارې په سرناسته،
خو هېچا ورته رښتیا کتلي نه دي.
ورشئ لار شئ ترې تپوس کړئ چې ته څوک یې؟
نو هغه به ځواب درکړي:
چې لیلی څه لیلی څوک ده.
په اواز کې به یې داسې سرود واورئ،
چې هر گز به یې هېر نه کړئ.

هم به پوه شئ چې لیلی ناشنا انگی ده،
کوم سرود د ژوند هستی مرموز بی شانه،
بیا بیا وایي دا انگی تل.
ژوند هستي ده د لیلی په خوله گویانه.
ورشئ ورشئ!
د هغو شونډو خدا ته دهغو سترگو ځلا نه نظر وکړئ.
نو به هله در معلومه در بشکاره شي،
چې ازاد مست مینان چپرته اوسپري
د اسمان ابي ابي رنگ،
د بهار دباران وروسته په سبا کې،
خرنگ رنگ دی.
ورشئ ورشئ!
د لیلی د قدم خاورې په سر باد کړئ!
بیا په سترگو کې رانجه کړئ!
چې بینا شئ.
ای بناریانو! بڼه خبر شئ!
تاسو واره مبتلا یاست په دردونو په رنځونو.
د دې هر څه علاج یو دی درمان یو دی:
د لیلی د پښو خاورو ته سر کښېږدئ!
سجده وکړئ!
د لیلی پرستش وکړئ!"
دا خبرې ټولو خلکو اوریدلې،
ټولو خلکو به خندلې او ویلې:
"دا سړی رښتیا مجنون دی."

يو دفتر د زمانې په ختميدو و.
يوه ورځ د ورځو راغله،
ډېر بې شماره بناريان غونډه وو د بناړ منځ کې.
لاروی د نيمو شپو پاڅېد ولاړ شو،
اخر دا ناشنا بيان يې بناړ ته وکړو:
"ای بناريانو! ښه خبر شئ!
ستاسو ستر واکدار بادار خو،
تور بنامار دی.
تاسو واړه بنده گان ياست غلامان ياست،
د بنامار مار.
دا واکدار ستر زمامدار مو همپش تېری دی د وینو،
هسې تېری،
لکه وینو ته چې تېری وي دغرو رغو لېوان ټول.
زړه يې کلک لکه تور کانی د بيابان،
لکه سندان دی.
که هم وڅښي سمندر سمندر وينې.
تنده يې لا پسې لمبه د اور لمبه شي.
که هم وخورې غرونه غرونه ژوندي سړي،
ولېره يې لا پسې زيادت کا لا شدت کا.
په لیوانو کې لېوه له وړو وړی.
په درياب کې پروت نهنګ له تېرو تېری.
ای بناريانو!
ورشئ ورشئ!
خپل بادار ته له نژدې نه لږ څه څير شئ!

هغه سترگي چي د ده دي، دوه د وينو کتوري دي،
دغه سترگي د بنامار دي.

هغه سرې لمبې د قهر او د غضب چي،
د واکدار د مخ خپرې نه پورته کيږي،

هغه اور دی چي راوځي د بنامار پوزې سپرمو نه.

د بادار هغه منگولې چي قوي دي پولاديني،

ستاسو زرونو کي ټومبلي کلکي خبيې،

دا منگولې د بلا دي، د بنامار تورې بلا دي.

ای بناريانو!

بڼه خیر شی!

دا بلا توره بلا چي دلته ناسته په دې بنار ده،

له کوم بل پردي هېواده خو راغلي دلته نه ده.

دا بلا ده په دې کور کي روزل شوې.

له دې سيمي پاڅيدلي،

پخپل لاس مو له خپل ځانه راويستلي،

په خپل ځان مسلط کړي.

دا بلا ستاسو بلا خپله بلا ده.

ځکه ځکه تاسو هر يو،

بناماران ساتي روزي پټ.

په سينو په خپلو زرو کي .

چي د لوی بنامار خوراک شي،

چي بنامار لوی نور هم لوی شي زور ور شي.

خلاصيدای له دې بناماره تاسو نشي،

دا بنامار وژلی نشي،

تر څو تاسو راپا نه څئ،
دا بنامار په خپلو زړونو کې مړ نه کړئ نابود نه کړئ.
که د نفس بده بلا کړي څوک نابوده.
نو به هله د بلا تورې بلا څوک خوراک نه شي.
که د خپل زړې گي بنامار مو قرباني کړو،
نو به هله تاسو نه شئ قرباني د لوی بنامار مار.
په دې وخت کې،
ستر راهب و راوتلی،
د بنامار د لوی معبد.
چوپ ولاړو نژدې هلته،
غور نیولی لاروي ته،
ستر راهب له ځان سره ووي:
دا سپری رښتیا مجنون دی لېونی دی.
ځکه ځکه،
دغه یسر د ټول اسرار و،
دغه رمز د ټول رمزونو،
دغه اسم محضه خو،
هسي هسي بې پردې بیانول اسان کار نه دی.
زه حیران یم،
چې دا رمز د ټول رمزونو ده په څه شان پیدا کړی؟
دا سپری گر چې مجنون دی،
خو ښکارېږي له دې هسې بیانونو،
چې د حال مقام خاوند دی."
ستر راهب دا سوچ وهلو.

لاروي بيا دا بيان خلکو ته وکړو:

"ای بناريانو!

لاندي هلمته دهغې هسکې ماني په ژور تل کې،

لوی زندان دی،

زندانيان پکې پراته زنځير تړلي.

پاخځي پاخځي!

زندانيان واره ازاد کړئ!

زنځيرونه زولني کړئ ماتي ماتي.

د زرگي د ماني هغه معماران چې شړل شوي،

تللي پټ دي چېرته سمخو مغارو کې،

دا ماهره معماران بيا راستانه کړئ!

د زړه خونه دوباره کړئ پرې اباده.

تر څو تاسود بنامار مار خوراک نشي".

راهب پوه شو:

چې دا هسي شان بيان دغه خبرې چې مجنون کړي،

دا خبرې د دې بنار د عالم نه دي،

دا د بل جهان اواز دی.

يوه دنيا په پنگېدو ده.

يو دفتر دزمانې په ختمېدو دی.

دا خبرې همه واره رسېدلې فرماندار ته.

دی بڼه پوه و چې مراد دمجنون څه دی؟

نو ترڅه خندا به يې کړله زهر ناکه.

بيا به يې ووي:
"دا سړی خو لېونی دی.
هم بې زوره بې قدرته.
د ښار نظم ته خطر پېښوئ نشي."
مگر ورو ورو،
ځینې ځینې د ښار خلک چې به کله شو فارغه.
د شاقه سختو کارو نه،
نو د شپې به په تورتم کې غونډېدل دوی،
د مجنون ځینې خبرې، به یې پټې یادولې،
گونگوسي به یې کول پټ.
زندانیانو په تورتمو زندانو کې،
دا خبرې اوریدلې،
په خپل زړه کې یې ساتلې،
منتظر اماده ناست وو کوم فرصت ته.

يوه لیلی وه یو مجنون و د بنامار دربار ته لارل

هغه پیغله شین کمیسی گریوان خیری،
چې له هیچا نه یې مخ نه پتولو،
تل د لارې په سر ناسته له منگی سره،
او ستومانه مسافر به چې را پېښ شو له کوم ملکه دورې دورې،
د منگی یخې اوبه رڼې اوبه ورته تیارې اماده وې،
دغه پیغلی ته د چا پام نظر نه و.
د بناریانو په نظر خو:
د هغې سیمې د نجونو په کتار کې،
نه دا ښکلې وه بې شانه،
نه یې بل کمال لرلو.
ښکلې نجونې خو هغه وې،
چې وې پتې په پردو کې سینگار ناستې،
یا خدمت ته وې ولاړې،
دهغې هسکې مانی په دهلېزو کې.
نو دا ځکه دغې پیغلی گریوان خیری ته پام نه و د هېچا.
هېره شوې د بناریانو له نظره.
فرماندار حتی دپیغلی له وجوده خبر نه و.
بس یواځې کړو او وړو دلاروي، دده خبرو بیانونو،
دا ناشنا نجلۍ مشهوره په هر خوا کړه،

د لیلی او د مجنون داستان ترې جوړ شو،
هنگامه شوه اخر ورسېده غورو دفرماندار ته.
هغه ستر فرمانروا یوه ورځ مجنون او لیلی دواړه،
خپل حضور ته په دربار کې را حاضر کړل.

فرماندار لومړی مخ وړاوه لاروي ته،
په زیره ترخه اواز یې ورته ووي:
"ای پردېسه مسافره!
چې د بل پردي هېواده یې راغلی .
په دې ښار کې اوسېدلې،
مور پناه تاته درکړې!
زه خو اورم چې ته خلک رابلې تل،
چې دخپل پلرونیکونو معبد پرپردي،
پخواني دود رواجونه کړي همه تر پښو لاندې،
د زړو خپلو لرغونو عقایدونه لاس واخلي،
او د دې گدایي گړې ناشنا پېغلې پرستش ته غاړه کښپردي.
دا رښتیا ده؟

لاروي ورته جواب کړو:
"ای د کل جهان باداره فرمانداره!
ستا معبد خو نوی نوی نو بنا دی.
نه یې کلک نه یې پاخه دي دېوالونه،
نه ژور مستحکمه تهدابونه.
د دې سیمې رښتینی اصلي واکداره.

رب النوعه د بهار وه، الهه د عشق او مينې.
په دې ځای کې ميشته خلکو،
د هغې بڼکلي دلدارې پرستش کړو.
هر هر لوري هرې خوا ته هر هر ځای خو،
د هغې د قدم ځای و.

چمنونه شنه دښتونه يې معبد و.
د زړه مېنه دهغې دعبادت ځای.
زه چې تلمه له دې ځايه،
هغې بڼکلي نيمه خدايه په بستر د شنيلو لا گرځېدله.
غرځنو يې شنه لمنه بويوله، بڼکلوله.

اوس چې بېرته يم راغلی،
له سفره راستون شوی،
هرې خواته ريگستان دی وچې وچې صحراگانې
بيابانونه داغزو ډک ترې راتېر شوم.
نه چمن و نه باغونه نه ځنگلونه.

چې راورسېدم دلته،

نو ليدل مې:

چې د زړه خونه ويرانه ړنگه ړنگه کنډواله ده
هم دننه پکې ناست يو تور بنامار دی.
خلک وينم چې روان دي په بې لارو شپږو لارو،
پرستش د اژدها کړي.

اي د کل جهان واكداره!

زه اوس دا لوی حقيقت بيانومه هر هر چاته."

د واکدار وچولی تريو شو.
د غضب اور يې لمبه شو په خپره کې.
يوه شېبه نيمه په چرت شو.
بيا يې وکړه يوه خدا د زهرو ډکه.
خان سره يې ووي:
"پروا مه کړه!
دا سپری خو لېونی دی بې قدرته ناتوانه."
بيا يې مخ کړو لاروي ته د دوهم کړت دپاره.
په پسته ظاهري ژبه يې تپوس کړو:
"ای پردېسه مسافره!
راته وايه!
د دې ښار په ښکلو نجونو کې تا څنگه غوره کړې،
دا خيږنه دا سوالگره، بې کماله بې جماله؟
او زما وفادار خلک زحمت کښه رعايايا،
رابلې ته چې سرونه په سجده ورته نسکور کړي؟"
لاروي ورته جواب کړو:
"اې دکل جهان باداره فرمانداره!
خبر نه يې؟
د ښامار زور او قدرت خو فقط پروت دی،
په هغه بېره او ډار او واهمه کې،
چې دا خلک پرې اخته دي.
که دا بېره شي زايله،
دغه ډار او واهمه له منځه لاړ شي،
نو ښامار يو دم سقوط کړي نابود کېږي.

بنه پوهيري:

د بنامار د قدرت رمز او د بنامار د مرگ طلسم فقط دادی.

او همدا شان،

د بهار د رب النوعي زور قدرت خو،

فقط پروت دی، د ژوندو زړونو په شور کې.

سرستي که شي محدوده،

ازادي که شي تبعيده،

بناپيري دعشق او مينې ځي سقوط کړي،

څانگ وزرې يې ماتېري.

دا لیلی دا شین کميسي ناشنا پیغله،

چې هېڅوک ترې خبر نه دي، د هېچا پرې نظر نشته،

په یو وخت کې الهه د نوبهار وه.

دا خو هغه زمانه وه،

چې مستان ازاد گان ټول،

د دې سيمې واکداران وو.

بيا چې کله واهمې او بېرې ډار زړونه تسخير کړل،

بينايي له سترگو لاره،

خلک واره شو محرومه،

د دې هسې همپس ځوانې هم لرغونې رب النوعي له دیداره،

خلکو وارول مخونه له هغې نه.

د بنامار په پرستش يې کړ لاس پورې.

نوهغه بيا بهر ووته له بناره،

هلته کښناسته په خاورو،

د هغې لارې په خوا کې،

د خپل ورك مسافر لاره يې څارله.
دا خو هغه مسافر و، زور اشنا دزمانو اوږدو قرونونو،
چې ترې ورك و، ځان ترې ورك و،
ورك د ورك سمندر غاړو پورې تللی،
اوس راغلی راستون شوی.
خو افسوس چې،
دلته سترگې ډېرې سترگې نابينا دي،
رناگانې د رښتيا د حقيقت ليدلی نشي،
ډېر غوړونه تپ کاڼه دي،
ترانې د ژوندانه اوریدي نشي.
که نه يو نظر په کار دی د لیلی خیرې بشرې ته،
چې اسرار رموز څرگند شي.
د هغو ابې چشمانو په درياب کې،
د ژوندون د سمندر غاړې ښکارېږي،
په هغو خندانو شونډو کې خو هلته،
د ژوندون د سپين سبا رڼا څلېږي.
خو افسوس چې بينايي په چا کې نشته،
خبر نه دی لیلی څوک ده.
بېره، ډاراو واهمې خو،
د دې خلکو په غوړونو زړونو سترگو ناشنا مهر لگولی.
ته دهغه شور ماشور له واهمې نه،
چې په شپو يې د مانۍ له تل نه اورې،
تپ کونې شوی.
اوریدي نشي اواز د حقيقت نور.

او ددي سيمي ٽول خلك،
چي تل ويني ستا خبره ڪي،
سري لمبي د غضب قهر،
ببره ڍار دي پانده ڪري،
ليدي نشي رناگاني د رنبتيا د حقيقت هيخ.
اي واڪداره! زمامداره!
ستا سقوط ستا انحطاط خو زه بنه وينم،
ستا په ببره ستا په ڍار ڪي،
بنه خبر شه!
هغه شور ما شور چي اورې ته په شپو شپو،
دا به نور لاپسي زيات شي.
سرمستان ازاد گان ٽول شور شيان به،
زولني ڪري خپلي ماتي،
له بندونو زندانو نه به راووهي.
قلاگاني، حصارونه به په اور لمبه لمبه ڪري.
رناگاني به پيدا شي،
پندي سترگي به بينا شي.
ستر واڪدار چي دا خبري واوربدي،
ڊهر په قهر په غضب شو."
هم د زره په ژور تل ڪي،
له مجنوننه ببره ڍار ورته پيدا شو.
مخ بي واپاوه په قهر او په غضب بيا،
ناشنا پيغلي ته بي غبر ڪرو، ورته بي ووي:
"اوس ته وايه چي ته ڇوڪ بي؟"

شاه لیلی خیرې گریوانه،
کبرجنه بی پروا هلته ولاړه،
په مکیز مکیز موسکی شوه.
کوم یو دورې دورې ځای ته یې کتلې.
خوږ اواز یې،
د مانی په دهلزونو تالارونو،
د مانی لاندې دننه تاخانو کې،
انگازې ناشنا کولې.
داسې ووې:
"زه خو زه یم!
زه لیلی یم!
زه د مینې رب النوعه، الهه د نوبهار یم.
زما ملک خو هغه ځای،
چې سرمسته شور شیان یې واکداران دي.
دازادو مینانو زړه زما د قدم ځای دی.
زه بهر هلته له بناړه،
هر ما بنام په تمه ناسته وم د خپل مسافر لاره مې څارله.
دا خو هغه مسافر و،
چې یې زه ښه پېژندلم، او هم زه یې لټولم.
خو خبر شه:
چې به وروسته پس له دې نه،
مسافر کوم په دې لار گذر ونه کړي.
ځکه ځکه:
نه کوم لار دلته راغلې، نه له دې ځای چېرته تللې.

هغه لارې چې راتللي، يا له دې ځای چېرته تللي،
هغه ټولې پټې شوې ورکې شوې،
په څوزانو په اغزو کې
لوی سيندونو رود خانو خپل مسيرونه بدل کړي.
کاروانونه اوس په دې ځای گذر نه کړي؟
ځکه دلته نه رباط شته، نه کوم ځای نه دمه ځای کوم.
څه موده به تېره نه وي،
چې داته به هم په خپل وار،
د خپل پلار او د نيکه په لار روان شي.
يوه ورځ به په دې خپل قصر او ماني کې،
ايک يواځې ژوندی سړی باقی پاتې،
په يو چوپ د مرو ښار کې، په خاموشه هديره کې.
زه به ځم بيا به کښېنمه بهر هلته،
بيا به لاره زه څارمه،
چې بهار يو ځل بيا راشي،
راستانه شي سرمستان ټول،
مينان د ازادۍ انقلابونو.

فرماندار ستر چې دا هسې گفتار واورېد،
وارخطا شو، غونۍ زير زير، په لړزه شو.
ده گومان کړو دا خبرې عجيبه خو،
اوريدلې وې کوم ځای ده بل کوم چېرته.
مگر بېرې واهمې ولگولی يو لوی مهر،

د واکدار په زړه په سترگو په غوړونو .
په غوړو کون، نابينا د زړه په سترگو،
شين کيمسې پيغله يې ونه پېژندله .
ورو شانته يې ووي:
دا خو دواړه ليوني دي .

زه بېرېرم،

چې د دوی له لېونتوبه کوم خطر را ولاړ نه شي،
کوم ساري لېونتوب نه وي او په نورو پورې نه شي،
د ښار خلک ټول اخته په جنون نه کړي،"
بيا يې فوري لاروی او لیلی دواړه .
وشرل له خپل درباره له حضوره .

هغه پيغله شين کيمس څيرې گريوانه،
د ښاريانو په نظر دومره د پام نظر وړنه وه .
لاروي د نيمو شپو خو،
د هغې سيمې دخلکو په ذهنو کې،
لوی مقام و پيدا کړی،
دغيبی قدرت خاوند وربنکارېدلو .
فرماندار وېرېده چې،
دغه شخص که زنداني کړي يا يې وشړي له ښاره،
کوم شورش کوم بغاوت را پيدا نه شي .
نو يې ځکه لاروی نه زنداني کړو نه يې وشاړه له ښاره .
چاره بله پاتې نه وه،

دا خو ځکه چې بې شماره زندانونه تاخانې وې ځمکې لاندې،
واړه واړه وو ډک شوي،
په باغيانو شورشيانو لېونیو.
د لیلی او د مجنون د پاره ځای پکې هېڅ نه و.

نو دا ځکه،
هغه پیغله نازینه بېرته ووتله له ښاره،
بېرته بیا دلویې لارې په سر کښېناسته ملنګه،
د رڼو پخو اوبو منګی یې خواته.
لاروی هم لارو لارو غلی کښېناست،
د خپل ښار په کنډواله کې،
د عالم په تماشه شو.

ابدي خرخ

مجنون ناست و حال ويجاري،
په خپل کونج کې،
د خپل بنار په ويرانه کې،
تماشه يې د جهان کره.
فرمانداره دروازي کلکې تړلې د ماني وې.
هلته ناست و،
د بلورو په ائينو کې، د خپل ځان په تماشه و.

لاروي به په رڼو سترگو ليدل چې،
ډېر بې شماره ماشومان به د ځواني له عمره مخکې،
د عدم په لور روان شول.
ډېر ځوانان به شول رهي د جنگ ميدان ته،
يا به نه راستنېدل ټول،
يا خپل منځ کې به په جنگ په کش مکش وو،
يو د بل په وينو رنگ لاس او منگولې.
پېغلې نجونې د خپگان په نري رنځ تل رنځېدلې،
په ورو ورو خاورې کېدې ايرې کېدلې.

معماران د زړه د مينې،
يا د بنار په خندکو کې ورکېدل ټول.
يا به دورې چپرته تلل پناه کېدل ټول.
بس يواځې لوی راهب ډېر عمر وکړو اوږد اوږد.
خو هغه هم په اخر کې په خپل وار خپل،
روح تسليم کړه خپل څښتن ناشنا واکدار د بل جهان ته.
معبد ورو ورو شپږدلو پنگېدلو.
ځکه هېڅ بنامار پرست بل پاتې نه و،
چې دعا او عبادت د پاره ورشي هلته لار شي.
په دې شانې د بنامار د لوی معبد بازار کساد شو.
شاگردان د ستر راهب هم،
چپرته لارل کومې خواته نامعلومه.
د بنار مېنې ازادې خونې کورونه، همه واره،
پنگېدل خرابېدل متروکېدل ټول.
د هغې هسکې مانې په ديوالو کې،
لوی چاودونه راپيدا شول.
د مرمر بنايسته تيرې دې خوا هاخوا غورځېدلې.
اغزن بوټي شنه کېدل پرې.
په اخر کې بنايسته قصر ويرانه شوه.
باشکوهه ويرانه وه،
په يو شاپر اغزن بيابان کې دريدلې.
بې معنی هېڅ بې مفهومه.
لکه زړه ديو انسان يو ځلې ناڅاپه درپري،
په دې نامحدود عالم کې ور دننه،

بي مرامه بي هدفه.

بنار د مرگ په خوب بیده شو،

چوپ خاموشه هديره شوه، خرابه شوه.

بس يواځي ژوندي پاتي هلته ناست وو:

لاروی په ويرانه کې فرماندار خپله ماني کې.

هيچا نه کاوه په دې سيمه گذر نور.

ځکه لارې دلته نه رارسيدلې.

ټولې لارې پخوانۍ زړې وې ورکې،

په څوزانو په اغزو کې.

مست سيندونه ډک رودونه اوبتلي بله خواوو،

بدل کړي مسيرونه،

بهيدل نور نور ځايو کې.

هم اوږدو اوږدو بي شمارو کاروانونو،

نوې لارې وې موندلې،

چيرته دورې په بل ځای گشت او گذر کړو.

فقط يوه ورځ، چې ماښام شو توره خړه.

راپيدا شوه له کوم ځايه،

را روانه پټه پټه غلې غلې،

يوه ناشنا زړه بودۍ وه.

د ښار لويې دروازې ته ودرېدله.

څېره بده هم مرموزه،

هېو لاهه بد منظرې.

تور كمييس تور يې پرتوگ تور يې زړوكي د لوگي وو.
د ښار لويه دروازه شوله برسېره په خپل سر له خپله خانه.
بوډۍ ننوته ښار ته.

د هغې لويې ماڼۍ په لوري لاره.

خو ناشنا شانته بوډۍ وه.

بې له دې نه چې قدم په ځمكه كښېږدي،

د ښايسته زينو نه وختله پورته.

بې له دې نه چې كوم مكث يا توقف كړي،

د مرمر و جگو ستونو نه شوه تېره.

د ښايسته ځلانده قصر دروازي ته ودرېدله.

دې بوډۍ بيا،

نه زنجير د دروازي وشرنگولو نه يې ورتكولو،

ور برسېره په خپل سر شوه.

بوډۍ لاره شوه په قصر كې دننه.

دا بوډۍ خو لاروي سره اشنا وه،

لاروي ښه پيژندله.

لاروي ښه پوهيدلو چې بوډۍ ولې راغلې.

او دا اوس په هغه قصر كې دننه،

د بوډۍ او د واكدار په منځ كې څه خبرې كېږي.

څه موده لا تېره نه وه،

چې راووتل دوی دواړه،

د ماڼۍ له كڼه والو نه، د لوی ښار له خرابو نه،

بوډۍ مخكې قهرمان تر شا روان وو.

لاړل لاړل کومې خواته نامعلومه...

مجنون پاتې حال ويجاړې هلته ناست و،

د خپل ښار په کنډواله کې.

د عالم په تماشه و.

د زمان دفتر برسېره ورته پروت و،

له اغازه ترانجامه .

دعالم صفحه يې مخې ته خپره وه،

له ذرې تر کهکشانه.

هم ماضي او مستقبل غاړه غړۍ وو،

د هغه حال په شيبه کې.

شپې او ورځې تېرېدلې،

بيا راتلل مياشتې کلونه،

يو پر بل پسې پيهمه.

هم فصلونه، موسمونه، را روان بېرته روان وو.

تر څو يوه شپه يوه د شپو وه،

لاروی په کونج کې ناست و.

د افق تورې لمنې ته يې کتلې.

يو ناڅاپه وربنکاره شوې، هلته دورې،

رنگانې زياتې، زياتې، په تورتم کې ځلېدلې.

دی راپاڅېده له ځايه، په رڼا پسې روان شو.

ټوله شپه يې مزل وکړ.
چې سبا شو سپين سبا شو،
لاروی د يو سيند غاړې ته نږدې شو.
سيند او اوار ډک بهېدلو.
د سيند غاړې وې ابادې.
چمنونه شنه پراته وو، سره گلونه غوړيدلي.
بنکلي مېنې رنگارنگه په کې هر طرف ولاړې.
باغ او بڼې کې د مرغانو شور ماشور و.
پېغلې نجونه بنکلي بنکلي،
بڼه ځلمي بڼايسته ځوانان وو.
ځينې ځينې د خپل ښار په ابادۍ بوخت،
ځنې نور بيا،
د بڼايسته پېغلو سره ناست په راز او نیاز وو،
محبت و صفايي وه، بنکلول وو ځغلول وو.
مشران سپن ږيري ناست وو په دېره کې،
مرکي وې مشورې وې.
ماشومان د سيند په غاړه لوبېدل ټول،
شورماشور و غلغلي وې.
او بيا هغه ناشنا پېغله،
زور کميس څيرې گربوانه،
گرځېدله مسته مسته خرامانه،
شين کميس نری شفاف يې و په تن کې نوی نوی.
د وحشي گلونو تاج يې پاس په سر پروت.
د بهار وږمې په شا نې الوتله،

د دښتونو غرخنۍ ورته راتللي،
شنه لمن يې بويوله، ښکلوله.

لاروي د نيمو شپو چي دا حال وليد،
بې اختياره په خندا شو.
ځکه پوه شو،
چې له سره بيا شروع شو، يو ځل بيا بيا،
زور داستان د قهرمان ستر پهلوان ستر،
او د ښکلي رب النوعي الهې دعشق او مينې.
يو ځل بيا له سره پيل شوه،
افسانه لويه اوږده د تور بنامار مار.

۱- دلبره ناسته د زړه په کور کې
ما لټوله په شور ماشور کې
دا منگي و ډک د اوبو نه
ما خان ستي کړو د تندي اور کې
د دې شعر ترجمه:

يار در خانه و ما گرديم جهان ميگرديم
آب در کوزه و ما تشنه لبان ميگرديم

د شلمې پېړۍ، نوموتی افغان روشنفکر، شاعر، لیکوال او مبارز پوهاند سید بهاء‌الدین مجروح په ۱۹۸۸ د فبروري په ۱۱مه په پېښور کې ووژل شو. هغه ټيک نوي کاله وړاندې د کونړ د اسمار ولسوالۍ په يوه روحاني کورنۍ کې وزېږېد او په کونړ، کابل او فرانسې کې تر زده‌کړو وروسته يې د شرقي عرفان او حکمت او غربي فلسفې او معاصرو علومو په زده‌کړې کې د بې ساري ښوڅ له کبله د خپل عصر يو ځانگړی، ممتاز او عالم شخصيت و.

د پروفیسور مجروح صراحت، روشنفکرانه ژمنتيا، او پراخه انرژي يې شخصيتي ځانگړنې وې، هغه د متعددو قشرونو سره په اړيکه کې يو اغېزناک انسان و.

«په دې اثر کې نفسياتي ښامار له افسانوي ښامار او سياسي ښامار سره تلمیحي ارتباط لري چې ضمنی مطالب يې د اصیل مطلب ترڅنگ د ارزښت وړ دي. که څوک غواړي په ځان او جهان کې د اژدها د مرگ په راز او رمز پوه شي او د "سپه" پوښ قهرمان پر ضد د "سبز" پوښ رب النوع عبادت ته مخه کړي، دا اثر دې په غور او دقت مطالعه کړي.»
گل پاچا الفت شاعر او لیکوال

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**